

KARYS

1975
BALANDIS
Nr. 4

28

KARYS

1975
Nr. 4 (1511)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoją:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

M. Dobužinskis — Pavasaris Kaune	viršelis
J. Sauerveinas — Lietuvių kalba (A. Tyruolio vert.)	121
A. Skopas — Prieš 30 metų	122
Z. Raulinaitis — XI a. lietuvių karinėje istorijoje (pub.)	123
Mjr. J. Černius — Šešiolika dienų užfrontėje (pub.)	128
O. Urbonas — Didžioji provokacija	131
B. Bačiūnas — Senas kareivis Jonas	134
J. Gediminėnas — Pesimizmo ir apatijos šešėliuose II	135
TREMTIES TRIMITAS	138
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	148
KARINĖS ŽINIOS	149
KRONIKA	150

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-dese ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siūsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1511)

BALANDIS — APRIL

1975

IŠ JURGIO SAUERVEINO-GIRĖNO POEZIJOS

LIETUVIŲ KALBA

*Visa lietuviška gentis
Plačioji giminystė;
Ji draugo mylinti širdis,
Visuotinė brolystė.*

*Lyg paslaptis gili, šventa,
Kalba į mus prabyla:
Kaip kūrės lietuvių tauta,
Iš Azijos kaip kilo.*

*Tenai ta žemė tolina,
Kalnai jos dangų remia
Iš ten kalba mūs mylima,
Jos protėvių ten žemė.*

*Jei kas tą kalbą griaus, ardys,
Neturim to pakęsti:
Tegul lietuviška gentis
Palaimoj Dievo klestil!*

*Tautoms dar tuos laukus senus
Koks bendras žodis mena:
Iš ten juk Dievas ir sūnus,
Giria pasiskardena.*

*Kilnių maldų šventi garsai,
Kalbos seniausias žodis
Iš žemės tolimos visai
Kaip savas tau atrodys!*

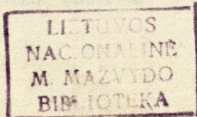
*Atkilom mes iš žemės tos,
Iš ten ir mūs kaimynai,
Tik svetimų kalbų kaitos
Lietuviška nežino.*

Vertė A. TYRUOLIS

Jurgis Sauerveinas (1831-1904), kilęs iš Hanoverio, Vak. Vokietijoje, buvo nuoširdus lietuvių bičiulis, karštai pamilęs Lietuvą, parašęs Maž. Lietuvos himną "Lietuviais esame mes gimę". Nuo jo mirties neseniai suėjo 70 metų. Mokėjo jis per 60 kalbų kaip bene didžiausias pasaulio poliglotos. Savo kalbinius, politinius ir poetinius raštus rašė ir lietuvių kalba. Bet ir po vokiškai rašytai raštais pasirašydavo Girė-

nu. Čia duodamas jo eilėraštis apie lietuvių kalbą, verstas iš vokiečių kalbos. Lietuvių kalba, artima indų sanskrito kalbai, yra tartum motina visų gyvųjų indoeuropiečių kalbų (germanų, slavų ir romanų). Kalbų mokslui ji nepaprastai svarbi, ypač etimologiniu ir fonetiniu atžvilgiu. Nelaimingas tas lietuvis, kuris jos nebrangina, nevertina.

A. T.

PRIEŠ 30 METŲ

A. SKOPAS

(Ištrauka iš karo meto dienoraščio)

1944 metais mūsų dalinys, susidedęs iš maždaug 100 vyrų, spalio mėn. atvyko į gilų Mozūrijos krašto užkampį, Gross-Jerutten, Klein-Jerutten, Seewald ir Altkuchen keturkampyje. Artimiausias didesnis miestas buvo Ortelsburg. Visos šios vietovės jau buvo arti Lenkijos sienos ir smarkiai apseistos. Kaimai seni, apskurę. Keliai negrįšti ir todėl rudens metu vos išbrendami.

Mūsų tikslas čia buvo pastatyti lauko aerodromą ir įrengti žieminis bunkerius. Atvykę radome daugybę lenkų civilių darbininkų, suvarytų aerodromo darbams. Vyrų ir moterų, net su vaikais, rausėsi po platų lauką. Žiauru buvo matyti jaunas mergaites, moteris, su kastuvais rankose dirbant tą neįprastą darbą. Bet dar žiauriau, kai matai motiną su vaikais prievartos darbe. Ji rausiasi su kastuvu po lauką, o jos vaikai čia pat susimetę į kupstuką šildo vienas kitą. Išprotėję ir sugyvilęję naciai!

Mums perėmus šiuos darbus, visus lenkus išvarė kažkur apkasų kasti.

Mūsų vyrus apgyvendino dviejuose kaimuose: Klein-Jerutten ir Seewalde. Mūsų 60 vyrų grupę papuošė į biauriausią vietą — Klein-Jerutten, kuris biauriau atrodė ir už Seewaldą, o be to, toli ir nuo darbovietės, apie 4-5 km.

Pradžioje neturėjo vietos kur mus patalpinti, tai stumdė iš daržinės į daržinę, kol, galų gale, apgyvendino pastoviai buvusioje kaimo smuklėje. Susigrūdome į tą patalpą, kaip silkės statinėje. Tik kiek vėliau, apie 20 šeduviškių vyrų išvykus miško darbams kažkur prie Nikolaiken, pasijutome laisviau.

Kurą savo krosniai, kuri šildė visą mūsų patalpą, turėdavome visą laiką vogti. Nukentėję mozūrų malkų atsargos ir jų tvoros. Virtuvei pristatomos anglys smarkiai nykdavo nuo mūsų naktinių puolimų. O ta mūsų geležinė krosnis daugiau tiko rūkyklai, o ne kambario šildymui. Kambarys visada būdavo pilnas dūmu. nuo kurių graužė mums akis. prikimšdavo suodžių į nosis ir gerkles. Galų gale, netekę kantrybės, nakties metu jį sukeitėme su panašiu pirtyje buvusiu. Rusai mus apskundė vokiečiams, bet mums išdėsčius visas blygybes — nusileido.

Po ilgos pertraukos vėl gavome specialų davinį (Marketendenware) už spalio mėnesį. Rūkalai jau buvo gerokai sumažinti. Degtinės gavome bonką dviem žmonėm. Tą patį vakarą mudu su Ei-

mučiu ją ir likvidavome. Negeriantieji pardavė savo dalį kitiems, tai vėliau buvo keletas vyrų ir visai nusigėrusių. Užbaigus aerodromo darbus, pradėjome statyti žieminis bunkerius. Jų buvo numatyta pastatyti 10. Kasėme 15 metrų ilgio, 8 m pločio ir gal pusantrą metro gylio, o kita dalis jau turėjo būti išorėje ir apipilta žemėmis. Žinoma, nepėjome jų visų pastatyti, o jau ir įrengtus vėliau susprogdino.

Vieną dieną mums bedirbant prie bunkerių, atvyko ltn. Petrušaitis ir su Šakaliu nuėjo į Klein-Jerutten. Vakare, mums sugrįžus iš darbo, jis atvyko pas mus. Davė lietuviškų laikraščių, kurių iki šiol negaudavome ir prižadėjo, kad nuo dabar juos gausime reguliariai. Laikraščius, nutarėme, kad siųstų Šakalio vardu. Ta pačia proga prašiau ltn. Petrušaitį mane perkelti į 3-čią kuopą, pas tėvą. Jis patarė man tuo reikalu parašyti raportą Įs-rutyje esančiam kuopos vadui. Tuo laiku susilaukiau, o vėliau jau buvo per vėlu. Pasikalbėjęs ir papasakojęs daugiau žinių išvyko lankyti kitur esančius lietuvius.

Iš jo taip pat sužinojau kur dabar randasi mūsų vyrai, anksčiau išsiųsti į Palangą. Pasirodo, kad jie per Kuršių Neringą atkeliavo netoli Karaliaučiaus ir apsisusto Neuhausen kareivinėse. Tuoj parašiau laišką Broniui B. ir labai greitai gavau atsakymą. Tuo būdu, mūsų nutrūkęs ryšys vėl atsinaujino.

Gruodžio pradžioje į mūsų užkampį atvyko kunigas Kireilis. Malonu buvo sutikti tokį retą svečią. Tuoj jis išrūpino iš viršilos laisvą pusdienį, kurio metu galėjome savo dvasinius reikalus sutvarkyti. Iš vietinio pastoriaus gavo bažnyčią, kur laikė mišias. Ta pačia proga priėjome prie išpažinties ir Komunijos. Mišių metu vargonais grojo Šakalys. Buvome sudarę ir šiokių tokį chorą, tai mišių metu sogiedojome keleta giesmių ir pabaigoje Tautos himną. Tą laisvą pusdienį praleidome pamaldžiai ir susikaupe.

Klein-Jerutten gyvenant man teko susirgti. Dar būdamas Vietinėje Rinktinėje pirmą kartą susirgau bronchitu, bet pora dienų pagulėjęs vėl buvau sveikas. Atvykus čia, ir pora savaičių miegant ant nekultų rugių pėdų, beveik atviroje daržinėje, peršalau ir vėl pasikartojo bronchito liga. Daktaro neturėjome, tai vietinis sanitaras man vis su tabletėmis numušdavo temperatūrą, bet nuo darbo nepaliouosudavo. Tekdavo karščiuojančiam vaikščioti ir dirbti. Išėjęs iš kantrybės, vieną kartą, priverčiau sanitarą mane pasiūsti į Altkirchen pas daktarą. Paėmęs mano kraujo ir patikrinęs, rado netvarkoje. Mane ir vieną vokiečių siunčia į Alenšteiną tyrimams. Vykome net du kartus, kol pri-

XI AMŽIUS LIETUVIŲ KARINĖJE ISTORIJOJE

Z. RAULINAITIS

(Pabaiga)

KELIAI

Pagrindiniai keliai X-XI amžių sąvartoje buvo upės. Didžiuliai miškai, didgiriai, klampios pelkės ir gausūs ežerai darė kraštą daug kur visiškai nepereinamą ir todėl neprieinamą. Didžiausias ir pagrindinis kelias, vandens, ėjo Nemunu ir vedė iš Baltijos jūros į pietus, į krašto gilumą.

Nemuno vidurio tekmės kelią saugojo Veliunos pilis, žinoma nuo X a. iš anglų keliautojo poemos *Widsith*. Veliunos gyvenvietė yra labai sena, siekianti net naująjį akmens amžių. Tą liudija ten atrasti akmeniniai įrankiai ir ypač

ginklai, kurių rasta ir žalvarinių. Pati pilis stovėjo Nemuno rytiniame krante ant kelio į Kauną. XIII a. Veliuona buvo viena iš stipriausių Lietuvos strateginių pilių.

Ties Neries žiotimis Nemuno kelias skiriasi į dvi šakas: viena kelio šaka eina Nerimi į rytus, kita — Nemunu tolyn į pietus. Kryžkelę saugojo raktinė Kauno pilis, žinoma Palemono legendoje — Lietuvos metraštyje ir kaip gyvenvietė — iš archeologinių davinių — nuo V amžiaus.

Kauno pilis, panašiai kaip ir Veliuona, buvo viena iš stipriausių Lietuvos pilių jau nuo

ėjome. Sekantį kartą su mumis vyko ir Raila. Karo ligoninėje mane ištyrė ir padarė plaučių nuotrauką, pasakė, kad bronchitas. Nudžiugau, nes nuolatinis karščiavimas man pradėjo kelti įtarimą, kad nebūtų džiuvos pradžia. Dabar buvau ramus, kad tai tik laikinas dalykas ir praeis. Kas ir įvyko.

Grįžtant namo, traukinyje sutikau vieną vermachto uniformoje lietuvį. Išsikalbėjus paaiškėjo, kad jis šiuo metu esąs Tilžėje ir vyksta į Ortelsburgą kariškų reikmenų į dalinį pergabenti. Taip mums besikalbant, traukinys įriedėjo į Ortelsburgą ir mes turėjome išlipti. Pernakvojome priemiestyje esančiuose barakuose. Sekantį rytą išvykome į Gross-Jerutten ir čia išlipę spaudėme kiek tik kojoms leido į Klein-Jerutten, nes ir šaltis spaudė visu smarkumu.

Taip besistumdymami po tuos mozūrų kaimus sulaukėme ir Kalėdų. Jomis pradėjome iš anksto rūpintis. Grįždami iš darbo parsinešėme eglutę ir ją kuo įmanydami papuošėme. Nupynėme kryžių, šiaulių ženklą ir Gedimino stulpus. Prieš Kūčias gavę laisvą popietę pradėjome puošti savo aprūkusią salę. Visi nupintieji dalykai buvo ant sienų jiems pritinkančioje vietoje pakabinti. Ilgą stalą baltais popieriais aptiesėme ir viduryje pastatėme eglutę. Vakare daugumas mūsų vyrų išvyko į evengelikų bažnyčioje laikomas pamaldas. Mes pasilikę baigėme puošti stalą. Vyrams sugrįžus, jau viskas buvo sutvarkyta ir bereikėjo tik sėsti ir valgyti Kūčias. Visiems susirinkus, atvyko kuopininkas su savo "štabu". Pasakė šiokią-tokią kalbą, pagyrė mus už ypatingai gražų susitvar-

kymą ir palinkėjęs linksmy švenčių išvyko. Mes sėdome valgyti Kūčias ir kartu išgėrėme po kelis stiklus karčiosios.

Kalėdų dieną dar gavome įvairių saldumynų ir pyragaičių, o kas dar turėjo, tai ir stikliukais pasivaišino. Taip gal daugeliui iš mūsų praėjo pirmos Kalėdos be šeimos, be Tėvynės, svetimoje mozūrų žemėje.

Antrą Kalėdų dieną jau žygiavome į darbą. Taip varėme savo nuobodžias dienas iki Naujų Metų. Naujiems Metams atšvęsti vėl gavome po truputį degtinės ir saldumynų. Naujus Metus sulaukėme su muzika ir dainomis. Kareiviai, kurie turėjo šautuvus, šūviais išlydėjo senuosius ir pasitiko Naujuosius 1945-tus Metus. Kiekvienas statė klausimą — ką atneš jie mums? Įvairių buvo spėliojimų, bet visi jautėme, kad prieš akis turėsim dar sunkių, sunkių valandų.

Po visų švenčių vėl kaip kurmiai rausėmės po statybą. Gal pusė jų jau buvo užbaigta, o kiti tik pradėti.

Mūsų vokiečiai pradėjo kalbėti, kad, būk tai, mus greitai laiku perkels į Seewaldą gyventi. Mes to jau trečias mėnuo laukiame. Neilgai trukus taip ir įvyko. Sausio 18 d., susikrovę savo mantą į buldozerį išvykome į Seewaldą. Ten sukišo mus į mokyklos patalpas. Kambariuose susigrūdome nežmoniškai. Kai man reikėdavo prieiti prie savo lovos, tai turėdavau ropomis pereiti per kito lovą, kol pasiekdavau savąją. Jei būtume čia gyvenę ilgiau, tikiu, kad būtume priėję prie tvarkos, bet, deja, tai neįvyko. Prasidėjo baisi mūsų karo meto Odisėja. Ne visi šią kelionę užbaigė laimingai...

seniausių laikų ir stovejo strateginėje kryžkelėje. Atrodo, jog jos būta centrinės pilies, keletos pilių gynimosi sistemoje: kiek žemiau Nemuno kairiajame krante buvo Pyplių pilis, o kairiajame Neries krante — Eigulių. Pagal Narbutą, Kauno pilį pastatė Palemono sūnus Kaunas 1030 metais. Netenka abejoti, kad pilis ten stovėjo nuo daug senesnių laikų.

Vilniaus pilis, žinoma iš tos pat *Widsith* poemos X a., valdė kelią Nerimi į rytus, kur jos aukštupys artėjo prie Beržūnos-Berezinos aukštupio. Vilniuje žmonių gyventa jau tarp IV-VIII amžių. Pilies kalne XII a. būta jau galingos pilies. Vilnius, taip pat, buvo centrinė tvirtovė ištisoje pilių ginamoje sistemoje, strateginėje pozicijoje, kaip atrama ir bazė frontui prieš Rytų priešą. Galimas dalykas, pilių grandine ji rišosi su Kernavės pilių kompleksu šiaurėje.

Ties Vilniumi, brasta per Nerį, prie pat Vilnios žiočių, ėjo keli keliai, į šiaurę, į rytus: į Smolenską, į Rusiją, link Tverės. Ėjo ir į pietus į Gardiną, o iš jo ėjo į Kijevą, kuris iki XI a. galo vaidino pagrindinį vaidmenį prekyboje su Pabaltijo kraštais. (Iš Gardino, be vandens kelių, ėjo keliai ir sausuma, vandenskiromis į pietus).

Nemuno kelio šaka vedė tiesiai į pietus. Ten kur pasisukdamas į vakarus Nemunas beveik liečiasi su Bebra, kelias vedė Bebros upe, Nara ir į Bugą. Toje vietoje stovėjo kita raktinė pilis Gardinas, istorijoje žinoma, deja, labai vėlai, kai XII a. pradžioje pilį buvo užėmę rusinai. Ten baltų gyventa nuo priešistorinių laikų. Nuo XII a. pabaigos, su nedidele pertrauka, Gardinas ir vėl buvo lietuvių valdomas.

Tos pietinės kelio šakos tąsa toliau ėjo Bugo upe aukštyn, kur jis priartėja Pripetės aukštupio sritį. Iš ten kelias ėjo Bugo įtaku Muchovecu į Pripetę ir ja į Dnieprą. Toje vietoje stovėjo kita raktinė pilis, Brasta, vėliau žinoma Lietuvos Brastos vardu.

Brasta pirmą kartą istorijos šaltinyje minima 1019 m. (Pov. Vr. Let)², kai kniazius Sviatopolkas, pralaimėjęs mūšį prie Altos (žemiau Kijevo) upės, pabėgo nuo kniaziaus Jaroslavo į Brastą, o iš jos tolyn į Lenkiją. 1022 m. Kijevo valdovas Jaroslavas buvo Brastoje, taigi tada, toje srityje, vyravo Kijevo galia.

Brasta valdė perėjimą iš Bugo į Pripetę ir sausumos kelią per Bugo upę į Lenkus. Šalutinis, trumpesnis to kelio variantas ėjo Nara aukštyn, kur ji beveik liečiasi su Jaseldos aukštupiu ir ja — į Pripetę. Jaseldos kelią prižiūrėjo, netoliese Pinos krante stovėjusi, Pinsko — Pinos pilis, istorijoje žinoma nuo 1097 m., kai ji tuo

laiku priklausė Kijevui, kartu su Tauro — Turovo pilimi.

Bugo upės kelias buvo ypatingas. Iš Bugo aukštupio Kijevo valdovai vykdavo karinius žygius laivais, pasiplėšti Mozūruose ir toliau — Prūsijoje. Todėl to kelio vidurį saugoti atsirado, žemyn einant, Melniko ir Drohičino pilys. Toje srityje ėmė telktis iš užpripečio stumiami dalinai pagirėnai, dalinai jotvingiai. Yra nuomonė (Naruševičius), kad XI a. į Drohičiną jotvingiai perkėlė savo sostinę iš Cholmo apylinkių.

Į pietus nuo Nemuno aukštupio besidriekiančios, vyraujančios Naugarduko apylinkių aukštumos darė tą sritį idealią ginti Nemuno aukštupio kelią, kur jis beveik lietés su Pripetės intakais Lane ir Sluče. Perėjimą į pirmąją saugoją Nesvyžius ir į antrąją — Sluckas.

Kitas didžiulis vandens kelias, šiaurėje, Dauguvos upe, ėjo iš Baltijos jūros per žiemgalių, latgalių ir sėlių kraštus į rytus, kur per Dauguvos įtaką Kasplį lietés su Dniepru.

Tą didžiulį ir labai reikšmingą kelią prižiūrėjo visa eilė pilių, kurių viena iš didžiųjų buvo Naujinis — Daugpilis. Daugpilis yra dešiniajame Dauguvos krante. Už kelių kilometrų nuo dabartinio Daugpilio stovėjo lietuvių pilis Naujinis, kurią XIII a. antroje pusėje kardininkai sugriovė ir pastatė Daugpilio tvirtovę.

Dauguvos pietiniai intakai darė Dauguvą lengvai prieinamą lietuviams. Pagrindinis vandens kelias jungęs Lietuvą su Dauguva žemupio srityje, buvo Lielupė ir pačioje Lietuvoje jos aukštupiai Mūša ir Nemunėlis. Kelias sausuma, kiręs Dauguvą, ėjo ties Gersika ir ties Sėlpiliu, iš ten tolyn į Pskovą. Pskovas anksti buvo patekęs į varingų rankas. Iš jo 903 m. Olga-Helga ištekėjo už Kijevo valdovo Igorio-Ingvaro².

Dauguvos vandens kelias buvo vienas iš pagrindinių varingų kelių. Juo keliaudami varingai įsigalėjo Polocke. Rusų metraščiai mini Polocką 862 m. varingų valdžioje. Ten jie išvaldė iki 980 m. kai Vladimiras Didysis, Olgos-Helgos anūkas juos iš ten išmušė.

Varingams užvaldžius Dauguvos — Dniepro kelią, Baltų gyvenama erdvė liko perskelta. Rytinėje pusėje likę atkirsti baltai buvo slavų užplūsti, išnaikinti, arba nutautinti. Slavai netruko primti ir to pagrindinio kelio valdymą iš varingų Kijevo valdovų Vladimiro ir Jaroslavo viešpatavimo laikais.

Šalutinis, tačiau, labai svarbus kelias, aplenkiantis Dauguvos ilgesnį kelią, ėjo iš Baltijos jūros, Narvos upe, Peipo ežeru, Pskovo ežeru, Velikaja-Mudės upe ir per Zavoločje ir Velikije Lu-

aukščiausiomis vietomis tarp upių sistemų. Deja, tie keliai Lietuvos žemėje yra beveik netirti ir todėl mažai žinomi. Iš vėlesnių karinių žygių yra žinoma, kad vandenskiros čia nebūdamos aukštai iškilę ir būdamos lygios palengvindavo stambesnių kariuomenių judėjimą šiaurės pietų kryptimi ir taip pat rytų-vakarų kryptimi. Taip, vandenskira tarp Bugo ir Pripetės, vandenskiros tarp Dniepro, Nemuno ir Dauguvos yra žemos ir tų laikų raitoms kariuomenėms buvo vienintėliai patogūs keliai. Iš rytų tomis vandenskiromis veržė si klajokliai pečenagai, polovcai į Rusiją, o vėliau totoriai, kurie buvo pasiekę net Lietuvą. Iš vakarų į rytus jomis žygiavo lietuvių ir lenkų raiteliai į Maskvos valdas, kai Dniestro ir Pripetės vandenskira vedė į Kijevą.

Iš Lietuvos į rytus pagrindinis kelias ėjo Neris ir Beržūnos pačių aukštupių vandenskira, lyg pro kokius vartus, kuriuos saugojo Lietuvoje daug pilių, pradedant Vilniumi, Krėva, keletu Bokštų, Meldėnais ir kt.

Nemuno žemupį su Rygos įlanka jungė senas sausumos kelias einantis per Impiltį, Gudus ir Akmenę.

Pripetės vandens kelias, ėjęs per Jotvą, buvo tie vartai, pro kuriuos rusinai galėjo pasiekti jotvingių krašto pačią gilumą žygiuodami ir iš rytų, iš Dniepro ir iš vakarų — Būgu.

Kai Jaroslavas, valdęs Naugarde, atsisakė mokėti duoklę Kijeve valdančiam savo tėvui Vladimirui Didžiajam, tai šis pastarasis sušuko: "Taisyti kelius ir statyti tiltus", mat jis nutarė pulti savo sūnų...². Tas rodo, kad tų laikų kariuomenės jau buvo stambios ir karo žygyje apsikrovę, todėl reikalingos kelių ir tiltų.

Naugardo metraščiai mini "Uškuinikus", upių plėšikus, kurie puldinėdavo ir apgrobdavo Naugardo kaimynus. "Uškui", tai specialiu būdu statyta valtis, varoma irklais ir burėmis. Tie užkuinikai buvo naudingi Naugardo užkariavimų ir kolonizavimo politikai, išlaikydami vandens kelius Naugardo valdžioje, todėl jie buvo skatinami, taip stiprindami Naugardo politinę galią ir silpnindami Naugardo kaimynų. Tik vėliau, kai užkuinikai išvirtu paprastais plėšikais (XIII-XIV a.) ir pasidarė jau nebeapatogūs Naugardo santykiuose su kaimynais, tada Naugardas jų atsikratė⁵.

KAIMYNAI

Vakaruose, už Nemuno, Prūsų ežerai galėjo žymėti apytikrią ribą, kur lietuviai susidūrė su prūsais. Ten lietuvių gyventas plotas iki dabar išlaikė Mažosios Lietuvos vardą. Iki Vyslos driekėsi Prūsos žemės. Žinomos svarbesnės vieto-

vės: Truso, nuo IX a., Kalnas-Kulmas ir kt.

Pietuose, neturint aiškesnės ribos, galima vesti apytikrią liniją. Nara ir Jaselda, kurioje lietuviai lietėsi su jotvingiais. X-XI a. sąvartoje jotvingiai buvo jau baigiami išstumti iš užpriepčio ir ieškodami prūsų ir lietuvių prieglobsčio, kartu su pagirėnais traukėsi į šiaurę.

Jotva ir Pagirys svetimųjų istorikų dažnai būna nepastebėti. Vieni tas žemes iškart priskiria Rusiai ir nekvaršina sau galvos, kad ten rusinų koja dar ilgai nebuvo įžengusi, net iki X a. vidurio.

Kiti, kaip pav. lenkas, Henrikas Paškievičius, laiko tuos plotus tiesiog tuščiais. Jis rašo: "Tarp Prūsų ir Rusios driekėsi milžiniški plotai, kurie buvo neapgyventi, arba beveik tušti. Tie plotai tai buvo *terra nullius* (t.y., niekieno žemė, Z.R.), laukiniai kraštai ir nepereinami miškai be aiškių ribų..."⁴ Jis toliau pažymi, kad tarp tų "tuščių plotų" ir Kijevo Rusios buvo įsiterpę drevlianiai ir dregovičiai, kurie nepriklausė Rusios valstybei, o tik mokėjo jai duoklę. Rusios siena vakaruose tada siekusi tik Boh upės ir Gorinės aukštupį.

Rytuose, kiek piečiau, abipus Dniepro vidurupio slinko dregovičių kiltis šiaurės link, kur ji siekėsi su krivičiais, besiplečiančiais į pietus iš Polocko srities link Minsko.

Tauro pilyje, ant Pripetės kranto (Turovas) valdė Tauro valdovo vardą pasisavinęs, manoma, varingas Turij (Pov. Vrem. Let.)², o gal ir jotvingis, kuris valdė tada jotvingių ir lietuvių apgyventą apylinkę jau užplūstamą drevlianių, kurie stūmėsi įkandin dregovičių. Tuo metu Tauras, matyt, virto Turovu ir ten valdęs Tauro valdovas varingas, o gal ir jotvingis, turėjo vietą užleisti slavų kniaziaus družinai. Rusų išleistuose žemėlapuose dregovičių gyvenami plotai yra parodomi tendencingai, todėl ir klaidingai. Jie juose yra nustumiami tarp Pripetės ir Nemuno (pav. Pašutos veikaluose), kai Pov. Vrem. Let aiškiai nurodo jų vietą "tarp Pripetės ir Dauguvos"², t.y., link Minsko, pagal Dnieprą.

Rytuose ir šiauriau Lietuvos kaimynai buvo krivičiai. Krivičiai gan senai, gal IX a. pradžioje, įsigalėjo apie Polocką ir Smolenską, vis plisdami pietų-rytų kryptimi. Kolonizavę tą didžiulį plotą, slavai Polocke įsivyravo, ypač kai Vladimiras D. išžudė ten valdžiusią varingo Rogvolodo dinastiją ir savo vietininku pasodino savo sūnų Iziaslavą. Tačiau ir po to Polocko kniaziai būdavo labai nepriklausomi, tik protarpiais klausę tai Naugardo, tai Kijevo valdovo. Lietuviškasis elementas Polocko krašte, tačiau, nepajėgė atsikratyti slavų družinos, taip kaip jie negalėjo atsi-

kratyti prieš tai valdžiusių ten varingų. Slavų valdymo antspaudas liko tam kraštui amžiams uždėtas. Nors pačiame krašte dar labai ilgai lietuviškumas vyravo ir todėl rusinų bylinose Polocko kunigaikštija tebevadinama "Palietuve" ir net tiesiog "Lietuva" (žiūr. Iljos Muromeco ciklą ir kitus).

Šiaurėje Lietuva lietėsi su Kuršu, Žiemgala, Sėla, maždaug, bendroje Dauguvos, Nemunėlio, Ventos, Bartuvos linijoje.

Taigi, kaip matome, X-XI a. sąvartoje Lietuva niekur betarpiai nesilietė nei su Lenkais vakaruose, nei su Rusia pietuose, ar rytuose. Todėl ir visi kaikurių Lenkų ir Rusų istorikų teigimai, kad jau savo istorijos pradžioje, t.y., dar prieš 1009 m., kai Quedlinburgo analai pirmą kartą pamini Lietuvos vardą, Lietuva yra buvusi Rusios duoklininkė, yra be jokio pagrindo. Joks istorinis šaltinis to nemini ir nežino.

Pagaliau, to ir vėlesnio meto Rusios vidinė būklė neleidžia daryti išvados, kad jeigu čiudai, jamai ir kitos finų kiltys ir Kijevo Rusios aplinkinės slavų kiltys, drevlianai, dregovičiai, viatičiai ir dar kitoki, mokėjo Kijevo duoklę, tai turėjusi mokėti ir Lietuva. Rusios istorijos tyrinėtojas lenkų istorikas H. Paškievičius rašo:

"Rytų slavų kiltys buvo išsisklaidę nepaprastai plačiuose plotuose, tarpusavyje susirišę tik labai palaidais ryšiais; tokia jų būklė neleido joms veiksmingai gintis ir tuo pačiu palengvino sveltiesiems jas užkariauti (normanai, lietuviai, totoriai), kas buvo taip būdinga šitam tiriamam laikorapiui. Naugardiečiai kariavo su ugro-finų kil-

timis, prieš skandinavus, prieš Livonijos ritierius kardininkus (vėliau įsikūrusius Dauguvos žemupyje) ir dažnai prieš lietuvius. Kitos jų kiltys (vėliau virtę kunigaikštijomis ir kraštais), kaip polockiečiai, krivičiai ir dregovičiai, priešinosi lietuvių spaudimui. Drevlianai ir polianai susikirdavo su Lenkija, kai polianai su severėnais (be to) dar nuolat ir be perstojo kovojo prieš stepių klajoklius ir t.t."⁴. Toliau Paškievičius rašo:

"Istoriniai šaltiniai vienbalsiai liudija, kad susidūrus su varingų-rusų užkariavimu, kiekviena rytų slavų kiltis kovojo atskirai. Tačiau, jų pasipriešinimas, dažnai labai kietas, kaip pav. drevlianų atveju, viatičių ir kitų — niekada neperžengė atskiros kilties organizacinių ribų. Nėra nei vieno, vienintėlio atvejo, iš 9, 10, ar 11 amžių, kad visi rytų slavai — visa 'Rusios Tauta' — kada nors būtų susijungusi karo lauke, ginti bendro reikalo".

Netik bendro reikalo ginti nebuvo Rusios slavų kiltys vieningos mums rūpimu laikotarpiu, bet jos nepajėgė susijungti nei dideliu puolamam karo žygiui, koks būtų buvęs reikalingas pavergti ar bent priversti Lietuvą mokėti jiems duoklę.

Kai istorijos horizonte sušvito Lietuvos vardas, jis buvo skaištus ir nepalistas.

Literatūra:

1. P. H. Sawyer, The Age of Vikings, 1962.
2. The Russian Primary Chronicle, 1953.
3. S. Herberstein, Rerum Moscoviticarum, 1556.
4. H. Paszkiewicz, The Making of Russian Nation, 1963.
5. V. P. Anikin, Russkii Bogatirski Epos, 1964.

LŠST Garbės Šauliai

ALEKSANDRUI MANTAUTUI

kovo 19-tą atšventusiam garbingą aštuoniasdešimtąjį gimtadienį, stiprybės, sveikatos ir energijos, kad galėtų užbaigti pradėtus darbus ir su Aukščiausiojo pagalba sulaukti Lietuvos prisikėlimo, linki

"TREMĖS TRIMĖS" REDAKTORE

Š. m. balandžio mėn., 73 V. Pūtvio metais, Clevelando "Kar. A. Juozapavičiaus" kuopos šauliai išsiuntė 8 siuntinius rūbų ir avalinės į Suvalkų trikampį, Punsko apylinkės lietuviams. Iš kairės: valdybos išdininkas Al. Karsokas, kuopos pirm. dr. K. Pautienis ir parengimų vadovas K. Karsokas.

ŠEŠIOLIKA DIENŲ UŽFRONTĖJE

ATSIMINIMAI

Majoras JUOZAS ČERNIUS

(Pabaiga)

Prie Lipniškių mus sulaukė raudonųjų divizijos štabas ir privertė užimti gynimosi barą. Užėmėme, apsikasėme ir laukėme. Šalia mūsų buvo ir raudonųjų batalionas. Čia buvo puiki proga pamiegoti. Visi krito kaip negyvi. Apie vakarą pastebėjome, kad raudonieji nieko nepranešę, pasitraukė. Likom vieni. To užteko. Nieko nelaukdami ir mes traukėme Lydos link. Lydoje sutikome mūsų internuotus kareivius. Jie pasakė, kad Lydos kareivinėse yra apie du šimtai internuotų mūsų vyrų. Batalioną sustabdėme. Su juo liko ltn. Rauba. Mudu su kpt. Vitkausku nuėjom į kareivines, tikėdamiesi atsiimti mūsų kareivius. Susiradom raudonarmiečių štabą ir jų komisarą. Pasisakėm kas esam ir ko atėjom. Be jokių sunkumų ir įrodinėjimų, jie mums grąžino ne tik kareivius, bet ir baterijos arklius. Visi grįžom į batalioną. Jau pasiekus batalioną, baterijos puskarininkis pranešė, kad nebuvo grąžinta baterijos vado šyva kumelė. Kpt. Vitkauskas buvo didelis arklių mylėtojas ir jam pagailo tos šyvos kumelės. Tuoj pat, apsisukę, grįžom atgal pas komisarą, bet jo neradom. Pradėjome su kitais kalbėti, aiškintis, ieškosi mūsų šyvosios kumelės. Dalykai nėjo taip sklandžiai, kaip pirmą sykį. O čia dar ir lenkų artilerijos sviediniai pradėjo aplink sproginėti. Matėsi kaip raudonųjų kavalerija skubiai traukėsi. Jus atakavo lenkų raiteliai ir raudonarmiečiai turėjo didelių nuostolių. Pro šoną traukė vežimai su nukautais ir sužeistais. Nuotaika raudonarmiečių tarpe jautėsi įtempta, visi paniškai skubėjo. Staiga, atsirado komisaras ir paklausė ko mes norim. Tačiau, mūsų dar neišklausęs, pradėjo mus kolyti ir šaukti: "Uchodite". Aišku buvo, kad mes čia nieko nelaimėsime, o dar ir patys įkliūsim. Tuo metu priėjo raudonarmietis ir laužyta lietuvių kalba pasakė: "Kol nevēlu, tai nešdykitės. Čeka juokauti nemėgsta. Ar jūs nežinote, kad čekoje esate?" Vienas į kitą pasižiūrėję, sprukom pro duris.

Pakeliui į batalioną, Vitkauskas man sako: "Jei būčiau žinojęs, kad tai čeka, joku būdu nebūčiau ėjęs. Tagu galai tą šyvą kumelę".

Atgauti artileristai pasakojo, kad juos nuolat įkalbinėjo žygiuoti su raudonaisiais, žadėdami jiems rojų. Jie tiems viliojimams, pažadam ir me-

lui nepasidavė. Tačiau agitacija nepasiliko be pasekmių. Jie nenorėjo pasiduoti mūsų tvarkai ir reikalavimams. Dauguma šių kareivių naktimis išbėgiojo, išsivesdami ir baterijos arklius. Tačiau, beveik visi jie, savais keliais, grįžo atgal į savo dalinius Vilniuje.

Iš Lydos išžygiavom apie 22 val. Vos tik iš miesto išėjus, mus užpuolė lenkų raiteliai. Bet ltn. Raubos sumanumo ir drąsos dėka, jie buvo sutikti ugnimi. Netekę keletos nukautų kareivių ir arklių, jie apsisuko ir dingo. Tačiau, žuvo ir mūsų keli vyrai.

Buvom pradėję manyti, kad mes lenkus aplenkėm. Bet ne! Turėjome toliau greitai žygiuoti, kad nuo jų atsiplėštume. Pamažu pradėjome jaustis esą vieni. Raudonarmiečių nebesimatė. Jie pasuko ir traukėsi į pietų-rytus. Tai ir lenkai ta kryptimi pasekė. Mes jau nebebuvom raitelių sekami. Tik retkarčiais pasirodydavo, o ir tie vėliau dingo. Gal jie mus pametė? Gal raudonarmiečius nusekė? O gal pavargo? Tai pajutę, mes nuovargiui nebegalėjome atsispirti, sustojom ir bematant sumigom. Sunkiausia buvo mūsų sargyboms ir postams. Jie alpo iš miego, o tačiau, turėjo mus visus saugoti. Jūs dažnai keitėm ir kontroliavom, kad tik neužmigytų. Žinoma, tai dar mažiau palikdavo miego vadovaujantiems. Visi mes buvome alkani ir alkis nurimdavo tik bemiegant. Vyrai atrodė kaip šmėklos: barzdoti, purvini ir kruvini, tik akys ir dantys žibėjo. Visi gyveno tik užsidegimu išlikti laisvais ir grįžti pas savuosius.

Apie 23:30 val. pajudėjome. Lenkų raitelių mažai nepasirodydavo, nors susišaudymų su jais daugiau negu užteko. Nuo Dieveniškių pasukom Gražiškių ir Ašmenos kryptimi. Pakeliui sustojome viename kaime. Kaimas iš pradžių buvo visai tuščias. Gyventojai buvo išbėgioję ir išsišlapstę. Bet po kiek laiko, nužiūrėjęs, kad mes ne raudonieji, pradėjo apie mus rinktis. Padėti mums jie nieko negalėjo, nes jie jau daug kartų buvo apiplėšti ir patys išalkę. Kaime užtrukom apie pora valandų. Neiškentę, landžiojom po kiemus vildamiesi, o gal kur nors, ką nors valgyti užeisime. Užėjau į vieną pirką. Prie besikūrenančio pečiaus moteris kepė grikinis

DIDŽIOJI PROVOKACIJA

O. URBONAS

1944 metai. Tų metų vasarą sovietų kariuomenė, pralaužusi vokiečių pasipriešinimo liniją ir nesulaikomai slinkdama pirmyn, liepos mėnesio viduryje prisitartinai prie Vislos ir Varšuvos rajono. Jos artilerija stipria ugnimi pradėjo apšaudyti vokiečių sustiprinimus priešaky Varšuvos priemiesčio Pragos. Į pietus nuo Varšuvos sovietų kariuomenei pasisėkė pralaužti vokiečių pasipriešinimo liniją, persikelti per Vislą (apie 50 km į pietus nuo Varšuvos) ir tankų kyliais prasiskverbti į vokiečių užnugarį.

Rugpjūčio 1 dieną vokiečių okupuotos Varšuvos gyventojai, staiga, išgirdo mieste susišaudymą ir rankinių granatų sproгимus. Iš pradžių jie manė, kad sovietai įžengė į miestą, nes jau keletas dienų iš anapus Vislos buvo girdimas artilerijos šaudymas. Bet greit paaiškėjo, kad ne sovietų kariuomenė susikovė mieste su vokiečių įgula, bet sukilo lenkų slapta kariuomenė, kuri iki tol niekur viešai nebuvo pasirodžiusi, ir dabar puolė vokiečių štabus, įstaiigas ir žinoma, įgulos dalinius. Greit daug namų iškėlė lenkiškas vėliavas, gatvėse buvo sudarytos barikados, visas judėjimas sustojo ir tik smarki šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis rodė, kad tai ne koks nors paskiras susidūrimas, bet vyksta bendras sukilimas.

Ant namų sienų pasirodė skelbimai, kuriuos pasirašė generolas Bor-Komarovskis: "Sostinės kariai! Šiandien aš daviau jūsų jau ilgai lauktą įsakymą stoti prieš ašinę Lenkijos priešą — vokiečius okupantus. Po penkių metų priverstino pogrindžio jūs šiandien atvirai, su ginklu rankose, kovojat už mūsų tėvynės išlaisvinimą ir vokiečių nusikaltėlių nubaudimą, už jų terorą ir nusižengimus, kuriuos jie padarė lenkų žemėje".

Čia turime padaryti pertrauką tolesnių įvykių aprašyme ir paaiškinti kas gi buvo tie kariai, į kuriuos kreipėsi generolas Bor-Komarovskis.

Po Lenkijos okupacijos 1939 metais, visame krašte, energingesni ir drąsesni Lenkijos piliečiai pradėjo burtis į tam tikrus būrelius, norėdami priešintis vokiečių okupantams. Neskaitydami ir silpni tie būreliai, neturėdami pakankamai ginklų ir bendros vadovybės, laikui bėgant pradėjo stiprėti, didėti, telktis į didesnius vienetus. Vadovaujami lenkų karininkų, kuriems pasisėkė išvengti vokiečių kacetų ir Katyno žudynių, galų gale, jie sudarė, taip vadinamą "Armija Podziemna", arba "Armija Krajowa", kaip ją kitaip vadindavo, priešaky kurios atsistojęs generolas Bor-Komarovskis (iš pradžių vyriausiu to armijos vadu buvo generolas Roveckis, bet jis buvo geštapo suimtas ir žuvo vokiečių kacete). Jis priklausė lenkų vyriausybei Londone ir turėjo su ja nuolatinį ryšį. 1944 metais ta armija turėjo virš 100,000 vyrų. Jos padaliniai buvo išsimėtę po visą Lenkiją. Pagrindinės jos jėgos buvo sutrauktos į Varšuvą, kur stovėjo ir jos štabas. Iki savo viešo pasirodymo, armijos padaliniai kenkė, kiek galėdami, vokiečiams, sprogdindami tiltus ir geležinkelius, puldami sandėlius, gurguoles ir kita.

Vokiečių žvalgyba turėjo labai menkus davinius apie tą armiją ir mažai kreipė į ją dėmesio, nes partizanų gi buvo visuose okupuotuose kraštuose. Todėl lenkų kareivių pasirodymas su ginklu rankose Varšuvos gatvėse buvo jiems tam tikra staigmena.

Liepos 29 dieną Krašto Armijos štabas ir Varšuvos gyventojai, kurie turėjo radio aparatus, išgirdo atsišaukimą iš Maskvos lenkų kalba: "Nėra abejonės, kad Varšuvos gyventojai jau išgirdo patrankų dundėjimą, kuris jiems neša išlaisvinimą. Jūs, kurie niekuomet nenulenkėte savo galvos prieš Hitlerio valdžią, prisijunkit, kaip ir 1939 metais, prie kovos prieš vokiečius".

Toks ir panašūs atsišaukimai iš Maskvos buvo kartojami visą dieną. Iš sovietų kariuomenės užimtos Lenkijos teritorijos radio stoties "Kostiuška" be pertraukos buvo galima girdėti: "Lenkai! Išlaisvinimo valanda jūsų rankose. Kiekvienas namas turi pavirsti tvirtove kovoje prieš okupantus... Negalima laukti nei minutės..." Tuo pat metu dešimtys sovietų lėktuvų perskrido per Varšuvą ir išmėtė tūkstančius proklamacijų su panašiais atsišaukimais.

Liepos 30 dieną, netoli miestelio Radoga (17 km nuo Varšuvos), lenkų žvalgybos karininkas sutiko sovietų tankų vorą. Sovietų karininkai pasakė jam, kad per 2-3 dienas sovietų kariuomenė užims Varšuvą (kaip vėliau paaiškėjo, ta tankų vora, prasidėjus Varšuvos sukilimui, pasuko atgal ir nužygiavo atgal į rytus).

Kai apie sovietų tankų pasirodymą prie Radoga miestelio ir pasikalbėjimą to lenkų karininko su sovietų karininkais buvo sužinota Krašto Armijos štabe, generolas Bor-Komarovskis skubiai sušaukė vyresniųjų karininkų pasitarimą. Buvo nutarta visomis jėgomis stoti į kovą tuojau pat.

Karo veiksmų vokiečių užnugaryje pradžia turėjo tikslą padėti sovietų kariuomenei nugalėti vokiečių pasipriešinimą ir bendromis jėgomis priversti vokiečius, arba, kapituluoti, arba pasitraukti. Tas, savo eile, padėtų išvengti bereikalingų aukų ir apsaugotų sostinę nuo bombardavimo ir sugriovimo. Bet ne tik tie samprotavimai vertė Krašto Armijos vadovybę tuojau stoti prieš vokiečius į kovą, nes Krašto Armija kovojo ne tik kad išvartytų vokiečius iš Lenkijos, bet ir už savo krašto nepriklausomybę ir savarankiškumą. Krašto Armijai į kovą nestojus, sovietai turėtų pagrindą tvirtinti, kad lenkai, neprisidėję prie bendros prieš vokiečius kovos, neturi ir teisės į tolimesnį krašto organizavimą ar jo struktūrą.

Rugpjūčio 1-ą dieną generolas Bor-Komarovskis pasiuntė į Londoną sekančią telegramą: "Ministeriui pirmininkui ir vyriausiam karo vadui:

Bendru sutarimu nustatėme kovos už Varšuvą pradžią rugpjūčio 1-ą dieną, 17 valandą. Kova prasidėjo. Pasirašė: Tėvynės delegatai ir Lenkijos vyriausybės vicepirmininkas, Krašto Armijos vadas".

Tą pat dieną, vakare, kai Varšuvos gatvėse ir aikštėse liejosi lenkų ir vokiečių kraujas, kada aukščiausio Varšuvos namo bokšte (draudimo įstaiigos), pašte ir rotušėje iškilo lenkų vėliavas, Londone buvo gauta antra iš Varšuvos telegrama: "Mes pradėjom kovą už Varšu-

vą rugpiūčio 1-ą dieną, 17 valandą. Skubiai organizuokit ginklų ir šaudmenų tiekimą, kurie turi būti išmesti iš lėktuvų pagal ugnies signalus (signalai buvo papildomai nustatyti). Kadangi kova už Varšuvą jau prasidėjo, mes prašome sovietų betarpinės pagalbos neatidėliojamo puolimo būdu. Krašto Armijos vadas”.

Pirmomis sukilimo dienomis lenkams pasisėkė užimti svarbesnius miesto namus, geležinkelio stotį ir išstumti vokiečius iš visos eilės Varšuvos rajonų. Negalėdami sulaukyti energingus lenkų puolimus, vokiečiai traukėsi į vakarinius miesto rajonus. Bet keistas dalykas: dar vakar dieną iš Vislos dešiniojo kranto girdima artilerijos ugnis, staiga, nutilo. Krašto Armijos štabas nusprendė, kad tai tyla prieš audrą: pergrupavus savo jėgas ir pritraukus rezervus sovietų kariuomenė pradės puolimą ir vienu smūgiu bus užbaigta už Varšuvą kova. Tačiau, bergždžios buvo visos lenkų svajonės: sovietų kariuomenė ne tik nepradėjo puolimo, bet bendrai sustabdė bet kokius karo veiksmus.

Sovietų “neiralitetas” nepritrenkė lenkų patriotus, kova buvo tęsiama toliau, bet kuo toliau, tuo sunkiau, nes vokiečiai skubiai pritraukė rezervus, gatvėse pasirodė tankai. Kova darėsi kas dieną žiauresnė ir atkaklesnė.

Rugpiūčio 5-tą dieną prie lenkų kareivių prisiartinio koks tai žmogus ir paprašė nuvesti jį į štabą. Jis buvo pristatytas į generolo Monterio, kuris vadovavo tame Varšuvos rajone, štabą, kur jis pareiškė, kad esąs sovietų karininkas iš maršalo Rokosovskio štabo. Paklaustas ar jis turi liudijimą, jis ištraukė nosinę, išvyniojo nosinės mazgą ir parodė miniatūrinę kortelę, kokių 3 kv. cm dydžio.

Padidinamo stiklo pagalba galima buvo perskaityti, kad šio liudijimo savininkas yra sovietų kariuomenės karininkas Konstantinas Kaluginas. Toliau jis papasakojo, kad drauge su radistu, buvo išmesti parašutais į pietus nuo Varšuvos. Jam buvo pavesta Varšuvoje sueiti į ryšius su lenkų sukilėliais. Patekęs į kovų rajoną jis persiskyrė su savo radistu, kuris turėjo radio siunčiamąją stotį ir dėl to jis prašo leidimo pasinaudoti lenkų radio stotimi, kad sueitų į ryšį su Rokosovskio štabu. Vienkart jis prašė lenkus painformuoti jį apie bendrą padėtį Varšuvoje, lenkų planus ir jų numatytus veiksmus, kad jis galėtų nušviesti maršalui Rokosovskiui kas iš tikrųjų darosi Varšuvoje. Žinoma, visi jo norai buvo lenkų patenkinti, jis gavo visą jam reikalingą informaciją. Paklaustas apie sovietų artimiausius tikslus, jis nieko konkrečiau pasakyti negalėjo, tik pasakė tiek, kad po paskutinių kautynių reikalinga yra pritraukti rezervus, bet sovietų puolimas turi šiomis dienomis prasidėti. Kaluginas puikiai kalbėjo vokiškai, ir lenkai stebėjosi, kaip puikiai jis orientuojasi Europos politikoje ir karo veiksmų eigoje. Nemažiau stebėjosi lenkai, kaip gerai Kaluginas žinojo Lenkijos, Vokietijos ir Rusijos istoriją. Buvo aišku, kad tai ne eilinis karininkas. Tarp kitko, jis pasakė, kad yra baigęs 6 metų karo akademijos kursą.

Pasikalbėjime su generolu Monteriu Kaluginas pasiūlė Monteriui pranešti Stalinui apie padėtį Varšuvoje ir paprašyti pas jį pagalbos. Kreipimasis į Staliną, formoje, kurią pasiūlė Kaluginas, tą pat dieną buvo pasiūstas

į Londoną. Ten buvo nurodyta, kad Kaluginas randasi Krašto Armijos užimtoje teritorijoje. Ne už ilgo buvo gautas atsakymas iš Londono iš lenkų gen štabo v-ko: “Kalugino pasiūlymas, kaip ir Krašto Armijos pasiūlymas, buvo perduotas į Maskvą per britų radio stotį, kaip ir prieš tai gautas prašymas apie sovietų pagalbą. Atsakymas dar negautas”.

Atsakymas ir iki šios dienos nėra gautas. Vieton to pasipylė barniai iš Maskvos Bor-Komarovskio ir kitų sukilimo vadų adresu. Jie buvo apkaltinti, kad ne laiku pradėjo sukilimą, kad Bor-Komarovskis pradėjo sukilimą, kad pasitarnautų vokiečiams, kad tas sukilimas išskyrus nereikalingas aukas nieko neduos ir t.t.

Kas liečia Kaluginą, tai jis, po to kai aplankė visas sukilėlių pozicijas, paprašė grąžinamas į sovietų užimtą sritį. Jis laiveliu buvo perkeltas į kitą Vislos krantą ir laimingai pasiekė sovietų pozicijas. Bor-Komarovskis savo knygoje “Armia Podziemna”, Bor-Komarowsk, London, 1951) rašo: “Iki šios dienos Kalugino misija yra man paslaptis”. Tokį išsireiškimą sunku suprasti, nejaugi ir iki šios dienos Kalugino misija yra jam paslaptis. Jei taip, tai reikalinga manyti, kad Bor-Komarovskis yra per daug naivus žmogus, nes Kalugino misija buvo visiškai aiški:

Pirmas tikslas: karo ir politinė žvalgyba, kuri apėmė ir tolimesnius Kr. Armijos planus, pažiūrą į tolimesnę Lenkijos struktūrą ir organizaciją; antras tikslas — provokacija: sudaryti įspūdį, kad sovietų armijos vadovybė nori susirišti su Kr. Armija ir suteikti jai galimą pagalbą. Viskas tik tam, kad sukilėliai, negaudami pagalbos iš sovietų ir negalėdami toliau vokiečiams priešintis, nesugalvotų sudaryti su vokiečiais taiką, kas, žinoma, sovietams būtų nenaudinga. Be to, sovietams nebuvo paslaptis, kad Kr. Armijos eilėse susirinko geriausias ir energingiausias lenkų tautos elementas, kad sukilėliai kovoja už nepriklausomą Lenkiją, kad Lenkijos sovietizacijos procese sovietai kaip tik iš tų žmonių gali susilaukti didžiausio pasipriešinimo, — tai ar ne geriau leisti vokiečiams išžudyti tuos žmones ir tuo palengvinti sovietams Lenkijos sovietizaciją?

Kada gi sukilimas pasiekė savo kulminacijos tašką, kada britų nuolatinius reikalavimus padėti sukilėliams jau nebegalima buvo palikti be atsakymo — iš Maskvos pasipylė Bor-Komarovskiui kaltinimai, kuriais jam buvo primetami “visi griekai”.

Varšuvos sukilimas, neabejotinai, įeis į Lenkijos istoriją kaip vienas jos heroiškesnių ir tragiškesnių puslapių. Sukilimas tęsėsi, su neperstojančiu Maskvos barnių akompanimentu, du mėnesius ir vieną dieną. Vienintelė pagalba, kurią sukilėliai gavo ginklais, municija ir maisto produktais, buvo tik tas, ką anglų lakūnai, su didžiausia rizika, numesdavo į Varšuvos aikštes ir gatves. Deja, ne viskas, ką anglams pasisėkė numesti Varšuvoje, pateko į sukilėlių rankas. Padėtis Varšuvoje nuolat keitėsi, ir rajonas, kuris šiandien buvo užimtas sukilėlių, ryt dieną jau buvo užimtas vokiečių. Sukilimo antro mėnesio bėgyje vokiečiams pasisėkė vėl užimti didesnę Varšuvos dalį. Sukilėliai užsibarikadavę atski-

ruose namuose, galėjo būti aprūpinami tik per kanalus ir kanalizacijos vamzdžius.

Spalio mėnesio pradžioje, nustumti į Varšuvos priemiesčius, nuvargę ir badaujantys sukilėliai buvo priversti kapituliuoti. Sukilėlių likučiai, su generolu Bor-Komarovskiu nužygiavo į vokiečių nelaisvę. Jiems pasisėkė sudaryti su Vermachtu palankias kapituliacijos sąlygas. Jie buvo laikomi ne sukilėliais, bet kariaujančios armijos nariais.

Generolas Bor-Komarovskis, žinoma, buvo didvyris ir didelis patriotas. Tačiau faktas, kad jis laukė ir tikėjosi pagalbos iš sovietų, nurodo tik jo naivumą ir jo vedamos politikos nerealumą. Nei bolševikų Lenkijos 1939 metų puolimas į užnugarį, nei Katyno žudymai, jam neatskleidė sovietų tikrus tikslus. Krašto Armija, nebūdamą bolševikiška, arba, bolševikuojanti, Maskvos požiūriu, buvo nei kiek nemažesnis priešas, kaip ir vokiečių kariuomenė, kai kuriais atvejais net ir didesnis, nes sovietai puikiai žinojo, kad Lenkijos sovietizacijos procese didžiausią pasipriešinimą jie sutiks kaip tik iš šitų žmonių. Todėl jiems buvo naudinga leisti vokiečiams ir duoti jiems laiko tuos žmones išžudyti. Šiuo atžvilgiu Hitlerio ir Stalino tikslai supuolė ir Hitleris kaip ir pasitamavo Stalinui, atsidėkodamas jam už suduotą 1939 metais smūgį į lenkų kariuomenės nugarą.

Sovietų provokacija kaštavo Lenkijai 200,000 užmuštų ir 100,000 dingusių be žinios. Lenkijos sostinė buvo sugriauta ir pavirto griuvėsiais, retai kur užsiliko sveikas pastatas. 1945 metais, sausio 17 dieną vokiečiai be pasipriešinimo atidavė Varšuvą sovietų kariuomenei.

Lygiai 25 metai prieš tai, kai sovietų kariuomenės kapitonas Kaluginas pasirodė Varšuvoje, Krašto Armijos štabe, būtent, 1919 metų rugsėjo 26 dieną į Taganrogą, į generolo Denikino štabą, atvyko lenkų karinė misija, generolų Karnickio ir Ivanickio vadovaujama, kad susitartų dėl veiksmų prieš bendrą priešą — bolševikus.

Generolas Denikinas nuoširdžiai pasveikino atvykusius svečius ir iškilmingo pasveikinimo metu užbaigė savo kalbą sekančiais žodžiais:

“Po pasaulinio karo sunkių sukrėtimų ir bendros suirutės dvi broliškos tautos pasirodo pasaulio arenoje naujuose tarpusavio santykiuose, pagrįstuose bendrais valstybių interesais veikiant prieš bendrą išorinį priešą. Aš nuoširdžiai linkiu, kad mūsų keliai daugiau nebeišsiskirtų. Aš keliu taurę už nepri-

klausomos Lenkijos atstatymą ir už mūsų sąjungą ateityje”.

Kad tie Denikino žodžiai buvo pasakyti nuoširdžiai, jokios abejonės negali būti, nes Denikino gili simpatija Lenkijai buvo visiems gerai žinoma. Jo motina buvo lenkė ir jis savo vaikystę ir jaunystę praleido Lenkijoje, savų giminių — lenkų tarpe. Bet, žinoma, ne vien asmeniška simpatija Danikinas vadavosi norėdamas susitarti su Lenkija ir sudaryti su ja karinę sąjungą, bet ir jo vadovaujamo antibolševikinio judėjimo interesais. Tokia sąjungą atitiko ne tik baltųjų kariuomenės interesus, ji ir Lenkijai taip pat turėjo be galo didelės reikšmės. Buvo aišku, kad pagrobę valdžią Rusijoje, bolševikai nesustos, Leninas turėjo daug platesnius planus: padaryti iš Lenkijos sovietinę respubliką ir tuo praskinti sau kelią į Europos centrą — į Vokietiją, kuri po karo pralaimėjimo pavirto tinkamu partneriu sekančiam bolševikiškam eksperimentui. Leninas rašė: “Berlynas tai Europos raktas. Kas valdo Berlyną — valdo Europą. Kas valdo Europą — valdo pasaulį”.

Kaip ten bebūtų, Lenkija tuo metu jau kariavo su bolševikais, nors ir viena ir kita pusė vengė didesnių operacijų. Lenkijos vadovybė, kaip toliau pamatysim, turėjo specialius tikslus neplėsti karines operacijas, o sovietai buvo suvaržyti veiksmais baltajame fronte. 1919 metų vasarą 400,00 vyrų stiprumo (pagal sovietų davinius) raudonoji kariuomenė buvo išdėstyta: 300,000 prieš Denikiną ir tik 100,000 vakarų fronte, prieš Lenkiją, Latviją, Estiją ir Suomiją. Latvijos ir Estijos frontuose buvo vedamas daugiau partizaninio pobūdžio karas, apsiribojant tik atskirų dalių susidūrimais.

(Bus daugiau)

Ilgamečiui L.Š.S.T. Šauliui ir Sąjungos Garbės Nariui

A. A.

ALFONSUI VALATKAIČIUI

mirus, velionies našlei, dukroms, sūnui ir giminėms, artimiesiems, brolišką, šaulišką užuojautą reiškiamo ir kartu su Jumis liūdime.

*“J. Daumanto” šaulių kuopa,
Los Angeles*

MYLIMAI MOTINAI

mirus, mielam “Kario” administratoriui

LEONUI BILERIUI

ir jo šeimai giliausią užuojautą reiškiau.

*Osvaldas Žadvydas
“Kario” atstovas Los Angeles*

A. A.

ANTANUI JUŠKEVIČIUI

Lietuvoje mirus, brolių Kpt. Andrių Juškevičių ir jo šeimą nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime.

*“J. Daumanto” šaulių kuopos
valdyba, Kalifornija*

SENĀS KAREIVIS JONAS (iš namų)

Tekanti saulutė dangų puošė —
Jonas į kareivius ruošė;
Paukšteliai jam sudiev čiulbėjo,
Ryto ašara žolėje žibėjo.

Tėvas išleido — į stotį palydėjo;
Mama baltą sūrį kelionei įdėjo;
— Sugrįžk generolu mielas Jonai! —
Šaukė jam pakelės medžiai ir dirvonai.

— Sudiev merguzėlės drutos,
Težaliuoja jūsų rūtos!
Miela saulutė jus telanko,
Kai šienelį grėbiat lankoj! —

— Sudiev tėviškės arimai,
Seni draugai, mieli kaimynai! —
Kai viršila šauks: — aukščiau kojų, eilinis Jonai! —
Nerūpės jam žagrė, nei dirvonai.

Kai paskirties vieta artėjo —
Jono širdis keistai drebėjo:
— Ką aš darysiu tarp kitų vienas? —
— Ar nesupus tėviškėj šienas!? —

SENĀS KAREIVIS JONAS (kareivinėse)

Stotyje palydovai laukė —
Greitai į pulką naujokai plaukė;
Naujas gyvenimas prasidėjo,
Kariškos komandos visur aidėjo.

Kariškai stovėt ir vaikščiot Jonas mėgino,
Kai viršila Sisas kariško meno mokino.
— O mama, tu neišskirtum savo Jono
Iš karių pulko, iš milijono! —

Prakaitą liejant metai praėjo,
Jono dalinys paradeėjo —
Vyras į vyrą, visi kaip Jonas,
Visa kuopa, visas batalionas.

Dalinys žygiavo — daina skambėjo —
Senas karys Jonas į manevrusėjo:
Sumaniai veikdamas jis priešą pagavo,
Už gerai atliktą veiksmą pagyrimą gavo.

— Sudiev draugai, kareivinių rūmai! —
Atsargonėjo vyrai kaip mūrai.
Ir vėl be draugų paliko Jonas vienas —
Gaili ašara suvilgė jo blakstienas.

SENĀS KAREIVIS JONAS (jo doasia)

Saulė išblėso, dangus niaukės,
Pasaulio galybės kovai šiaušės;
Modernūs pesliai — rusas ir prūsas,
Pasidalino žmogiena — Jono tėviškę užėmė rusas.

Jonas savo laisvę gerbė, mylėjo —
Maskoliaus vergijos niekaip nenorėjo;
Jo mintį užuodė burliokas — rusas,
Į Sibirą jį ištrėmė — glušas.

Apleista tėviškė dirvonavo —
Rusas žmones engė, kamavo;
Laukė laisvės, laukė Jono
Tėviškė sutrypta slobino raudono.

— Aš sugrįšiu! — šaukė už laisvę žuvęs
Senas kareivis Jonas,
— Subyrės vergijos pančiai,
Galų gaus ruskis — tironas!

— o —

Kol Jono doasia gyvuos tarpe mūsų —
Nepražus lietuvis vergijoje ruso;
Raudonoji meška išpus ir nudvės,
Ir vėl Lietuva tarp laisvų tautų klestės!

12.2.75

Simcoe, Kanada

B. Bačiūnas

Pesimizmo ir apatijos šešėliuose

II

JURGIS GEDIMINĖNAS

Pradedu knintis įvairių laikraščių bei žurnalų iškarpose. Daugumoje vis matau nelinksmas ir nieko gero neišpranašaujančias naujienas. Štai, matau dar keleta iškarpų apie garsiąją amerikonišką tragikomediją Watergate. Nors šiam neprotingam reikalui ar savo rūšies sąmokslui, kurį sėkmingai įvykdė amerikoniškoji žinių perdavimo tarnyba ir ružavieji Niksono prieštai, išleista jau virš 10 milijonų dolerių ir sugaišta daug laiko, kurį galėjo sunaudoti daug svarbesniems reikalams, kaip ieškojimas priemonių infliacijai, vis gilėjančiam ūkiniam atoslūgiui ir milijoninių pelnų grobstymui pristabdyti, bet šioji nelemtoji byla vis tebetęsiama. Kanadiečiai juokaudami dažnai amerikonus vadina "crazy Americans", o ši perdaug išpūsta byla tą pavadinimą tikrai patvirtina. Esu tikras, kad tarp tų negudriųjų yra milijonai blaiviau galvojančių amerikonių, kuriems toji Watergate byla irgi jau tikrai nusibodo. Štai, Kalifornijos gubernatorius R. Reagan, išgirdęs apie blogėjančią Niksono sveikatą pasišaipė, kad gal tai patenkims buvusio prezidento linčiuotojus (lynch mob). Net juokinga, kad po Niksono atsistatydinimo savo nuomonę viešai pareiškė net tokios "svarbios" asmenybės (beilsinčios puikiuose Viduržemio jūros kurortuose!), kaip iš kalėjimo paleistas rusų šnipas Alger Hiss ir Pentagono dokumentų vagis Ellsbergas, o prie jų prisidėjo dar komunistė juodukė Angela Davis ir panašūs kiti, o spauda tuos kerštingus įžlumus dėjo pirmuose puslapiuose ir iš to aiškiai matosi kas dabar formuoja amerikonių viešąją nuomonę. Aš net iš pykčio nuraustu perskaitęs gana dažnai amerikoniškoje spaudoje pasirodančius riksmus, kad, būk tai, "vyriausybė slepianti teisybę", ar "šnipinėjanti"... arba, viešai diskutuojami įvairūs J.A. Valstybių vyriausybės planai bei projektai ir netgi karinės vadovybės planai, o net kartais, didesnio karinio dalinto ar karo laivo pajudėjimas...

Argi kiekvienas perdaug laisvai besijaučias apžėlęs driskius ar J.A.V. vyriausybės nuvertimą planuojąs komunistėlis, ar rusų šnipas, būtinai turi žinoti ką daro ir planuoja J.A.V. vyriausybė? Toji perdaug didelė laisvė ir visų paslapčių atidengimas gali privesti ne tik J.A.V., bet kartu ir visą Vakarų pasaulį prie labai liūdno galo. Gi, rinkti žinias apie krašto vidu-

je veikiančią subversyvių elementą ir kitokios rūšies "nogudnikus", tai, mano nuomone, yra ne tik kiekvienos vyriausybės teisė ir privilegija, bet šių laikų būtinybė.

Skaitau apie amerikonių derybas su rusais, kurios sunkiai juda pirmyn ir Kissingeris su Brežnevu nepasiekė jokio svarbesnio sprendimo. Matosi, kad rusai reikalauja J.A. Valstybių kapituliacijos ir sutikimo su Sovietų Sąjungos pranašumu ateityje. Ateinančios žinios iš Europos sako, kad ten jau išgaravo mitas apie amerikonių pranašumą, o doleriui kritus jau nebekalbama apie jų turtus. Nesugebėjus Vietnamie laimėti karo jau nebekalbama apie jų nenugalimumą. Nekalbama ir apie erdvių laimėjimus, nes tiems reikalams jau nebeskiriama daugiau pinigų. Aukšta nuomonė apie amerikonių demokratiją išblėso po Watergate ir kitų politinių skandalų. Kai kas net tvirtina, kad europiečių akyse dabar amerikoniui pasidarė žmoniškesni ir patrauklesni, bet išknisęs iškarpa apie generolo George Brown skandalą, pagalvoju, kad J.A. Valstybėse kai kurie daiktai ar faktai jau nebegalima vadinti tikraisiais vardais. Generolas Brown, pats aukščiausias J.A.V. karinis pareigūnas, pasakęs teisybę apie žydus, buvo net iškviestas pasikalbėjimui pas prezidentą Fordą, o po to, savo pasakytus žodžius, neužginčijamą teisybę, atsiėmė. Kas gi gali užginčyti, kad žydai J.A. Valstybėse valdo bankus, spaudą ir net kongresą?

Sklandydamas laikraščių, rašančių apie Europą ir jos reikalus, iškarpas, susidariau vaizdą, kad Europa jau netoli nuo žlugimo, o pačios pirmosios sugrius Italija ir Anglija. Italija yra beveik subankrutavusi ir italų tauta nepajėgia spręsti esminių klausimų. Laikinai, nuo sugriuvimo italus už ausų ištraukė Vakarų Vokietija. Anglija nesugeba susitvarkyti su savo ūkinėmis negerovėmis, o jos išsilaikymas priklausys nuo visagalių darbo unijų ir nuo arabų pinigų. Prancūzija slėgiama komunistų naštos ir padėtis panaši į buvusią 1968 metais, kai atrodė, kad revoliucija neišvengiama. Danija susmukusi. Metinė infliacija 19 proc., bedarbių — 10 proc. virš dirbančiųjų. Dirbantieji moka 50-60 proc. pajamų mokesčius. Danų kariuomenė daugumoje sudaryta iš apžėlusiu hipių, jau turi savo uniją ir

nesisveikinama su karininkais. Visos Viduržemio pakrančių valstybės pradedant Graikija, Jugoslavija ir Italija, o baigiant Portugalija, yra jau tikros komunistų tvirtovės. Visur įsigalėjusi infliacija, energijos problemos ir politiniai kriziai. Geriausiai finansiniai laikosi ir mažiausiai infliacijos paliesta yra Vakarų Vokietija, kuri nesugeba susitvarkyti su marksistais ir jų suorganizuotais teroristais. Studentai, marksistai - leninistai viešpatauja beveik visose aukšto mokyklose. Markso garbintojai siekia savo teroru, bankų plėšimu, atentatais, žudymais ir žymesnių pareigūnų grobimu įvesti komunistinį pragara, kurį jie vadina socializmu, šioje klesnčioje valstybėje. Marksas sukūrė komunizmo doktriną, o Leninas ją paverė gyvenimo realybe. Jų sukurtoje sistemoje šiandien vargsta daugiau kaip bilijonas žmonių, kentėdami žiauriai priepaūdą. Jų sistema daugiau kaip pusė šimtmečio vargina žmoniją karais, revoliucijomis, žudymais, vergų stovyklomis, politiniais ir ūkiniais sunkumais.

Daug ką apie komunistinės vergijos tikrovę yra pasakęs j. J.A. Valstybės atvykęs iš okupuotos Lietuvos pabėgėlis A. Jurgutis, kuris savo barzdele man kažkaip primena taip labai marksistų garbinamą Lenina. Jeigu būtų progos tautietį A. Jurgutį susitikti, tai neiškęščiau nepatardęs jam barzdelę nusiskusti.

Skaitau, kad tik šiais 1974 metais naftą importuojančios valstybės turės sumokėti už šį "juodąjį auksą" (kurį Persijos šachas vadina "kilnių produktu") virš 110 bilijonų dolerių. Pramoniniai kraštai kaip J.A.V., Vak. Vokietija, Japonija, Anglija, Prancūzija sumokės apie 70 bilijonų, o virš 35 bilijonų reikės sumokėti atsilikusiems — neišsivysčiusiems kraštams — naujai įsikūrusioms valstybėms, kurių finansinė padėtis jau dabar katastrofiškoje padėtyje. Tuo pačiu laiku 110 bilijonų gavusios, naftą eksportuojančios valstybės, jokių būdu savo kraštuose nesugebės sunaudoti daugiau kaip 10-20 bilijonų, o likusioji suma bus investuota Europoje ir Amerikoje. Mačiau vietiniame dienraštyje arabų pinigų pasiūlymus Kanadai — vie no bilijono dolerių ir 100 milijonų sumas — morgičių investavimui. Taip, kaip to nelemtojo internacionalo giesmės žodžiais, kas buvo niekas — tas bus viskuo, taip ir arabų naftą eksportuojantieji kraštai iš nuskurusiu, atsilikusiu ir apleistųjų pasidarė turtuoliais, su kuriais labai skaitomasi, o tai ypač parodė ir arabų Palestinos išlaisvinimo organizacijos vado Arafato įvedimas į Jungtines Tautas. Apšėpęs, kažkokiu skuduru galvą apsirišęs ir pistoletą pa-

sikabinęs arabas buvo įvesdintas neprasčiau kaip kurios nors valstybės galva, o jo ilgokos kalbos ir smegenų plovimo su dideliu susidomėjimu klausėsi visų J.T. — (išskyrus žydus) atstovai. Pats būdamas komunizmo "išvietintas", aš užjaučiau išvytus iš jų žemių benamius arabus ir niekas negali užginčyti, kad žydai neteisėtai laiko užgrobtas arabų žemes. Tačiau kita, nereikalinga įrodymo tiesa, kad J. Tautos pasidarė labai nerimtu ir prieš amerikonus nuiteiktu 138 tautų sambūriu, kurį diriguoja Maskvos ir Pekino komunistai, o ypač paskutiniu metu — turtingosios arabų valstybės. Net nustembi skaitydamas atradęs vis naujų valstybių vardus, kaip Abu Dhabi, Srilanka, Botsvana ar 112 kv. mylių ir 110,000 gyventojų turinčią Maldives respubliką, kurios turi lygų balsą su J.A. Valstybėmis, kas metai išleidžiančiomis J. Tautų reikakams apie pusę bilijonų dolerių. Taip vadinamos, trečiojo pasaulio valstybėlės dažniausiai balsuoja prieš juos šelpiančius amerikonus ir J.A.V. atstovą J. Tautose žodžiais, ši organizacija jau darosi tik šešėliu, tuščia retorika ir tironiška dauguma. Ar nevertėtų J.A. Valstybėms pačioms savanoriškai iš šios bevertės organizacijos išstoti, nelaukiant Pietų Afrikos likimo? Mažiausiai dėl J.T. organizacijos likvidavimo jaudintųsi mūsiškiai laisvoms pasaulyje gyvenantieji tautiečiai, kurie kaip ir kiti iš raudonojo tvano apsemtų valstybių bėgliai, dabar jau supranta kur dingsta jų peticijos, protestai ar prašymai dėl jų pavergtų tėvynių okupacijos, komunistinio genocido ir kitokios rūsies spriepaudos ar prievartos.

Perdaug turiu susirinkusios medžiagos apie naftą, arabų bilijonus ir Irano (Persijos) nepaprastą pasistūmėjimą pirmyn vis to "juodojo aukso" — naftos dėka, kurios bačkutė (42 galionai) prieš 4 metus kaštavo mažiau 1 dolerį, o dabar apie 11 dolerių ir kurios trūkumas gali užsmaugti pramoninius kraštus, sukelti tikrą pasaulinio masto depresiją ir dėl kurios gali prasidėti net pasaulinis karas, o amerikonių ^{šaltinis} įsikišimas (intervencija) ir naftos šaltinių užėmimas, irgi labai galimas dalykas. Įdomu ką darytų ruskeliai amerikonus pradėjus vykdyti naftos šaltinių užėmimą? Amerikonai ty-lėjo ir nesikišdami leido Kremliaus banditams išprievartauti Vengriją, Čekoslovakiją ir daugybę kitokių nuolaidų padarė, tai kodėl jiems tokiu pačiu būdu neatsilyginti, nes juk rusams arabų naftos nereikia?

Kaip iš tikrųjų būtų ar bus, tai tikrai nei pačių didžiausių valstybių gal-

vos negali numatyti. Štai, prieš metus laiko atrodė, kad dviejų raudonųjų galiūnų — rusų ir kinų — susikirtimas yra tik laiko klausimas. Gi, dabar atrodo, kad pirmiau, gal net laike kelių mėnesių, turėsime žydų-arabų naftos karą. Kai kurių karinių ekspertų nuomone, tai žydams, jeigu nenori pasitraukti iš užimtų arabų žemių, pasilieka tik viena išeitis — preventyvinis žaibinis karas, pirmiausia sunaikinant arabų karinę aviaciją ir aerodromus. Londono dieji strategijos ekspertai sako, kad nėra klausimo, ar bus žydų-arabų karas, bet tai yra tik laiko klausimas ir galės įvykti net ankstyvą 1975 metų pavasarį. Jeigu karas įvyksias 1975 metais, tai, strategų nuomone, nėra garantuota, kad laimėtoju būsiąs Izraelis. Nuo netikėto bet kurios pusės užpuolimo saugoja skrajojantieji padangėse amerikonių ir rusų žvalgybos satelitai, kurie tuojau pat pastebėtų bet koki karinių dalinių pajudėjimą. Ilgesniam karui vesti žydams trūksta žmonių, nes jie negali pastatyti kovos laukan daugiau kaip 400,000 žmonių, o arabai lengvai gali sutelkti nemažiau 2 milijonus vyrų. Arabams patiktų per trumpą laiką raketomis ir bombomis sunaikinti žydų karinius aerodromus ir lėktuvus, o po to vesti taip vadinamą "susidėvėjimo" karą (war of attrition), tačiau žydų aerodromai yra pasirusę apsiginti amerikoniškomis "Hawk" raketomis ir jų aviacija skaitoma viena iš geriausių visame pasaulyje.

Reikia eiti prie naujienų apie Kanadą, kraštą kuriame jau ketvirtadalį šimtmečio išgyvenau, džiaugdamašis neblogo, sočiu ir saugiu gyvenimu. Nors 1949 m. mano pirmasis gaunamas valandinis atlyginimas buvo tik 75 centai, bet per 25 metus jis paaugo apie 10 kartų. Šiame, 80,000 gyventojų turinčiame užkampyje, vasaros yra trumpokos, bet nėra jokio "smogo" ar didelių karščių, turime gražias ilgas "indėnų vasaras", o žiemos, tai visai panašios į lietuviškas, tik kartais daugiau užverčia sniego, bet juk sveika pasportuoti. Jeigu nori išvykti pažuvauti, pagrybauti, pamedžioti ar pasimaudyti, tai reikia pavažiuoti tik kokią tuziną mylių už miesto. Atrodė, kad reikia tik džiaugtis gyvenimu ir jau buvau suplanavęs neilgai tebedirbti, o trupučiuką pasivažinėti ir pasaulį pamatyti, bet... toji prakeikta infliacija! Visų mūsų gyvenimai susideda iš tų "bet" ir "jeigu"...

Montrealyje išeinančio savaitraščio "Nep. Lietuvos" iškarpoje rašoma, Kvebeko provincijoje įsigali džiunglių įstatymas — "kieno galia — to ir valia". Banditai, plėšikai, darbininkų uni-

jos ir jų vadai, grąšinimai sugriauti esamą santvarką ir t.t., dominuoja gyvenimą ir laikraščių antraštes. Nesenai pasibaigė nelegalus Montrealio Metro ir autobusų šoferių streikas. Merjeras Bourassa, grįžęs iš finansinių pasitarimų New Yorke, įsakė Montrealio miestui mokėti tiek ir tiek, streikininkai reikalavo paleisti suimtuosius už autobusų daužymą ir nekelti bylų. Po to laimėjimo, į streiką išėjo Montrealio ugnia-gesiai, kurie ne tik negesino gaisrų, bet dar ir trukdė gesinti kitiems, jei nebuvo policijos apsaugos. Paslaptingu būdu kažkas padeginėjo negyvenamus namus. Visus legalius ir nelegalius streikus padeda laimėti Kvebeko provincijos valdžia. Unijų vadai, kaip Laberge ir Chartrand, atvirai grasina palaidoti dabartinę sutrūnijusią kapitalistinę demokratiją ir, turbūt, tikisi įvesti proletariato diktatūrą. Tas pats su nelegaliais streikais ir kitose Kanados vietose, nes beveik visuomet nusileidžiama streikininkams, o pats ryškiausias pavyzdys buvo praėjusį pavasarį Toronte įvykęs nelegalus paštininkų streikas, kurį surengė ir dabar nenurimsantį paštininkų tarpe veikianti marksistų grupė. Tiek federalinė, tiek provincijų vyriausybės Kanadoje, atrodo, dėl "šventos ramybės" patenkina streikininkų reikalavimus, ar vengia streikų duodamos, tikrai perdideliu, atlyginimų pakėlimus, o tai tik pradžia. Kas pasidarys su Kanados doleriu ir kiek jį vertė kris, jei viskas ir toliau eis ta kryptimi? Štai, "Tėv. Žiburių" spalio mėn. iškarpėleje matau, kad laivų karininkams didžiuosiuose ežeruose per sekančius dvejus metus algos pakeliamos 65 proc. (ligi 33,000 dol. metams). Ontario prov. valdžios tarnautojai naujoje darbo sutartyje reikalaušią 61 proc. atlyginimo pakėlimo, Kanados teisėjams algos būsiančios pakeltos 72 proc., o federalinio parlamento nariams ir ministriams 50 proc. ir t.t. Atrodo, jau ne už kalnų diena, kai unijos pradės reikalauti atlyginimo padidinimo visuo 100 procentų, nors infliacija tesiekia ("Tėv. Žiburių" daviniais) 14 su pusę procentų. Užėjęs į didesnes maisto parduotuves pastebi kainų pakilimą kiekvieną savaitę. Prieš metus laiko mūsų mieste 10 svarų cukraus kaštavo apie \$1.10, o dabar pakilo iki \$8.15 (praėjusią savaitę truputį krito). Marinuota jautiena buvusi apie 80 centų svaras, prieš pora savaičių buvo \$1.35, o vakar jau \$1.68, 10 svarų "Romą išgelbėjusių paukštį" — žasį, jau už 10 dolerių nenupirksi... Tai vis nelinksmos ir visus kanadiečius paliečiančios naujienos, bet yra dar ir blogesnių.

DARBINGAS BIRUTININKŪ SUSIRINKIMAS

LDK Birutės draugijos Čikagos c. sk. visuotinis, nepaprastas narių susirinkimas įvyko kovo 23 d. Jaunimo Centre.

Pradedama susirinkimą, pirm. M. Babickienė pasveikino visas nares Velykų švenčių proga, linkėdama sveikatos, giedrios nuotaikos ir ištvermės užsibrėžtiems tikslams įgyvendinti. Susirinkimui pirmininkauti pakvietė E. Songinienę ir sekretoriauti — M. Jautakiene.

Atsistojimu ir susikaupimu buvo pagerbtos mirusios draugijos narės — a.a. Pulcherija Reklaitienė ir Gražina Musteikytė.

Po to, pirm. M. Babickienė išsamiai ir nuosekliai paaiškino, kas buvo nuveikta paskutiniame metu ir koki darbai numatyti atlikti ateityje. Ji su pagarba prisiminė a.a. gen. St. Dirmantą, kuris "Dvidešimtmečiuje" įrašė LDK Birutės draugijai sveikinimą ir linkėjimus, didžiai įvertindamas jos veiklą. Kadangi šiais metais sueina 50 metų nuo draugijos įsteigimo, tai didžiausias mūsų užsijojimas — tą auksinę sukaktį kuo iškilmingiau paminėti.

Garbės narė Sofija Ozėlienė trumpais bruožais papasakojo apie draugijos įsteigimą 1925 metais. Draugija išsivystė iš kariams ir invalidams globoti Moterų Komiteto. Vėliau jos veikimas išsiplėtė į švietimo-kultūros ir šalpos sritis. Per 50 metų buvo atlikti dideli darbai, nors teko išgyventi ir labai nepalankių veikimui sąlygų.

Pirm. M. Babickienė pranešė, kad iškilmingas LDK Birutės d-jos 50 metų įsteigimo sukakties minėjimas ir šventė įvyks š.m. lapkričio 8 d., pradedant pamaldomis, po pamaldų akademija ir vakare banketas Lietuvių Tautiniuose namuose.

Šventei sėkmingiau paruošti, pirmininkė pasiūlė sudaryti komisiją iš 11 asmenų. Į ją įeitų c. sk. valdybos 5 narės, revizijos komisijos 3 narės, papildomai pakvietė 2 garbės nares — Sofiją Ozėlienę ir Mariją Tumienę ir narę — E. Songinienę. Susirinkimas šiam pirmininkės pasiūlymui pritarė gausiais plojimais.

Pasitarus dar įvairiais einamaisiais reikalais, susirinkimas buvo uždarytas, ir "Kario" atstovas J. Stankūnas pademonstravo filmą iš birutininkių veiklos. Birutininkės su dėmesiu sekė filmo vaizdus, asmenis ir jau primirštus savo veiklos momentus. Už parodytą filmą pirmininkė J. Stankūnui nuoširdžiai padėkojo.

Po filmo birutininkės prie kavos puodė-

lio dalinosi išpūdziais ir tarėsi kaip gražiau ir iškilmingiau atšvęsti draugijos auksinį jubiliejų.

E. S.

LAIMINGOJE LĒVYNĖJE

(1925 metais)

*Žalios girios ir laukai
Kaip toli tik matai,
Mes žygiuojam, taip gražu,
Vaizdai keičias pamažu.*

*Mūsų dainos linksmos skamba,
Mes patenkinti visi,
Tautos norai darbais tampa —
Čia sau laimę surasi.*

*Mūsų graškščios mergužėlės
Žvilgsniais lydi mūs gretas,
Graziai žydi jos kaip gėlės,
Jas laimėsime — pamiltas.*

*Kareivėliais garbė bati,
Jie tėvynės apsauga.
Priešas gali greit pribati,
Nuo jo gintis pareiga.*

P. Kuginis

Štai, spalio mėnesio "Tėv. Žiburių" iškarpoje, o tai buvo patvirtinta ir Time žurnale, ne eilinio kanadiečio, bet Ivan Head, federalinės vyriausybės užsienio politikos patarėjo pareiškimas, kuris aiškiai pasakė apie Kanados ministerio pirmininko P.E. Trudeau politiką, žadančią postūką į kairę. Labai man nepatinka kairiųjų pažiūrų pas liberalus persimetęs milijonierius Trudeau, kuris laimėjęs praėjusią vasarą federalinius rinkimus (liberalai gavo 141 iš 264 parlamento vietų) pasidarė dar arogantiškesnis ir visai nesistengia pristabdyti infliaciją, o kiekvienam kanadiečiui yra menka paguoda, kad kituose kraštuose yra dar blogiau. Po laimėtų rinkimų P.E. Trudeau atleido daugiakultūriniams reikalams ministerį, kaip nereikalingą. Negaliu pamiršti Trudeau kelionę į Sovietų Sąjungą, kur nuvykęs jis priplauškė visokių niekų: komunistų pavergtą Ukrainą jis palygino su Kanados Kvebeko provincija, išgyrė ant komunistinių vergų ir kankinių kaulų naujai pastatytą Norilsko miestą, nesigailėjo komplimentų "socialistinei" sovietų vergijai, kuria matomai taip susižavėjo, kad po to gimusį savo antrą sūnų pa-

krikštino rusišku Sašos vardu... Nieko gero Kanadai neatneš Trudeau draugystės su tokiais kairiojo sparno socialistais kaip Švedijos ministeris pirmininkas Palme, ar Australijos — Whitlam. Turbūt, norėdamas suklaidinti kanadiečius, įtariančius Trudeau perdidelę simpatiją socializmui ir komunizmui, jis pats paleido spaudon pasakėlę, kad laike savo pirmo vizito Maskvon dar 1952. metais, jis buvo sovietų policijos suimtas už sniego gniūžčių mėtymą į Stalino ar Lenino paminklą. Prieš mane guli rimto laikraščio "Financial Times" lapkr. mėn. iškarpa, kurioje atidengiamas virš paminėtos pasakos melas, nes, patikrintais daviniais, tuo laiku 1952 metais, kai Trudeau lankėsi Maskvoje, ten sniego visai nebuvo!

Praėjusios vasaros federaliniuose rinkimuose kanadiečiai atmetė progresyvių konservatorių partiją ir jų siūlomą kainų bei atlyginimų kontrolę, tai dabar galės pasidžiaugti Trudeau diktatūra bent 4 metus. Skaitau ir girdžiu gandų, kad už 5 ar 10 metų Kanada jau pasidarysianti socialistine respublika ir tik pirštis reikia laikyti sukryžiuvus, kad nepasidarytų sovietine res-

publika. Vis daugiau populiarumo Kanadoje įgyja N.D.P. (Naujųjų Demokratų Partija), kuri sužavėjo daugelį jaunesnių ir politikoj nesusigaudančių kanadiečių savo pažadais. Aišku, kad visi pažadai bus apmokami mokesčių mokesčių pinigais, o pati N.D.P. jeigu ir yra ne komunistinė, tai bent nieko nesupranta ir nepažįsta komunizmo. Net nuostabu, kad ši partija turi daug pasekėjų ir rėmėjų darbo niujose, darbininkijoje, sunkiai besiverčiančių tarpe ir... net kai kuriems mūsų tautiečiams, bėgliams nuo komunizmo, apsuko galvas!

Pikta, kad toji nekontroliuojama infliacija naikina žmonių santaupas, griau-na ateities planus, bet ar to užteks? Skaitau, kad infliacija, kuri Kanadoj būsianti 1975 metais ne mažesnė kaip 15 proc., gali iššaukti streikus, neramumus (social upheaval), o gal net ir revoliuciją...

Dar daugiau pesimistinių naujienų bei komentarų bus paskutinėje šios "mišrainės" dalyje.

1974 m. lapkričio mėn.
Sault Ste. Marie, Kanada

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

18 TREMĖS TRIMITAS

GERBKIME IR SAUGOKIME SAVO PRABOČIŲ BRANGŲ PALIKIMĄ

ONA MIKULSKIENĖ

Per tūkstančius metų tauta, kaip jūra, viena per kitą šokančiomis bangomis, ainių generacijomis, keičiasi ir kuria civilizaciją, mokslą, meną, kultūrą, papročius bei tradicijas. Drauge su bendra kalba sujungia gentis į vieną šeimą — vienalytę tautą. Visa tai sekančioms gentkartėms lieka kaip gyvenimo pagrindas bei atsispyrimas šuoliui į tos paliktos kultūros tobulinimą bei gražinimą. Aisčių šaka — lietuvių tauta ilgus amžius kūrė sau ir visai žmonijai įvairiaspalvę — vaivorykštinę kultūrą. Kūrė pasakas, giesmes, dainas ir muziką su jos išreiškėjais muzikos instrumentais, kurių motina yra, pasaulio menininkų ir mokslininkų ypatingai aukštai vertinamos — mūsų vaidilų kanklės. Tauta taip pat kūrė savus papročius, savus šokius ir ugdė tradicijas. Medžio skulptūromis ir raižiniais kūrė savitą vaizdinį meną.

O, mums, mielosios sesės, mūsų brangiosios pramotėlės savo auksiniais piršteliais verpė gelsvų linų ir vilnų gijeles, dažė jas gražiausiomis spalvomis, apmetė į klevo stakleles ir audė jų genialią vaizduotę išreiškiančius daugianyčių tulpinėlių, katpėdėlių, dobiliukų bei vartelių raštų audeklus. Iš jų siuvasi sau šventadienius rūbus. Kitais audiniais puošė stalus, lovas bei langus, piršliui melagiui vaduoti rankšluosčius, o berneliui sakalėliui vaivorykštines juostas, savo širdies jausmus tyliai išreikšti.

Mūsų tautinių rūbų grožį ir meninę vertę yra iškėlę svetimų tautų menininkai ir mokslininkai. Karaliaučiaus universiteto profesoriai tautologai jau 18-19 šimtmetyje yra padarę piešinius ir aprašymus ir atspausdinę universiteto leidiniuose. Rodos, 1937 metais tautinių šokių festivalyje Londone mūsų tautiniams rūbams buvo skirta pirmoji vieta Europos tautų tarpe. Taip pat ir Berlyno parodoj. Didelė pagarba dailinin-

kams Tamošaičiams, už jų dideles pastangas tyrinėjant ir išpopuliarinant mūsų tautinius rūbus.

Svetimųjų vertinimą asmeniniai patirti teko važinėjant su Čiurlionio Ansambliu po Europą ir šį kontinentą. Beveik kiekvieno koncerto kritikas, meno specialistas, atkreipdavo specialų dėmesį į mūsų tautinių rūbų skoningumą ir estetinį grožį. Vagnerio Festspielhauso direktorius ir dirigentas Bayreute rašė: "Momentais užimdavo kvapą, kai grakščios šokėjos savo nepaprasto spalvingumo ir grožio rūbais išbėgdavo eilute, ar šokėjų poros sukosi viena po kitos". Žurnalistai kritikai nuolatos užeidavo į užkulisį iš arti pasižiūrėti ir pasiteirauti kaip tie rūbai audžiami, kas ir kur juos audžia. Ir nustebdavo, kad kiekvienas rūbas yra kitokio rašto bei kitokių spalvų. Čia jiems paaiškindavom, kad kiekviena mergaitė stengdavosi nepamėgdžioti, bet kitokių spalvų ir raštų sau rūbus išsiausti.

Iš tikrųjų, sesės, žavūs mūsų tautiniai drabužiai, bet kaip graudu, kad daugelis lietuvių moterų, ypatingai jaunimas, nesiryžta juos giliau pažinti, teisingai dėvėti ir pilname grožio spindėjime juos parodyti.

Praėjo dar viena Nepriklausomybės šventė — Vasario Šešioliktoji. Spauda tebemirga įvairių mūsų delegacijų bei minėjimų programų atlikėjų paveikslais. Žiūrint suskausta širdį. Kodėl sesės lietuvės tokio brangaus turto negerbia? Tokiose svarbiose reprezentacijose svetimtaučių tarpe, ar solistės dainuojančios scenoje, pačios svarbiausios rūbo dalies — galvos papuošalo, karūnėlės ar galionėlio neužsideda. Be galvos papuošalo mūsų tautinis rūbas būna neišbaigtas, neišlaikytas stilius, todėl netenka ir savo pilnutinio grožio. Lyg karys parade eitų su uniforma — be kepurės. Vietoj galvos papuošalo matome ant pečių ir krūtinės paleistus, dažnai suveltus, plaukus,

kuriais uždengia gražią, raštuotą marškinių apykaklę ir pečių raštus ir liemenėlę. Kas belieka iš tautinio rūbo?

Tiesa, lietuvaitės kasdieniniame gyvenime apsieidavo ir be karūnėlės, bet palaidų plaukų nenešiojo. Plaukus supindavo į kasas, kurias susukdavo vainiku apie galvą ir padabindavo gėlyčių žiedais arba rūtom. Jei nešiodavo palaidas kasas, tai būtinai užsidėdavo rūtų vainiką, nes mūsų tautinio rūbo stilius būtinai reikalauja išbaigimo galvos papuošalu.

Tenka girdėti “mandrias ponias” šnekant, kad karūnėlė gadina plaukų šukuoseną, arba, kad karūnėlė ar galionėlis prie jos veido netinka. Tai liūdna netiesa. Reikia prie galvos ir veido formos pritaikyti tinkamos formos karūnėlę ar galionėlį ir atrodys kaip karalienė.

Taip galvojančios motinos ir savo dukras tame reikale blogai nuteikia. Jei geros šokių mokytojos būtinai reikalauja turėti ir galvos papuošalus, tai dažnai tokios motinos, netikinčios į galvos papuošalo reikalingumą, iš juostos ar kokio kaspino suraukia kokį graiželį ir laiko savo pareigą atlikusios. Žinoma, dukrelė tokio galvos papuošalo nemėgsta ir nubėgusi nuo scenos tokį “papuošalą” meta į kampą. Todėl mažas mergytes ar jaunuoles dažnai matome salėse vaikščiojančias be galvos papuošalų, palaidais plaukais.

Todėl maloniai kreipiuosi į visas brangias lietuves motinas su širdingu prašymu: skiepykite savo dukrelių širdelėse meilę savo tautiniam rūbui ir mokykite jį tinkamai dėvėti. Juk motina yra geriausia mokytoja, didžioji patarėja ir brangiausias pavyzdys augančiai dukrelei. Praskleiskite A. Tamošaitienės ar M. Glemžaitės tautinių rūbų — Sodžiaus Meno knygas, ten rasite

gražių pavyzdžių sau ir dukrelėms. Jei nelengva pačiai pasidaryti gražią karūnėlę, tai visai nesunku pasidaryti aukso ar sidabro gražų galionėlį. Nusipirkti 3-4 colių pločio aukso ar sidabro kaspiną (bažnytinių papuošalų krautuvėje), sulenkti panašaus pločio kieto kartono lanką, apsiūti tinkamos spalvos pamušalu ir prisiūti juostą. Dar užpakalyje prisiūti tos pačios juostos du 6-8 colių ilgio gabaliukus-juosteles ir turėsite žavų galvos papuošalą. Galionus ir karūnėles lietuvaitės nuo gilios senovės puošdavo blizgučiais ir karoliukais. Ir kaip žavu auksinis galionėlis prie tamsių ar šviesių plaukų, o šatenėms — sidabrinis.

Negražiai atrodo marškinių krūtinė be sagės, nes marškinių apykaklės iškirpimas yra tokios formos, kad vidury turi būti papuošalas — sagė.

Nuo žilos senovės, kai tik prasidėjo prekyba su pietų valstybėmis, mūsų sesės puošėsi koralų karoliais ir sagėmis. Todėl, jei kuriai tinka puošti koralais — visai teisinga, tik netaišant su gintarais.

Kreipiuos į Jus, mano brangios sesės šaulės. Mums tenka didžiai garbinga pareiga — tautos brangųjį palikimą, kuriuo mes galime didžiulis prieš kitas tautas, puoselėti, ir, kaip vaidilutės saugojo šventąją Lietuvos ugnelę, šventai saugoti, nuo visokių vėjų, neigiamų, žalojančių pakeitimų, išlaikyti gryną, gražų ir autentišką. Mūsų tautinis rūbas — mūsų garbės ir pasididžiavimo simbolis. Todėl geriau jį pažinkim, kad galėtume netinkamai nešiojančioms gražiai patarti, pamokyti pasisiūdinti ir reikiamai gerbti.

Kodėl dabar okupuotoje Lietuvoje tautiniai rūbai yra labai suprastinti, pasisakysiu kitą kartą.

ALGIRDAS BUDRECKAS

ŠAULIAI KANKINIAI

*Ei Pasauli — pabusk, praregėk!
Kur melas ir propaganda viską užkariauja.
Ten atskirti vaikai nuo tėvų
Ir teroras vien viešpatauja.*

*Nėra nei moralės nei sąžinės tikros,
Viskas išniekinta be gėdos ir doros.
O Sibiro taigos paplūdusios krauju,
Nes ten yra žuvę daug mūsų šaulių.*

*Užkaltais vagonais vežė nekaltus,
Užtai, kad jie gynė laisvę Lietuvos.
Bado ir šalčio žiauriai iškankintus,
Paliko juos mirčiai Sibiro lageriuose.*

*Tėvynei pastatė jie amžiams paminklą,
Kaip reikia aukotis dėl savo tautos.
Istorija jų yra krauju parašyta,
Kiek vargo, kentėjo, dėl žemės savos.*

Š. m. vasario mėn. 9 d. A.L.T. surengtame Vasario 16 minėjime, Ciceroje, Ill., kūrėjams - savanoriams prisegamos gėlės. Pirmas iš kairės Cicero j. šaulių kuopos "Klaipėda" šaulys plk. J. Švedas. Nuotrauka V. A. Račkausko

ŠAULIŲ PASTOGĖJ

Cicero Jūrų Šauliai
Alf. Gailius

Š. m. sausio 19 d., j.š. J. Pečkio sve-tainės salėje, įvyko Cicero jūrų šaulių kp. "Klaipėda" metinis narių susirinki-mas, kurį atidarė kuopos p-kas j.š. K. Milkovaitis. Pradžioje kp. kapelionas kun. dr. A. Juška pašventino Lietuvos ir JAV vėliavas, kurias nupirko ir pa-dovanojo kuopai j.š. K. Šubonienė, sa-vo mirusio vyro savanorio-kūrėjo P. Šubonio atminimui. Šventinimo ir do-vanojimą aktą pasirašė: K. Šubonienė, kun. dr. A. Juška, Savanorių-Kūrėjų Centro valdybos pirm. j.š. plk. J. Šve-das ir kuopos p-kas K. Milkovaitis. Vienas akto egzempliorius buvo įteiktas K. Šubonienėi, o kitas paliktas kuopoje. Kuopa sesei K. Šubonienėi reiškia nuo-širdžią padėką. Toliau kp. kapelionas prisaiškino sekančius naujus kp. šau-lius: K. Šubonienę, V. Markauskienę, A. Markauską, A. Kielaitį, J. Savokai-tį, B. Kurą, S. Pranckevičių, A. Ašok-lį, A. Ašoklienę, A. Paulauską, E. Pau-lauskienę, B.M. Rizzuto, A. Brusokienę, P. Putrimą, V. Staržinską ir B. Černių.

Praėjusių metų šaudymo varžybų pir-mos vietos laimėtoji Bernatavičiui buvo įteikta pereinamoji taurė, jis ją laimi jau antri metai iš eilės. Jei šiais me-

tais vėl laimės, tai taurė pasiliks jo nuosavybėje. Antros vietos laimėtoji K. Milkovaičiui ir trečios vietos laimėtoji J. Krikščiukui buvo įteikti trofėjai. Taurę ir trofejus įteikė j.š. plk. J. Švedas.

Kuopos kapelionas pasveikino priesai-ką davusius naujus šaulius, palinkėda-mas jiems būti gerais, pagarbos ver-tais šauliais. Savo trumpoje kalboje ka-pelionas ragino netylėti dėl mūsų bro-lių kančių pavergtoje Lietuvoje. Kiek-vienas šaulys-ė turėtų kiek galima iš-laikyti lietuviškus dvasinius bei religiu-sius papročius ir juos perduoti jauna-jai kartai. Padėjo už auką Cicero Lietuvos Lituanistinei mokyklai.

Toliau susirinkimui pirmininkauti bu-vo pakviestas j.š. plk. J. Švedas, sek-retoriauti — j.š. ltn. S. Paulauskas. Su-sirinkimui buvo patiekta ilga dienotvar-kė, bet neiškilus bereikalingiems gin-čams, viskas labai sklandžiai praėjo. Kp. p-kas padarė pranešimą apie kp. veik-lą per praėjusius metus. Jis padėjojo valdybai ir kuopos nariams už vienin-gą darbą, pasidžiaugė, kad mūsų kuo-poje nėra jokių vidinių rietenų.

Kuopos kasininkas j.š. J. Dekeris pra-nešė apie pajamas ir išlaidas praėju-siais metais. Kuopa paaukojo įvairiems reikalams virš 750 dol. Revizijos komi-

sijos pranešimą padarė j.š. K. Bukaus-kas, pabrėždamas, kad kuopos kasininkas veda atskaitomybę tvarkingai ir ypač kruopščiai, kaip tikras profesiona-las buhalteris. Be to, revizijos komisi-ja užvedė kuopos inventoriaus knygą, kuri bus perduota ūkio vadovui j.š. K. Lazinkai.

Beveik vienbalsiai prašant, pirmininkas ir valdyba sutiko pasilikti dar vienai kadencijai. Tik moterų vadovei nesuti-kus pasilikti, vadove išrinkta j.š. R. La-tožienė, o jos padėjėjomis j.š. S. Ži-butienė ir j.š. P. Dvilaitienė.

Atpuolus naujos valdybos rinkimui, bu-vo sutaupyta daug laiko. Dabar kuopa yra smarkiai paaugusi narių skaičiumi, turime virš 70 narių, tikimės, kad greit pasieksime šimtinę. Yra gana daug uni-formuotų žieminėmis ir vasarinėmis uni-formomis, esant svarbiam reikalui — lai-dotuvėms ar tautinių švenčių minėji-mams, nebereikės kreiptis į kitas kuopas, kad atsiųstų uniformuotų šaulių. Tai vis nuopelnas energingo ir pasi-šventusio kp. p-ko j.š. K. Milkovaičio. Kp. nariai taip pat stengiasi įtraukti nau-jų narių, čia ypatingai pasižymėjo j.š. A. Ašoklis. Naujas narys A. Markaus-kas žada organizuoti vyrų kvartetą. Pa-žymėtina, kad į kuopą įstojo du senie-ji Amerikos lietuviai: tai P. Putrimas

ir A. Kizlaitis. J.š. J. Savaitis padarė ir padovanojo kuopai gražų Lietuvos Vytį, už kurį kuopa jam nuoširdžiai dėkoja.

Š.m. balandžio 12 d. kuopa rengia Cicerijoje, šv. Antano parapijos salėje, 10 metų minėjimą. Bus trumpa programa — akademija, po to bus banketas. Auka asmeniui 5 dol. Bilietus galima gauti pas kuopos šaulius.

Pasibaigus susirinkimui sesės šaulės visus pakvietė prie paruoštų skanių vaišių. Čia buvo broliškoj nuotaikoj pabendrauta, aptarti nauji sumanymai ir pan.

Š.m. vasario 9 d. Cicero j. šaulių kuopa "Klaipėda" dalyvavo ALT Centro skyriaus surengtame Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo minėjime. Uniformuoti šauliai ir šaulės su Amerikos, Lietuvos ir kuopos vėliavomis dalyvavo 10:30 iškilmingose pamaldose, šv. Antano parapijos bažnyčioje ir minėjime, kuris įvyko po pamaldų parapijos salėje. Kuopos p-kas K. Milkovaitis minėjime pravedė žuvusių už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę pagerbimą. Minėjime dalyvavusiems savanoriams-kūrėjams mergaitės, pasipuošusios tau-

tiniais rūbeliais, prisegė gėles. Savanorių tarpe buvo ir kuopos šaulys plk. J. Švedas.

Š.m. sausio 30 d., po sunkios ligos, mirė kp. šaulys, buvęs Lietuvos karo aviacijos lakūnas Bronius Vasys-Vasiliauskas. Buvo gimęs Lietuvoje, Vilkaiviškio apskr., Kybartų valsč. Mirė sulaukęs 57 metų.

Žmonai Valei, sūnui Arūnui su šeima nuoširdi užuojauta.

Toronto "VI. Pūtvio" šaulių kp. žinios.

1974 m. gruodžio 5 d. įvyko kp. v-bos su Toronto lietuvių teatro mėgėjų atstovais posėdis. Buvo sudarytas Toronto "VI. Pūtvio" šaulių kp. teatras vardu "Aitvaras". Režisorė — A. Darytė-Biszkievicz. Globoja "VI. Pūtvio" kp. Repeticijos Lietuvių Namuose.

Š.m. vasario 2 d. Lietuvių Namuose "Aitvaras" suvaidino 3 veiksmų istorinį vaidelį "Mirga". Tai buvo naujojo teatro atidarymas. Vaidino: Mirga — A. Darytė-Biszkievicz, kitas roles: St. Ramanauskas, V. Staškevičius, R. Giniotie-

nė, A. Stonkus. Režisorės padėjėja L. Nakrošienė. Dekoracijos K. Imbrasaitės. Gri-motojas — J. Jagėla. Scenos priežiūra — V. Gražulis ir V. Stončius. Suflerė — D. Jokubaitytė. Šviesas ir garsus tvarkė A. Biszkiewicz.

Salė pilnutėlė. Publika artistams nepagalilėjo aplo-dismentų.

Po vaidinimo KLB krašto ir apylinkės, L. Namų, šaulių kp. ir teatro atstovai pasirašė aktą.

Š.m. kovo 2 d. kuopos teatras "Aitvaras" suvaidino "Mirgą" Hamiltono lietuviams.

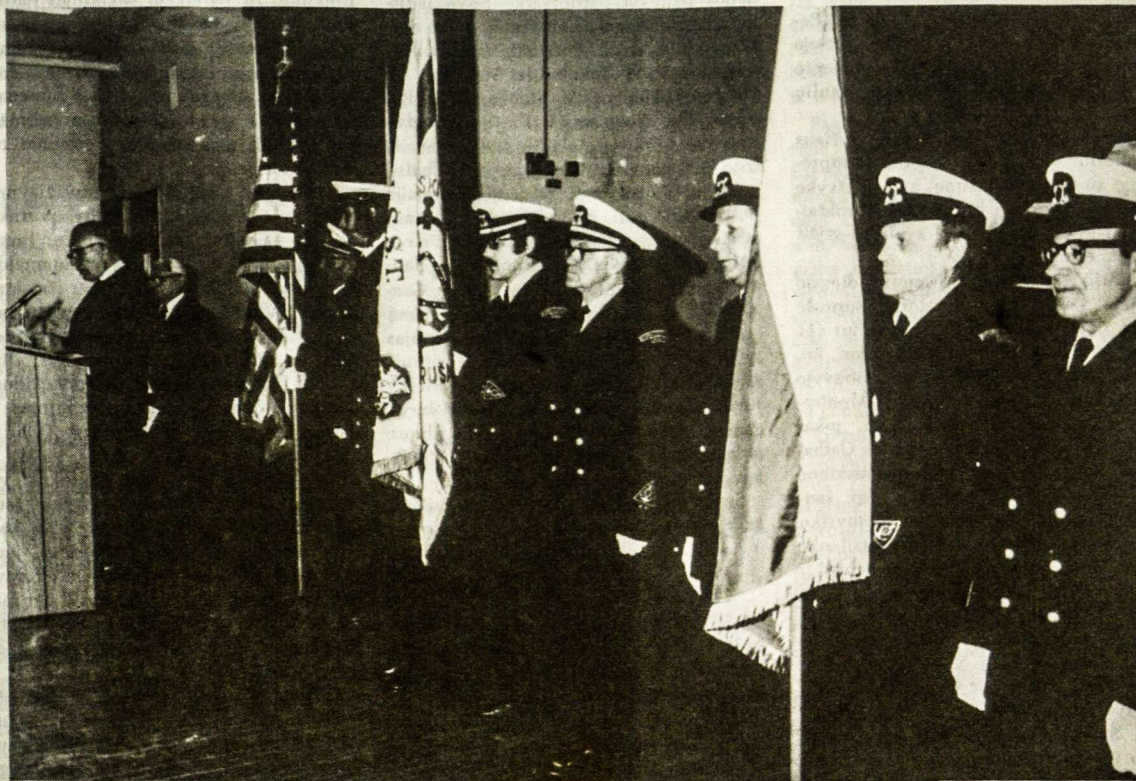
Sausio 26 d. įvyko kp. šaulių moterų susirinkimas. Moterų būrio pirmininke išrinkta š. M. Jokubaitienė, jos pavaduotoja š. R. Daugelienė.

Gauti du nauji pareiškimai: A. Darytės-Biszkievicz ir L. Nakrošienės.

"VI. Pūtvio" kp. vasario 16-sios proga paskyrė Toronto Lituanistinių kursų klausytojams tris premijas už rašinėį, tema "Vasario 16-toji ir Vincas Kudirka".

Vasario 16-sios dienos iškilmingose pamaldose kp. su vėliava organizuotai dalyvavo Prisikėlimo parapijos šventovėje. Pamaldose dalyvavo ir garbės svečias iš Amerikos, Simas Kudirka, kuris po pa-

Cicero "Klaipėdos" kuopos šauliai su vėliavomis Vasario 16 minėjime, Cicerijoje, III. Nuotr. V. A. Račkausko

maldų trumpam buvo užsukęs pas išsirikavusius šaulius. Su svečiu buvo padaryta nuotrauka. Kuopos p-kas Simui įteikė knygą "Nepriklausomai Lietuvai".

Praeitų ir šių metų kuopos veiklai paremti stambesnieji aukotojai: St. Jagėla — 100 dol., B. Petkevičius — 100 dol. K. Naudužas — 100 dol., M. Juodis — 100 dol. Pažymėtina, kad š. pensininkas St. Jagėla iš pensijos gyvendamas, tūkstantinėmis yra parėmęs keletą lietuviškų institucijų.

Kuopos šauliai Irena ir Vytautas Pečiuliai sausio 11 d. susilaukė antrojo sūnaus, kuris bus pakrikštytas Rimanto vardu. Sveikiname laimingą šaulių šeimą.

Kuopos garbės šaulys, Vyčio Kryžiaus kavaliereus inž. J. Preikšaitis, sustiprėjęs po širdies negalavimų, žiemai išvyko į Floridą. Linkime broliui inž. Preikšaičiui sustiprėti ir pavasarį sveikam grįžti į šaulių eiles.

Vasario 22 d. Lietuvos Namų Gedimino menėje šaulių kp. iniciatoriai suruošė jaukų pagerbimo pobūvį ilgamečiui (11 metų pirmininkaujančiam) kp. p-kui, kp. garbės šauliui St. Jokubaičiui. Pobūvyje be kp. šaulių dalyvavo svečių iš Montrealio: "Karaliaus Mindaugo" kp. p-kas V. Sušinskas ir š. J. Petrauskas. St. Catharines "Povilo Lukšio" kp. š. Ališauskienė, Hamiltono "D.L.K. Algirdo" kp. šauliai Petkevičiai ir Toronto lietuviškų organizacijų atstovai. Taip pat atsilankė miesto Tarybos atstovas W. Boytchuk ir liberalų partijos Ben Gryš. Buvo pasakyta daug sveikinimo kalbų, kuriose buvo iškelti sukaktuvinininko nuopelnai, nuveikti darbai Šaulių Sąjungai, Toronto lietuviškoje veikloje ir Kanados politiniame gyvenime. Palinkėta ir toliau nepailsti. Šaulių kp. vardu St. Jokubaičiui buvo įteiktas meniškai padarytas sveikinimo adresas.

Kovo 2 d., sekmadienį, 3 val. p.p., Lietuvos Namuose įvyko kuopos metinis susirinkimas. Susirinkimą atidarė kp. p-kas š. St. Jokubaitis. Įnešus kp. vėliavą, tylos minute buvo pagerbti praeitais metais mirę kp. šauliai: K. Priščeponkienė, savkūrėjas Tamošauskas ir K. Daulenskas ir visi mirę bei žuvę šauliai. Susirinkimo eigoje, be valdybos narių pranešimų, kp. p-kas pristatė knygą "Vladas Pūtvis — gyvenimas ir parinktieji raštai". Jis paskaitė minčių, liečiančių šaulius. Kuopos valdybos patiekta darbotvarkė buvo išdiskutuota tvarkingai. Šiais metais buvo renkama kp. valdyba. Perrinkta ta pati. Pirmininkas š. St. Jokubaitis. Valdyba: St. Dargis, J. Mockus, V. Stočkus ir V. Pečiulis. Kp. vicepirm. š. P. Jonikui atsistatydinus, pusiau slaptu balsavimu iš trijų kandidatų išrinktas daugiausia balsų gavęs š. V. Bačėnas. Revizijos komisija perrinkta ta pati. Kuopos garbės teismui atsistatydinus, išrinktas naujas: savkūrėjas St. Banelis, K. Butienė ir K. Naudužas. Prisaikdintos dvi šaulės: T. Gražulienė ir P. Sostakienė. Pareiškimą padavė p. Stočkienė. Susirinkimas naujas seses sutiko plojimu. Susirinkimui pirmininkavo š. J. Rauba, sekretoriavo š. P. Jurkšaitis. Po susirinkimo, kuris buvo gausus dalyviais, š. Stočkus rodė filmus iš kp. gyvenimo. Filmus padarė V. Stočkus ir J. Cicėnas.

Sesės susirinkimo dalyvius pavaišino kava ir pyragaičiais.

Atlanto Pakrančių Šaulių Rinktinė

LŠST CV leidus, Worcesterio "Dr. Vinco Kudirkos", Brocktono "Martyno Jankaus" ir Bostono "Jono Vanagaičio" šaulių kuopos susijungė į Rinktinę.

Steigiamasis suvažiavimas įvyko 1975 m. sausio 18 d. Brocktone. Minėtų trijų kp. šauliai susirinko išrinkti Rinktinės pirmininką ir valdybą. Suvažiavima atida-

Toronto "Vl. Pūtvio" kuopos šauliai ir šaulės su garbės svečiu, Simu Kudirka (viduryje) Vasario 16-tos šventės proga Toronte. Nuotr. S. Dabkaus

rė "Martyno Jankaus" kp. p-kas Romualdas Bielkevičius ir pakvietė š. Juozą Stašaitį sukalbėti šaulių maldą. Sudarytas garbės prezidiumas, į kurį pakviesti: Aleksandras Mantautas, kuris kartu išrinktas ir šio suvažiavimo garbės pirmininku; Moterų sekcijos atstovė prof. š. Emilija Pūtvytė, "Jono Vanagaičio" kp. pirm. Juozas Stašaitis ir "Dr. Vinco Kudirkos" kp. p-kas Algirdas Zenkus, kuris buvo pakviestas pirmininkauti šiam suvažiavimui. Sekretorėmis pakviestos Veronika Tumienė ir Elena Gorodeckienė.

Suvažiavimą raštu sveikino CV p-kas Vincas Tamošiūnas, LŠST atkūrimo iniciatorius prof. dr. Vaidevitis Mantautas ir Bostono Apygardos LB pirm. Antanas Skudžinskas. Visi sveikintojai pabrėžė, kad sudarymas Rinktinės sveikintinas, nes didesnis vienetas bendromis jėgomis daugiau padarys Tėvynės laisvinimo ir kultūrinuose darbuose.

Zodžiu sveikino Aleksandras Mantautas, džiaugėsi, kad tremty atsikūrusi Šaulių Sąjunga sparčiai auga ir stiprėja. Rinktinėi jis palinkėjo sėkmingo darbo. Prof. E. Pūtvytė savo žodyje prašė sustiprinti moterų veiklą. Bostono ramovėnų vardu sveikino pirm., "Vanagaičio" kp. šaulys, atsargos mjr. Kazys Šimėnas. Jis palinkėjo sėkmingo darbo ir pabrėžė, kad šauliai, ramovėnai ir veteranai turėtų dirbti bendrai.

Pasibaigus iškilingai suvažiavimo daliai vyko pirmininko ir valdybos rinkimai. Iš pasiūlytų trijų kandidatų: Juozo Stašaičio, Algirdo Zenkaus ir Romualdo Bielkevičiaus, slaptu balsavimu išrinktas Juozas Stašaitis. Į Rinktinės valdybą pusiau slaptu balsavimu išrinkti: Algirdas Zenkus, Romualdas Bielkevičius, Raminta Molienė, Elena Gorodeckienė, Gintaras Karosas, Vladas Gedmintas ir nariais-kandidatais — Povilas Tyla ir Mykolas Klimas.

Naujais Rinktinės p-kas padėkojo visiems suvažiavime dalyvavusiems šauliams už pasitikėjimą ir išreiškė viltį, kad trys vienetai, susijungę į Rinktinę, daugiau pajėgs padaryti tėvynės labui. Valdyba nutarė pareigomis pasiskirstyti per pirmą posėdį, tada būsiąs parinktas Rinktinėi vardas. Suvažiavimas baigtas Lietuvos himnu.

Kadangi Šaulių Sąjungos naujai išleistas knygos "Vladas Putvinskis-Pūtvis, Gyvenimas ir parinktieji raštai" autorius gyvena Brocktone, todėl ta proga "Martyno Jankaus" kp. surengė tos kny-

gos pristatymą su menine programa, vakariene ir šokiais. Knygą pristatė Juozas Stašaitis trumpai papasakodamas Pūtvio gyvenimą ir paskaitydamas ištraukas iš minėtos knygos. Pakviestas kalbėti autorius A. Mantautas trumpai padėkojo visiems, kurie prisidėjo prie knygos išleidimo, o ypatingai savo sūnui prof. V. Mantautui.

Meninę dalį atliko sol. Birutė Aleksaitė. Ji padainavo keleta dainų. Jai akompanavo dr. V. Vasyliūnas. Vakarienės metu, kurią paruošė Brocktono sesės, ištraukas iš naujai išleistos knygos paskaitė Julija Šaulienė ir Konstancija Andriūnienė.

Pirmasis Rinktinės posėdis buvo korespondencinis. Įvyko sausio 21 d. P-kas išsiuntinėjo laiškus, pasiūlydamas naminius pareigas ir atsiklausdamas ar pasiūlytas pareigas jie sutinka eiti. Taip pat prašė numatyti Rinktinei vardą ir siūlyti pirmam darbo posėdyje svarstyti klausimus bei sumanymus.

Akivaizdinis valdybos posėdis įvyko kovo 2 d. Rinktinei duotas "Naujosios Anglijos" vardas. Valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai: pirmininkas — Juozas Stašaitis, I-as vicepirm. — A. Zenkus, II-as vicepirm. R. Bielkevičius, sekr. — E. Gorodeckienė, moterų sk. vadovė — R. Molienė, jaunimo sk. — G. Karosas ir kultūrinių reikalų — V. Gedmintas. Be to, nutarta kooptuoti valdybos narį kandidatą Mykolą Klimą išdininko pareigoms.

Posėdyje kuopų pirmininkai patiekė šių metų veiklos planą ir tuo pačiu numatyta Rinktinės veikla.

E. G.

Klevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. Pirmosios Pagalbos kursai

Prieš trejus metus "Juozapavičiaus" kp. buvo suruošusi Pirmosios Pagalbos kursus šv. Jurgio parapijos patalpose. Šiomet vasario 9 ir 23 ir kovo 2 dienomis kp. suruošė Pirmosios Pagalbos kursus naujos parapijos patalpose, tenai gyvenantiems lietuviams.

Kursų paskaitos vyko sekmadieniais, nes gydytojams ir kursantams tai patogiasias laikas. Paskaitas skaitė: dr. A. Miliauskas, dr. J. Stankaitis ir kp. p-kas dr. K. Pautienis.

Po paskaitų gydytojai atsakinėjo į paklausimus. Klausimų būdavo labai daug ir įvairių. Tai rodė susidomėjimą kursais. Paskaitose gydytojai demonstravo įvairias deguonio kaukes, kurios reikalingos ir būtinos žmonėms atgaivinti. Šiandien mažas deguonio kaukes moterys gali nešiotis savą rankinukuose ir jas galima panaudoti visur — namuose, kelionėse, automašinos ar kitose vietose. Paskaitose buvo paaikškinta kaip suteikti

"Juozapavičiaus" šaulių kuopos pirmos pagalbos kursų klausytojai. Iš deš.: dr. A. Miliauskas — paskaitininkas, Al. Kazis, L. Kazienė — valdybos sekretorė, teisininkas J. Krygeris, teismo pirmininkas ir dr. K. Pautienis, kursų vedėjas ir paskaitininkas.

pirmąją pagalbą apalpusiems, kraujuojantiems ir apsinuodijusiems. Kaip suteikti naminėmis priemonėmis pagalbą įvairių gyvių įkandimo atveju. Susidomėjimas buvo didelis. Daugelis pageidavo, kad kursai būtų pakartoti.

Po paskutinės paskaitos, šaulės A. Smelstoriene, Kazienė ir Langienė svečius pavaišino kava ir saldumynais. Vaisių metu paaikškėjo, kad vakar buvo aktyvios šaulės Al. Smelstoriene ir šaulės A. Mekešienės vardadieniai ir šaulio agronomo A. Nasvyčio gimtadienis. Kp. p-kas juos pasveikino, o visi dalyviai jiems sugiedėjo Ilgiausių Metų.

Valdybos vicepirm. F. Navickas pasveikino Kazimierus: šaulį Bruožį ir kp. p-ką dr. Pautienį.

Šauliai ir svečiai besivaišindami prieš sesių šaulių paruoštų vaisių, maloniai praleido laiką ir turėjo progos padiskutuoti šaulių veiklą.

K. P.

"Juozapavičiaus" kp. ruoštas Vlodo Pūtvio minėjimas su V. Verikaičio koncertu

Kovo 9 d. Klevelando Lietuvių Namuose "Kar. Juozapavičiaus" kp. suruošė Vlodo Pūtvio minėjimą ir solisto V. Verikaičio koncertą.

10:30 val. r. šv. Jurgio lietuviškoj bažnyčioj buvo atnašaujamos šv. Mišios, už Vl. Pūtvi, mirusius bei žuvusius šaulius ir Sibiro kankinius. Mišias atnašavo kun. pranciškonas R. Šakalys, giedojo sol. V. Verikaitis, vargonais grojo muz. J. Govėdas iš Toronto. Su vėliavomis dalyvavo uniformuoti "Juozapavičiaus" kp. šauliai ir ramovėnai.

3 val. p.p. Lietuvių Namuose prasidėjo Vl. Pūtvio minėjimo akademija ir V.

Verikaičio koncertas. Minėjimą atidarė šaulių kp. p-kas dr. K. Pautienis. Įnešus vėliavą ir sugiedojus Lietuvos himną, tylos ir susikaupimo minute buvo pagerbtas Vl. Pūtvis, šauliai, partizanai ir Sibiro kankiniai.

Pirmininkas savo žodyje iškėlė Vl. Pūtvio nuopelnus lietuvybei, Lietuvai ir Šaulių S-gai. Jis pabrėžė, kad tokie žymūs žmonės, kaip Vl. Pūtvis, dr. J. Basanavičius, vysk. M. Valančius ir kiti, labai retai atsiranda. Tik šimtmečių bėgyje tauta išugdo tokius dvasios galiūnus.

Paskaitininkas š. P. Gulbinskas nurodė milžinišką Pūtvio indėlį keliantis Lietuvai iš rusų okupacijos nepriklausomam gyvenimui. Vl. Pūtvis su šauliais padėjo Lietuvos kariuomenei apginti jaunutę valstybę, o vėliau ją su šaulių pagalba kultūriniai stiprino. Po paskaitos studentė Marytė Izdelytė paskaitė Vl. Pūtvio raštų kai kurias ištraukas. Ji labai gražiai, taisyklingai tardama skaitė. Klausytojai gerėjosi jos dailiu skaitymu. Pagarba jai, jos tėveliams ir lietuviškajai mokyklai už išmokymą lietuvių kalbos.

Po trumpos pertraukos sekė sol. V. Verikaičio koncertas. Pianinu jį palydėjo muz. J. Govėdas. Solistas V. Verikaitis padainavo sekančias dainas: "Oi neverk, morušėle", J. Naujalio; "Pabėg Barele", K.V. Banaičio; "Oi kas", St. Šimkaus; "Žaliojo Lankelejo", J. Tallat-Kelpšos; "Kurtas šaltinėlis", J. Gaubos; Namų Vargas iš "Naujo Pasaulio" simfonijos ir kitas dainas. Pagal programą buvo numatyta 11 dainų, bet klausytojai, sužavėti V. Verikaičio maloniu dainavimu, savo plojimais išprašė dar 6 dainas, kurių vieną padainavo itališkai.

Dr. Pautienis padėkojo programos

pildytojams už tokį puikų koncertą, o valdybos narė L. Kazienė prisegė po gėlę.

Sekė šaulių moterų paruoštos vaišės su gavinančiais gėrimais. Vaišių stalui aukojo ir svečius vaišino: L. Kazienė, A. Smelstoriene, V. Langienė ir A. Mekešienė. Ramovėnų pirm. A. Jonaitis prisuntė piniginę auką. Šauliai Al. Kazis, K. Bruožis ir S. Pabrinkis savo talka prisidėjo prie minėjimo pasisiekimo.

Po koncerto tiekimo ir spaudos platimo vadovas A. Smelstorius pardavė keliolika knygų "Vladas Putvinskis — Pūtvis". Jis visada labai gražiai platina šaulių išleistas knygas.

Vaišių metu daugelis sveikino sol. Verikaitį už tokį puikų koncertą ir kad atvyko iš Kanados savo gražiu balsu klevelandiečius palinksminti. Besilinksminant netruko prabėgti laikas ir teko skirstytis į namus. Šaulys

Klevelando "Žalgirio" šaulių kuopos šventė

Vasario 16 dieną šv. Jurgio bažnyčioje buvo pašventinta "Žalgirio" šaulių kuopos vėliava. Ją sukūrė menininkas Petras Maželis.

Prieš mišias, bažnyčios gale, prie Žuvusiems už Lietuvos Laisvę paminklinės lentos buvo žuvusių šaulių pagerbimas. Čiurlionio Ansambliui giedant Vanaigaičio maldą, parapijos klebonas kun. Balys Ivanauskas paskaitė maldas, o vėliavos krikšto tėvai, lydimi poros tautiniais rūbeliais pasipuošusių vaikučių, bei kuopos vadovybės, padėjo gražią ramunių puokštę. Tada vėliavos su kunigu, kūmais ir kuopa nuėjo prie altoriaus ir Čiurlionio Ansambliui giedant "Veni Creator", buvo pašventinta kuopos vėliava. Vėliavos mecenatai ir krikšto tėvai — šauliai Adelė ir Jonas Poderiai iš Detroito. Be jų buvo dar dvi poros kūmų: ps. Dalia Orentaitė su v.s. Skautų Brolijos garbės gynėju, šauliu Vytautu Jokubaičiu ir ilgametė čiurlionietė Gražina Plečkaitienė su žinomu veikėju, ilgamečiu Čiurlionio ansamblio pirmininku, Vladu Plečkaičiu. Naująją vėliavą lydėjo Sąjungos Močiutės Emilijos Pūtvienės Moterų ir Donelaičio Litanistinės mokyklos vėliavos, o JAV ir mūsų tautinė buvo presbiterijoj.

Vakare Lietuvių Namuose, Čiurlionio Ansamblio salėje, įvyko "Žalgirio" šaulių kp. pobūvis su kviestais svečiais. Be pačių šaulių, dalyvavo: garbės šaulys kun. L. Zaremba, SJ, kun. A. Babonas iš Detroito, jau minėti krikšto tėvai ir kūmai, savanoris-kūrėjas ir Klaipėdos krašto vaduotojas V. Braziulis, ilgametis Trimito bendradarbis A. Klimas su ponija, Klaipė-

V. Pūtvio minėjime šaulių vėliava. Iš kairės: V. Langienė, valdybos sekretorė. M. Smelstorius, vėliavnešys, tiekimo vadovas ir spaudos platintojas, ir L. Kazienė, valdybos išdininkė.

"K. A. Juozapavičiaus" š. k. rengto V. Pūtvio minėjimo ir koncerto programos atlikėjai su svečiais, iš kairės: J. Kazėnas, ramovėnų choro vedėjas, paskaitininkas P. Gulbinskas iš Toronto, V. Langienė, solistas V. Verikaitis, atlikęs koncertą, Kavaliūnas, J. Govėdas — muzikas, piano palyda. M. Smelstorius ir dr. K. Pautienis, š. k. pirmininkas.

1975 m. sausio 19 d. "Žalgirio" šaulių kp. suruoštame Klaipėdos Krašto atvadavimo minėjime Klevelande, Ročesterio Jaunimo Teatro aktorai, suvaidinę Vinco Kudirkos satyrą "Viršinka" su, iš kairės, "Žalgirio" kp. Moterų vadove Ona Mikulskiene, režisoriu Andriumi Ciemiiniu, protokolo vykdytoju, šauliu Pranu Karaliumi ir grimuotojų Stasiu Ilgtanu, bei "Žalgirio" kp. pirmininku muz. Alfonsu Mikulskiu.

dos atvadavimo dalyvis D. Mašiotas, "Draugo" bendradarbis V. Rociūnas su poniam, miesto įmonių direktorius R. Kudukis su poniam, Liet. Bendruomenės Klevelando Apylinkės p-kas J. Malskis, Lietuvių Namų direktorius Z. Dučmanas, du Klevelando miesto tarybos nariai ir "Dirvos" bendradarbis, šaulys, v.s. Pranas Karalius — kuopos protokolo vykdytojas, kuris ir šiose iškilmėse savo pareigas labai sklandžiai atliko.

Gausų būrį pobūvio dalyvių puikiai paruoštais valgiais vaišino sesės šaulės. Sesių trio padainavo komp. A. Mikulskio maršą "Lietuvos šauliams", o bendros dainos skambėjo iki vėlyvos nakties.

Buvo eilė kalbų, sveikinimų ir linkėjimų. Kalbėjo beveik visi aukščiau išvardinti svečiai. Užbaigiant pobūvį jautriu žodžiu visiems padėjo kp. p-kas komp. A. Mikulskis ir kp. vicepirm. Jadvyga Budrienė. Kuopa per trumpą laiką išaugo į stambų tautinio-kultūrinio darbo vienetą, nes savo eilėse subūrė daug intelektualų. Kuopoje veikia šaudymo, jūros šaulių, teatrinio meno ir moterų sekcijos. Pastaroji turi spaudos ir meno ratalius. Kuopa turi virš 50 narių. Šiomis dienomis įsteigta ir Šaulių Rėmėjų sekcija, kuriai sutiko vadovauti ats. ltn. Jurgis Malskis, LB Klevelando Apylinkės pirmininkas.

Pr. Karalius

A.A. GARBĖS ŠAULĖ DR. SOFIJA ŠIMOLIŪNIENĖ

1975 vasario 15 d. St. Peterburge, Fla., mirė "Romo Kalantos" šaulių kuopos garbės šaulė, medicinos gydytoja Sofija Griškaitė-Šimoliūnienė.

Velionė gimė 1897.V.26 Mažeikių mieste. 1918 m. baigė Vilniaus Vieros Michailovnos Prorozovos gimnaziją, Maskvoje. 1920-22 m. dirbo Lietuvos Prezidentūroje. 1930 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto medicinos fakultetą. 1930-34 m. asistentė vidaus ligų klinikose. 1934-41 m. ligonių kasų tuberkuliozinio dispenserio vedėja. Iki 1944 m. pirmosios poliklinikos vedėja. Tų metų vasarą pasitraukė į Vokietiją ir gyveno Bavarijoje, kur ėjo įvairias pareigas tremtinių stovyklose. Į JAV atvyko 1950 m., pirma į Detroitą, bet greitai persikėlė į Racine, Wis. Čia dirbo Sunny Rest sanatorijoje. Privalomą gydytojos stažą atliko Norwegian American ligoninėje, Čikagoje. Iki pasitraukimo į pensiją dirbo Monteno State ligoninėje, Ill. Išėjusi į pensiją nuolatiniai apsigyveno St. Peterburge.

Profesinių žinių pagilinimo reikalais 1932-37 m. lankėsi Prancūzijoje, Čekoslovakijoje, Anglijoje. Lietuvoje aktyviai dirbo Kovai su tuberkulioze ir Kovai su vėžiu draugijose.

Tomis temomis rašė straipsnius medicinos žurnaluose.

JAV aktyviai dirbo lietuviškoje veikloje. Buvo LF tūkstantininkė, St. Peterburgo Lietuvių klubo ir "Romo Kalantos" šaulių kuopos garbės narė. Dirbo Balfė, priklausė Tėvynės Mylėtojų draugijai, Kunigaikštienės Birutės karių šeimų draugijai ir kt.

Lietuvoje buvo sukūrusi šeimą su pulkininku inžinierium Juozu Šimoliūnu, kuris mirė 1947.VI.11 Tangersee, Bavarijoje. Buvo palaidotas Kempteno kapinėse. Prieš metus laiko jo palaikai buvo perkelti į St. Peterburgą ir padėti į Memorial Park kapinių mauzoliejų.

A.a. Sofija buvo pareigos žmogus, o ypač kiek tai lietė jos profesijos darbą. Buvo kukli, gyveno asketiškai. Sunkus darbas protiniai nesveikų Monteno ligoninėje, gerokai palaužė jos sveikatą, todėl paskutiniuosius savo gyvenimo metus sirguliavo ir turėjo sunkią kasos operaciją.

Rūpinosi lietuviškais reikalais išeivijoje, gelbėjo ir šelpė esančius Lietuvoje.

Pasirūpino, kad sesuo, mokytoja Elena Griškaitė, galėtų atvykti ir nuolatiniai apsigyventi JAV. Duosniai auکوjo lietuviškiems reikalams būdama gyva, neužmiršo jų ir savo testamente. Eilei lietuviškų draugijų ir laikraščių paliko savo uždarbį dalį. Vieniems jau išmokėjo būdama gyva, kitiems palikimus išmokės testamento vykdytojai.

Velionė neilgai gyveno St. Peterburge, bet turėjo daug draugų. Todėl į šermenų koplyčią lankymo valandomis rinkosi gausiai žmonių. Laidotuvių atsisveikinimo išvakarėse buvo sukalbėtas rožinis, o muzikas Albertas Mateika pagiedojo. Atsisveikinimo žodžius pasakė St. Peterburgo Lietuvių klubo pirmininkas Albinas Karnius ir "Romo Kalantos" šaulių kuopos pirmininkas Albertas Mateika. Prie karsto garbės sargybė ėjo tautiniais rūbais apsirėngę šaulės, vadovaujamos Anicetos Miliauskiėnės. Dukterėčia Stasė Petrušaitienė įdėjo į karstą lietuviškos žemės ir gintaro gabalėlių.

Vasario 19 d. a.a. Sofija buvo nulydėta į šv. Judo diecezijos katedrą gedulingoms pamaldoms. Karstą dengė lietuviška

Trispaivė. Šaulės ėjo garbės sargybą. Per pamaldas solo giedoją Albertas Matėika. Iš bažnyčios palydėta į Memorial Park kapines, kur prie mauzoliejiaus atsisveikinimo žodį tarė LŠST CV vicepirmininkas Alf. Šukys. Sugiedotas Lietuvos himnas ir "Marija, Marija" giesmė. Po iškilnių karstas buvo įkeltas į nišą, kurioje jau matėsi Sofijos vyro Juozas karstas. Buvo ir liūdina ir kartu širdžiai malonu, kad prieš tiek metų duota jungtinių priesaika vėl buvo išpildyta, sujungdama juos amžinybei...

P. Petrušaitis

A.A. ŠAULYS JUOZAS RACEVIČIUS

Vasario 12 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu, buvęs uolus šaulys, "Stasio Butkaus" kp. garbės šaulys ir visuomenininkas, Juozas Racevičius.

Juozas Racevičius Lietuvoje tarnavo Susisiekimo Ministerijoje ir buvo geležinkelio stoties viršininkas, taip pat ir šaulys. Gyvendamas Amerikoje priklausė prie keletos organizacijų ir buvo vienos ar kitos organizacijos valdybos narys. Ilgiausia, gal būt, buvo Lietuvių Namų Draugijos ir Lietuvių Fondo Vajaus Komiteto valdybose ir ėjo finansų sekretoriaus pareigas. Taip pat, kaip šaulys, priklausė "St. Butkaus" šaulių kuopai ir kol jėgos leido buvo jos aktyvus narys.

Pašarvotas buvo Dill Bros. laidotuvių koplyčioje ir čia "St. Butkaus" kuopos valdybos pirmininkas Juozas Lesčinskas, vasario 14 d., pravedė atsisveikinimą ir papasakojo a.a. Juozo Racevičiaus nuveiktus gyvenimo kelius. Taip pat su juo atsisveikinimą, tarė žodį ir šeimai pareiškė užuojautą, DLOC vardu Antanas Sukauskas, LB apylinkės vardu Jonas Urbonas ir Lietuvių Fondo Vajaus Komiteto vardu inž. Vytautas Kutkus. Atsisveikinimo metu garbės sargybą nešė: Juozas Augaitis su Kazimieru Sragausku, Vincas Tamošiūnas su Jonu Švoba, Marijonas Šnapštys su Petru Blitdžium. Gale karsto stovėjo Lietuvos ir "St. Butkaus" šaulių kuopos vėliavos. Rožinį sukalbėjo Dievo Apvaizdos parapijos klebonas kun. V. Kriščiūnevičius.

Šeštadienį, vasario 15 d., po Dievo Apvaizdos bažnyčioje atlaikytų gedulingų pamaldų, ilgos automobilių vilkstinės buvo nulydėtas į Holy Sepulchre kapines, kur mauzoliejuje buvo atliktos paskutinės apeigos. Kun. V. Kriščiūnevičius atkalbėjo laidotuvių maldas, o atlydėjusieji sugiedoją Marija, Marija ir Lietuvos himną. Dengusi jo karstą Lietu-

vos vėliava buvo perduota jo žmonai Julijai. Be žmonos dar liko dukros — Danutė Jankienė su šeima Detroite, Birutė Čepaitienė su šeima, Toronte, ir marti Nijolė, Toronte.

Antanas Grinivas

A.A. ŠAULYS K. DAULENSKAS

1974 m. gruodžio 2 d., nuo širdies smūgio, mirė Toronto "VI. Pūtvio" kp. šaulys Kleopas Daulenskas. Palaidotas iš Priskėlimo šventovės lietuviškose šv. Jono kapinėse gruodžio 5 d.

Kleopas buvo gimęs 1914 m. spalio 24 d. Gudelių km., Jurbarko vlsč., Raseinių apskr., ūkininko šeimoje, vienas iš daugelio vaikų. Neužtenkant ūkyje visiems darbo, jaunas Kleopas išėjo dirbti ant Nemuno plaukiojančių laivų. Ilgiausiai dirbo garlaivyje "Lithuania" mašinistu. 21 metų amžiaus buvo pašauktas kariuomenėn, kurioj baigė mokomą kuopą ir atsargon išėjo puskarininkiu. Nuo pat jaunystės priklausė Girdžių šaulių būriui. Atvykęs Kanadon įsijungė į Toronto "VI. Pūtvio" šaulių kuopą. Netekus Lietuvai laisvės Kleopui nekarstą teko žiūrėti mirčiai į akis, bet vis laimingu būdu išliko gyvas.

Antru kartu rusams okupuojant tėvynę, Kleopas su širdgėla turėjo pasitraukti nuo pamiltų Nemuno krantų ir pasitraikė į Vakarų. 1947 m. emigravo į Australiją. 1950 metais vedė Petronėlę Besasparienę-Simolaitytę. Nuo įvairių pergyvenimų pairusiai Kleopo sveikatai nelabai tiko karštas Australijos klimatas, todėl Kanadoje gyvenantiems giminėms padedant, 1956 metais atvyko Kanadon ir įsikūrė Toronte. Vyresnio amžiaus naujakuriui sunki buvo pradžia Kanadoj, tačiau pagerėjus sveikatai, nugalėjęs visus sunkumus, neblogai įsikūrė ir ruošėsi išeiti pensijon, tačiau, sustojusi širdis visus planus išardė.

Buvo malonaus būdo, todėl turėjo daug draugų. Laidotuvių namuose daug tautiečių jį aplankė, o "VI. Pūtvio" kp.

A. A. Š. K. Daulenskas

šauliai stovėjo garbės sargyboj koplyčioj ir bažnyčioj nešė jo karstą. Gedulingas koncelebruotas mišias laikė "VI. Pūtvio" kp. š. Lietuvos kankinių parapijos klebonas kun. P. Ažubalis ir dar du kunigai. Gražų pamokslą pasakė kun. Ažubalis. Ilga mašinų vilkstinė palydėjo velionį į lietuviškas šv. Jono kapines. Po kun. Ažubalio paskutinių apeigų kapinėse, atsisveikinimo kalbą pasakė "VI. Pūtvio" pk. p-kas š. St. Jokubaitis. Jis sulankstęs nuo karsto nuimtą tautinę vėliavą, ją perdavė našlei. Apeigos baigtos Lietuvos himnu.

Kleopas taip pat buvo Jūrų skautų rėmėjas. Buvo apdovanotas Jūrų skautų Inkaro žymeniu. Buvo nuolatinis "Kario" skaitytojas.

Paliko žmoną Petronėlę, dvi dukras ir žentą. Lietuvoj liko trys seserys ir du broliai. Tebūnie Tau, mielas šauli Kleopai, lengva svetinga Kanados žemė.

š. P. G.

"LŠS Likvidavimo aprašymas bus tęsiamas kitame KARIO Nr. Red.

"Kario" administratoriui

Leonui Bilerui su Ponia,
liūdintiems mylimos mamytės, nuoširdžiausia užuojauta

"Tremties Trimito" redaktore

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Mjr. A. Paukštaitis, kuris jau ilgą laiką tarnauja Kanados kariuomenėje, dabar persikėlė į Ottawą, ten dirbs vyriausiam štabe.

Kpt. Juozas Navikėnas, Lietuvos Nepriklausomybės kovų sav.-kūrėjas, mirė prieš 15 m. Kanadoje, 20 metų praėjo, kai 1955 m. vasario 19 d. tragiškai žuvo jo sūnus, karo lakūnas Algis Navikėnas. Tas liūdnas sukaktis prisimena Navikėnų ir Kudžmų šeimos ir artimieji, gyv. Kanadoje.

Ltn. Arūnas Štultė, JAV karo aviacijos pilotas, neseniai buvo pakeltas į kapitono laipsnį. Jis yra baigęs Queens (N.Y.) kolegiją, šiuo metu tarnauja Columbus, Ohio. Sveikiname ir linkime sėkmės aukščiau kilti.

Sav.-kūrėjas Stasys Verbickas mirė okup. Lietuvoje šių metų vasario 3 d. Jo brolis Povilas, gyvenęs Bostone, Mass. Vasario mėn. 14 d. Kaune mirė plk. Alfonsas Antanaitis. Jo dvi seserys gyvena JAV; viena, K. Cibulskienė, Evergreen Park, Ill., kita Kalif., K. Tumavičienė. Čikagoje, vasario 21 d. mirė plk. ltn. A. Balsys, gyv. Brighton Parke. II Pas. karo veteranas Raymundas Kavaliauskas mirė vas. 14 d., buvo gimęs ir augęs ir gyveno Čikagoje. J. ltn. Pranas Liaugaudas mirė vas. 5 d., Plainfelde, N.J., vertėsi prekyba. Kilęs iš Telšių apskr. Plk. ltn. inž. Antanas Banėnas mirė kovo 11 d., Putnam, Conn. Buvo kilęs iš Užvenčių km., Ukmergės apskr. Liko žmona JAV ir kiti giminės. Korėjos karo veteranas Vito Marcinkevičius, vos 44 metu amžiaus sulaukęs, mirė sausio 15 d., gyv. Langhorne, Pa. II Pas. karo veteranas Jonas Jenschutskis, gyv. Kingston, Pa., mirė sausio 15 d. Veteranų ligoninėje. Karininkas Andrius Ryliskis mirė kovo 4 d., Hot Springs, Ark. Jis buvęs Sibiro kalinys ir abiejuose karuose daug išgyvenęs. Yra išleista jo atsiminimų knyga "Fragmentai iš praeities miglų".

Kpt. E. Migevičius, gyv. Sydnejuje, Australijoje, vasario 16 d. atšventė savo vedybų 50 metų sukaktį. Sveikiname ir linkime ilgiausių metų.

Jonas Atkotis-Atkash, II Pasaulinio karo veteranas, buvęs frontuose kaip sanitaras, Afrikoj, Sicilijoj (Italijoj) ir Vokietijos frontuose. Ilgai tarnavo Brooklynne, Armijos bazėje, išėjo į pensiją 1973 m. vasario 24 d. Jis New Yorke pasitiko savo seserį iš okup. Lietuvos, Elenorą Juozapavičienę, po 39 metų nesimatymo. Apie jį ir seserį plačiai aprašė "New York Times".

Sav.-kūrėjas, kpt. Kazimieras Penčyla mirė š.m. sausio 15 d. Buvo Vyčio Kryžiaus kav. ir visą laiką nepriklausomybės laikotarpyje tarnavo kariuomenėje, eidamas išdininko pareigas.

Ltn. G. Banelis ir jo žmona Marija, sudarė Baltijos Aidų radijo programą ir ją panaudojo Vasario 16 d. proga. Ltn. M.

Banelis tarnavo JAV laivyne ir dirbo ligoninėje, klinikiniuose mitybos skyriuose. Dabar jis siekia magistro laipsnio. Jo tėvas yra JAV aviacijos pulkininkas, miręs 1972 m. Jis buvo kilęs iš Pasvalio.

Vladas Tursa, Lietuvos karo technikos skyriaus vedėjas Kaune, mirė sulaukęs 75 m. amžiaus, Elizabeth ligoninėje, Linden, N.J.

Ats. ltn. Bronius Macevičius, mirė vas. 17 d. sulaukęs 76 m. Čikagoje buvo veiklus Roselando LB pirmininkas ir LŽS-gos Čikagos skyriaus pirm. Jį palydėjo LB ir žurnalistų atstovai ir tarė atsisveikinimo žodžius.

Mjr. Jonas D. Česna, mirė staiga po širdies priepuolio vas. 20 d. St. Paul, Min., sulaukęs 78 m. amžiaus. Jis rinko medžiagą apie pulkų steigimą Žemaitijoje, 1944 m.

Plk. K. Škirpos didžiulė knyga "Sukilimas" jau pasiekė skaitytojus. Mes, buvę to sukilimo dalyviai, ją priėmėm, kaip istorinį dokumentą, kuris įrodė, kad išsilaisvinus iš sovietų okupacijos, vos po 6 savačių nacių valdžia sunaikino mūsų paskelbtą nepriklausomybę ir laikiną vyriausybę. Todėl už tai, ką naciai darė su žydais Lietuvoje, nei L. Vyriausybė, nei partizanai nėra atsakingi. Knygoje yra daug dokumentacijos.

1974 m. gruodžio 22 d., Simo Kudirkos Los Angeles atsilankymo proga, prieš pamaldas šv. Kazimiero parapijos kieme, iškelti lietuvišką Trispalvę, žygiuoja, iš k. į d.: "Daumanto" kp. p-kas K. Karuža, Simas Kudirka, gen. kons. J. J. Bielskis, skautų vadovas V. Vidugiris. Iš abiejų pusių išsirikiavę skautai, skautės ir lietuviškoji visuomenė. Giedant Lietuvos himnė, vėliavą į stiebą kelė Simas ir gen. konsulas, o Amerikos vėliavą — šauliai. Nuotr. L. Kanto

PAX SOVIETICA PRIEŠ PAX AMERICANA

B.B.

Gen. Kielmansegg, buvęs centrinės Europos jungtinių ginkluotų pajėgų viršininkas, yra pareiškęs, kad Vakarų Vokietija, pati viena, dabartinėse sąlygose, ir turimu ginklavimu negalės pasipriešinti nei trumpam laikui prieš viršijančias Varšuvos pakto ir rusų ginkluotas jėgas, kurios turi pirmenybių: netikėtumą, visapusišką iniciatyvą ir laisvą pasirinkimą pagrindiniam smūgiui. Šios sąlygos puolančių karinių dalinių pajėgumą dvigubina — kiekvienam su patyrimu kariui tai yra suprantama, tačiau rasti politiką, kuris laiku ir atitinkamai pasiruoštų veikimui prieš anas galimybes, yra sunku. Patirtis parodė, kad atgauti iniciatyvą kautynių lauke, nors ir labai drąsiai veikiant, yra labai sunku ir rizikinga.

Rytų — Vakarų ginkluotam susidūrimui, po pirmo šūvio, Vakarų Vokietija virs pagrindiniu kautynių lauku, nes amerikiečių gynybos linija yra centrinė Europa "... pasauliniam dominavimui kelias yra užvaldymas centrinės Europos, kurio rusai ir siekia, todėl amerikiečių jėgos Europoje, negali būti pakeistos vien europiečių jėgomis" (gen. Kielmansegg). Dabartinę gynybos politiką amerikiečiai bazuoja politinių sutarčių paragrafais, be užtikrintos ginkluotų jėgų paramos. Kaip ir visais laikais, taip ir šiandien, politinis saugumas remiamas ginkluota jėga, kuri laiduoja politinį saugumą. Vakarų jėgos remiasi strateginių ginklų persvara, tačiau yra abejonių, kad ši persvara ilgiau tesės, todėl taktinių ginklų reikšmė su kiekviena diena darosi svarbesnė. Paskutinio laiko ginklavimosi sutarčių partneriai labai nelygūs — vakariečiai neturėdami bendros — pastovios idėjos nuolat kaitalioja savo gynybos planus; kitoje pusėje — rusai su Varšuvos pakto valstybėm turi aiškų ir pastovų planą, kurį tvirtai vykdo ir diktuoja savas sąlygas vakariečiams. Vakariečiai patekę į ekonominius sunkumus, mažina ginklavimo biudžetus, siaurina karinių išradimų ir tyrimų programas, stabdo naujų ginklų gamybą. Rusai netrukdo

mai, pilnu intensyvumu vykdo apsiginklavimo planą, kad kariniu atžvilgiu viršytų vakariečius. Reikia pastebėti, kad paskutinių keturių metų laikotarpyje, amerikiečių karinis pajėgumas, kaip priemonė politiniams siekiams, vis daugiau nustoja reikšmės, tuo tarpu rusai karinį stiprėjimą progresyviai daugiau panaudoja politiniams tikslams.

Vertinant dabartines aplinkybes ginklavime ir turint pajėgų, agresyvių priešą iš rytų, reikėtų žvelgti sekančiai: Varšuvos pakto valstybės su rusais yra didelė, vis auganti karinė jėga, pirmaujanti parengime ir ruošiamai puolimui. Rusų politiniai siekiai, remiami stiprių karinių jėgų, yra globaliniai. Komunizmo ideologija tebėra agresyviai ekspansyvi ir labai rafinuotai pridengta — maskuota. Pirmuoju žingsniu rusai siekia Europoje Pax Americana pakeisti į Pax Sovietica (šis siekis rusų istorijoje yra jau nuo seno), panaudojant karinę jėgą politikoje, perimant savon įtakon geografinius plotus. Iki šiol vakariečiai nei politiniai nei kariniai tam nepasipriešino, todėl tektų Europos valstybėm, visom turimom priemonėm sutartinai, jau dabar priešintis bet kokiems rusų daromiems spaudimams. Reikia išlaikyti laisvų Europos valstybių tamprią politinę ir karinę sąjungą, ugdyti tarpusavio visokį bendradarbiavimą, ekonominę ir karinę paramą.

Užpuolimo atveju, nustačius prieš pagrindines kryptis, puolimą tektų stabdyti masiniais priešpuoliais (kas dabartinėse aplinkybėse būtų neįmanoma dėl jėgų santykio ir veikimo laisvės ploto), arba lanksčių — vietinių

veikslių strategija, pagrįsta taktinių dalinių ginklavimu paskiausiomis technologijos priemonėmis, kurios geriausiai tiktų dabartinėms ir netolimos ateities sąlygoms. Visų karinių jėgų iškart perginkluoti negalima, todėl pradėtina nuo branduolinių energija ginkluotos aviacijos, pakeičiant ją raketomis, kurių tolinasa būtų iki priešų pagrindinių punktų. Plačioje skalėje pritaikyti taktinius ginklus branduolinės energijos riboto galingumo užtaisams, kas šiandien jau yra galima. Rezervų mobilizaciją sutvarkyti taip, kad dienos bėgyje galėtų pilnoje skalėje kautis. Jų apmokymas turi būti intensyviai vykdomas kautis su rusų ginkluotomis jėgomis pagal jų doktriną, ginklavimą, pajėgumą ir taktiką. Kovotojai turi būti apmokyti meistriškai vartoti moderniškus ginklus ir priemones pilnutinai, kad pateisintų išlaidas, ypatingą dėmesį kreipiant į prieštankinių ir priešlėktuvinių ginklų pavartojimą.

Vietinio pobūdžio maži provokaciniai puolimai pavojaus nesudaro — NATO jėgos Europoje yra pajėgios jiems atremti. Kraštutinio karo atveju visos Vakarų jėgos bus įveltos. Pavojingiausia yra ribotas karas, kuriam lokalizuoti dabartinių turimų priemonių nepakanka, nes panaudojimas taktinių branduolinės energijos ginklų, kokie jie yra šiuo metu, gali būti suvaržytas, nežiūrint pakankamų išteklių. Todėl tenka parūpinti miniaturinių branduolinių energijos ginklų, kurių galingumas neišeitų iš taktinių ginklų reikalavimų ribos. Visos ginkluotos sausumos jėgos turi būti parengtos, ne vien techniškai bet ir psichologi-

NEITIKĖTINA, BET TAIP YRA

1974 m. gruodžio mėn. valstybės saugumo pareigūnai buvo patiekę atitinkamiems vyriausybės organams duomenis apie komunistinę veiklą šiame krašte. Ten sakoma, kad valstybės viduje randasi 52 teroristinės organizacijos, apimančios 15,000 narių. Jų tarpe yra daugiau kaip 20 padalinių, t.y., kovos padalinių, kurių tikslas yra atlikinėti teroristinius uždavinius. Taigi, apskaičiuota, kad 1973-4 metų bėgyje buvo atlikti 573 teroristiniai veiksmai: buvo padėta įvairiose vietose 114 padegamų bombų, 21 — padėgimas bankų ir namų, 45 — apšaudymas patuliuojančių policininkų, 114 — užpuolimų policininkų vykdančių tarybos pareigas, 23 — apšaudymai policijos buveinių, 59 — užpuolimai tikslu pasigrobtį ginklų, virš 40 užpuolimų tikslu išlaisvinti suimtuosius teroristus. Be to, buvo 152 sužeisti ir 43 užmušti policijos tarnautojai. Taip pat, buvo 53 sužeisti ir 22 užmušti slaptosios policijos pareigūnai. Aukščiau paminėtuose teroristiniuose nusikaltimuose, daugiau ar mažiau pasireiškia, taip vadinami "Studentai už demokratinę santvarką", "Revoliucinė sąjunga", "Juodieji musulmonai", "Progresyvinė darbo partija", "Jaunieji lordai", "Amerikos komunistų partija" ir, pagaliau, "Veikla suteikti nepriklausomybę Puerto Rico. 1974 m. bėgyje puertorikiečiai susprogdindavo kelias bombas palydėdami šūkiu: "Mes sprogdinsime kapitalistų bankus ir kovosime prieš Amerikos kolonializmą".

1974 m. spalio 28 d. New Yor-

niai, judriai gynybai pavartojant moderniškus ginklus ir priemones. Užpuolėjas žinodamas sąjungininkus turint modernų ginklavimą ir gerą pasirėngimą judriai gynybai, būtų priverstas atsisakyti rizikuoti lokalinio karo išplėtimą į visuotiną. Be to, moderni judri gynyba sudarytų stiprų pradinį pasipriešinimą, kuris užpuolėjui labai brangiai kainuotų ir užimtų daugiau laiko prasilaužti, negu šiuo metu štabai skaičiuoja. Tas padėtų laiku sutelkti rezervus priešpuoliams, o sąjungininkams pasiųsti pagalbą.

ko miesto centre, įvyko 20 tūkstančių puertorikiečių demonstracija su šūkiu: "Puertorikiečiai yra didžiausios aukos, kurias kolonialistai ir kapitalistai išnaudoja". Tokia demonstracija buvo surengta atitinkamų valdžios organų leidimu. Jai vadovavo tūlas Juan Mary Brass, pasižadėjęs save kovotoju dėl Puerto Rico nepriklausomybės ir kaip paaiškėjo, turėjęs rušį su Fidel Castro, kuris ir teikė paramą tokiam judėjimui.

Toliau, iš žymesnių kumunistinių veikėjų, tenka pastebėti, tai artistė Jane Fonda, kuri Vietnamo karo metu buvo nuvykusi į Šiaurės Vietnamą ir iš ten per radiją kreipėsi į amerikiečius, ragindama juos demonstruoti prieš vedamą karą ir neteikti paramos Pietų Vietnamui. Kita nemažiau žymi komunistė, tai Angela Davis, aktyviai veikianti su puertorikiečių revoliucinėmis organizacijomis dėl Puerto Rico nepriklausomybės.

Čia tenka pastebėti, kad viskas tas vyksta atvirai, valdžios pareigūnų akivaizdoje. Tūlas gali paklausti, kas, bendrai, yra daroma dėl tokios susidariusios padėties ir iš viso, ar kas daroma? Aišku, kad daroma ir vyriausybės nariai nesėdi rankas sudėję. Pirmiausia, tai, kad ir toji Watergate byla, kurią spaudos darbuotojai ir kaikurie politikai padarė pasaulinio masto "istorijoje negirdėtu nusikaltimu". Stebint iš šalies, norėtusi susidaryti bent apytikrą vaizdą, būtent: kiek galėjo būti užmuštų, kiek sužeistų ir kiek materialinių nuostolių buvo padaryta. Pagaliau, byla yra užbaigta ir keletas asmenų liko nubauti. Kitaip ir būti negalėjo ir kaip gi čia kitaip, kai tiek laiko sugaišta besopėdžiaujant, kai šimtai tūkstančių (tikrumoje, berods, milijoniniai skaičiai) dolerių išleista, taigi, reikia kokią atpirkimo ožį surasti. Kad tokios "pasaulinio masto bylos" galėjo pakenkti Amerikos autoritetui, kad tuo galėjo būti gerokai pasitarnauta bolševikinei propagandai, tai tokiems, "taip svarbios" bylos aiškintojams, ir į galvą negalėjo ateiti.

Tačiau, tai dar ne viskas, pasakutiniu metu, kaip jau žinoma, iš-

kilo klausimas dėl CIA veiklos, būtent, kad ši organizacija, kuri yra skirta veikti užsieniuose, jokių teisių neturi stebėti valstybės viduje piliečių, nors ir būtų įtarimas, kad koks asmuo atsidavęs priešvalstybinei veiklai. Atseit, niekis, kad kurioje nors srityje atsiranda valstybei žalingas veikimas, bet, svarbiausia, kad nebūtų prasilenkta su atitinkamais nuostatais. Atrodo, kad ir priešas, stengdamasis sunaikinti valstybę, labai uoliai stengsis neprasilenksti su tais įstatymais.

Čia, atrodo, komentarai nėra reikalingi. Kiekvienas mielas skaitytojas gali susidaryti savo nuomonę. Daugiau dėmesio galėtų atkreipti į bręstančius įvykius ir palyginti juos su Rusijos įvykiais 1917 m., kuriuose teko visa tai matyti ir patiems pergyventi.

Salietis

DĖL SALIEČIO PASISAKYMO

1974 m. lapkričio mėn. Karys, Nr. 9, išspausdino Saliečio atsakymą į mano pasisakymą 1974 m. Kario Nr. 7 (rugpiučio-rugsėjo mėn.). Negaliu rasti, kad būtų tiesioginiai į mano straipsnį atsakymai. Tad ir nesiryžu jam, Saliečiui, paeiliui į neteisingus man užmetimus atsakyti.

Salietis teigia, kad aš, Antanas Šukys, nepastebėjau dviejų sąvokų, būtent "Privaleti ir Galėti", nes jos esą labai skirtingos. Ir tokios mintys, atseit, man į galvą nebuvo atėjusios. Nors tokių minčių mano rašiny nėra, tačiau, galiu jas paaiškinti: Lietuvos vyriausybė privalėjo ryžtis žygiui atsiimti Vilnių, su jam priklausiančia teritorija ir Seinų Suvalkų trikampiui. O kad galėjo, tai tam turėjo gerai išmokyti ir moderniškai ginkluotą kariuomenę.

Į Saliečio klausimą, kurį jis karingai nusiteikusiems stato: kada reikėjo kariuoti, ar 1939 m.? Teisingai, tada kai prasidėjo karas, kai atsirado galimybė lengvai atsiimti sostinę Vilnių su Lietuvai priklausiančia teritorija. Tai būtų likę ir šiandien prie Lietuvos, nors ir komunistinės. Nereikėtų čia, pabėgėlių-išeivių tarpe, vesti raginimą šelpti Seinų, Punsco, Suvalkų lietuvius ir pagelbėti Punsco gimnazijai išsilaikyti ir t.t.

Salietis išlaužia iš piršto man kaltinimą, kad aš kaltinu kariuomenę už nespripriešinimą. Ne tik šiam savo rašiny, bet ir anksčiau rašytuose "Kary" ir kituose laikraščiuose, kaltinu tik kariuomenės vadus ir vyriausybę. Nes ka-

kunigas P. Girčius, o pamokslą pasakė ev. kun. J. Urzdė. Paskaitą skaitė Tėv. dr. K. Gulbinas. Koncertinę dalį atliko solistė M. Panse-Simaniukštytė, BALTIJOS kvintetas (dainavo paskutinį kartą), A. Kabaliauskaitė su Kudžna ir tautinių šokių grupė (6 poros).

“VLB Informacijos”

JUOZUI VENCKUI 65 METAI

Spalio 29 Kaiserslauterne, 8593 LS kuopoje buvo atšvęsta kuopos vado mjr. J. Venckaus pensijos amžiaus riba. Sukaktuvininkas yra gimęs 1909.X.29. Telšiuose baigė gimnaziją 1929 ir tuoj stojo aspirantu į karo mokyklą. Karininku pakeltas 1930 stojo į aukštesniąją policijos mokyklą, bet policijoje tearnavo trumpai — grįžo į tėviškės ūkį.

Lietuviškose LS kuopose dirba nuo 1947. Nuo 1959 vadovauja 8593 LS kuopai Kaiserslauterne.

Vokietijos lietuvių bendruomenėje 1962-65 buvo Taryboje ir keletą metų Garbės teisme. Jo pastangomis savo laiku buvo Vasario 16 gimnazijai iš US armijos išrūpintas barakas ir kitais būdais stipriai paremta gimnazija. Dar ir dabar veikia jo įkurtas 8593 LS kuopos būrelis gimnazijai remti.

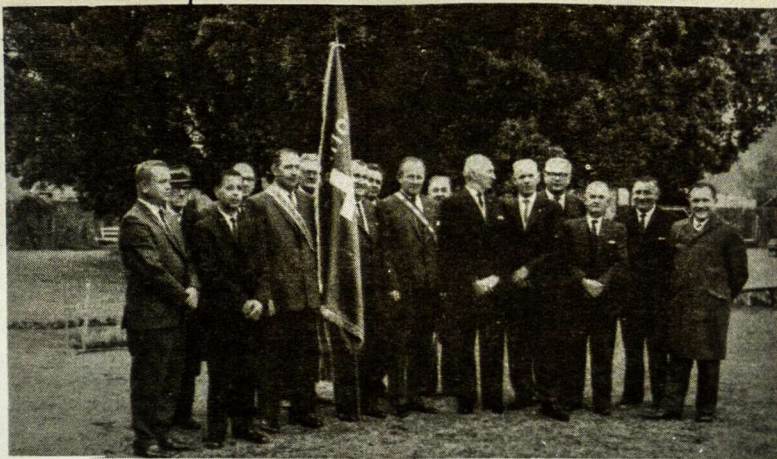
Spalio 29 vakare 8593 LS kuopoje J. Venckui pagerbti susirinko būrys kuopos narių ir keletas svečių iš toliau. Prie turtingo stalo vado pavaduotojas kpt. J. Barasas pasveikino sukaktuvininką, primindamas jo 50 ir 60 metų amžiaus sukaktis ir įteikė kuopos narių dovaną — fotelį. Sveikinimo žodį tarė ir Kaiserslauterno lietuvių kapelionas kun. Br. Liubinas.

Nors J. Venckus yra sulaukęs pensijos amžiaus, bet ir toliau liekasi 8593 LS kuopos vadu.

ST. CATHARINES, ONT. CANADA

Šiais metais Niagaros Pusiasalio ramovėnai artinasi prie savo 20-ties veiklos sukaktuvininių metų, kuriuos žada atžymėti balandžio 26 dieną. Ši jubiliejinė šventė ramovėnams ne tik kad džiuginanti, bet ir svarbi, nes prieš dvidešimtį metų susirinkę jaunuoliai įsteigė šį skyrių, o dabar, jau ir plaukų spalva keičiasi, o pas nekuriuos energija mažėja, tiktai, žinoma, ne mūsų skyriui.

Mūsų N. P. skyrius, vietoj stovėjimo, ar mažėjimo, eina pirmyn. Matome daugelį organizacijų susilpnėjusių narių skaičiumi, nes šiais laikais bet kokią organizaciją papildyti nariais yra gana sunku. N. P. ramovėnams tokių sunkumų dar nesimato, nors naujų narių ir labai retai pasitaiko gauti, bet esantieji kariškai užsigrūdinę, visi svei-

W. Australijos Perth'o Ramovėnų skyrius 1970 m. su svečiu a. a. S. Narušiu. Iš k.: apyl. v-bos pirm. J. Miliauskas, savanoris Žuromskis, V. Kazokas, K. Buzermanas, P. Žulys, sav. V. Valaitis, J. Žukauskas, a. a. S. Narušis kalba į A. Klimaitį (su akiniais), V. Kazokas, a. a. sav. J. Miliauskas, a. a. V. Dailydė ir A. Dzemonas.

ki, ir organizacinį darbą dirbti dar pilnai pajėgūs. Štai pavyzdys:

Šiais sukaktuviniais metais, 4 v-bos nariai su šeimomis, sužinoję, kad vienas mūsų ilgametis pareigūnas labai sąžiningas savo pareigose, kurias atlieka tvarkingai ir švariai, aplankė jį, pasveikino ir palinkėjo dar daug darbingų metų. Tai mūsų skyriaus sekr. Z. Jokubonis. O kiek jis turi metų, taip ir neteko sužinoti. Antras aplankymas: vasario 22 d. Sužinota, kad skyriaus v-bos narys ir mūsų organizacijos puoselėtojas, šiuo metu v-bos vicepirm., mini savo 60-tą gimtadienį. Tai J. Vyšniauskas. Ir jam buvo sugiedota ilgiausių metų ir palinkėta geros sveikatos, ir dar daug, daug ilgų ir darbingų metų. Baigdamas primenu, kad skyriaus antrojo dešimtmečio paminėjimas įvyks balandžio 26 d., Curries St., St. Catharines, Ont. Visus maloniai kviečiame dalyvauti ir laukiame.

Sk. Valdyba

MYKOLO KRUPAVIČIAUS MONOGRAFIJA

Norime pranešti, kad Petro Maldeikio parašyta Mykolo Krupavičiaus monografija yra atiduota spausdinti “Draugo” spaustuvei. Dalis knygos teksto spaustuvėje jau surinkta ir yra tikimasi, kad knyga iš spaudos išeis dar prieš prel. M. Krupavičiui paminklo pašventinimą šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje gegužės 26 — Kapinių dieną.

Monografiją leidžia Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga. Pranešdami visuomenei apie monografijos leidimą, tuo pačiu kviečiame ir prašome knygą iš anksto užsisakyti pas leidėją:

Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga — 4050 S. Campbell, Chicago, Ill. 60632. Knygos kaina numatyta 15 dol. Iki šių metų gegužės 1 d. užsisakiusiems ir sumokėjusiems knyga kaštus 12 dol.

Knyga apie Mykolą Krupavičių yra skirta kiekvienam lietuviui ir jį tikrai padės mūsų jaunimui už Lietuvą apsispręsti ir paskatins prisidėti prie lietuviškos veiklos.

Labai prašome visų, kurie turi nuotraukų, kurios pavaizduotų prel. M. Krupavičiaus asmenį, jo gyvenimą, veiklą ir įvykius, kuriuose jis su kitais dalyvavo, tas nuotraukas paskolinti knygos leidėjui. Dar turime per mažai nuotraukų knygos iliustracijai. Nuotraukas pažadame siuntėjams sugrąžinti.

Už dėmesį, atsiliepiamą ir knygos iš anksto užsisakymą būsime labai dėkingi.

LKDS Centro Komitetas

TĖVYNĖS SARGAS — 1974 M.

NR. 1 (33)

“Tėvynės Sargas”, politikos ir socialinių mokslų žurnalas po ilgesnės pertraukos vėl pasiekė skaitytojus. Šis žurnalo numeris yra skirtas prelatui Mykolui Krupavičiui prisiminti.

Redaktorius — dr. Domas Jasaitis, 220 N. 7th Avenue, Mt. Vernon, NY 10550. Administratorius — Antanas Razgaitis, 1932 Beach Channel Drive, Apt. 1 A, Far Rockaway, NY 11691.

“Tėvynės Sargo” 1974 m. Nr. 1 (33) turi 192 puslapius, jo kaina — 5 dol., gaunamas pas administratorių, knygų platintojus ir LKDS Centro Komitete, 4050 S. Campbell, Chicago, Ill. 60632.

PLK. LTN. KAZYS PAŽEMĖNAS

Jo 85-rių metų sukakties proga

Plk. ltn. Kaziui Pažemėnui š.m. kovo 4 dieną sukako 85-keri metai. Kaip kario-veterano, mokytojo, diplomuoto ekonomisto ir visuomenės veikėjo, šia proga, prisimintini ryškesni jo gyvenimo momentai ir nuveikti darbai.

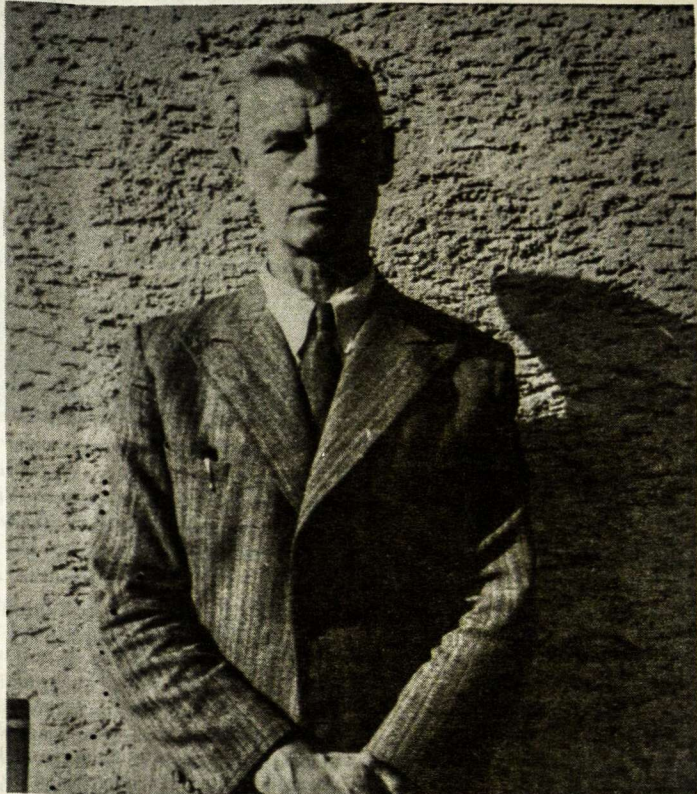
Jis gimė 1890 m. kovo 4 dieną, Telšių k., Saločių vls., Biržų (tais laikais Panevėžio) aps., ūkininkų šeimoje. Tuomet lietuviams buvo sunkūs priespaudos laikai. Rusai okupantai lietuvių švietimu nesirūpino, jų pagrindinis tikslas buvo rusifikacija. Koks buvo retas mokyklų tinklas Lietuvoje, rodo faktas: K. Pažemėnas vienas visame valsčiuje baigė Skrebutiškio pradinę mokyklą, o egzaminus laikė Pušalote, kur surinkdavo mokinius iš kelių valsčių ir atvažiuojo rusas inspektorius egzaminuodavo.

Baigęs pradinę mokyklą įstojo Joniškėlio, Igno Karpio vardo, Žemės ūkio mokyklon. Dėstomoji kalba — rusų. Įdomu, kad mokykla buvo Lietuvoje, bet joje mokėsi tik trys lietuviai, daugumą sudarė latviai ir rusai, vienas kitas lenkas. Nors sėkmingai baigė mokyklą, bet dirbti ūkio srityje neliko, pasirinko mokytojo profesiją. Bandė stoti į Panevėžio mokytojų seminariją. Drauge su Povilu Snarskiu įstojamuosius egzaminus išlaikė. Tačiau seminarijos direktorius abu pasiūkęs pasakė, kad neatitinka seminarijos reikalavimų, tačiau nepaaiškino kokiems. Priežastis buvo aiški, nepageidaujami, kadangi buvo lietuviai. Po šio nepasisekimo Pažemėnas neparado vilties. Jis nuvyko į Kauną ir įstojo į Saulės mokytojų kursus. P. Snarskis sekančiais metais buvo priimtas į Panevėžio mokytojų seminariją.

Pažemėnas, baigęs mokytojų kursus, 1908 m. Petrograde prie 8-os gimnazijos išlaikė mokytojo teisėms gauti egzaminus. Paskyrimą gavo į Rozalimo pradinę mokyklą, kuri vėliau virto dviklase, o Nepriklausomos Lietuvos laikais — progimnazija.

Bemokytojaudamas Pažemėnas ruošėsi laikyti egzaminus iš gimnazijos kurso, bet prasidėjęs I-as Pasaulinis karas ilgam laikui pertraukė šį užsimojimą ir tik nepriklausomybės laikais pasisekė jam atsiekti tikslą.

Prasidėjęs karui, 1914 m. jis buvo rusų mobilizuotas ir paskirtas į Kauno tvirtovę. Vokiečių kariuomenei puolant Kauną, 1915 m. rudenį, Pažemė-

Jubilias plk. ltn. Kazys Pažemėnas

nas, vienas iš paskutiniųjų, vokiečių kulcosvaidžių apšaudomas, pasitraukė iš Kauno tvirtovės. Pasitraukus į Vilnių, buvo paskirtas į fronto intendantūrą ir vėliau perkeltas į 109 pėst. pulką Porchove.

Iš 109 pėst. pulko Pažemėnas buvo komandiruotas Maskvon į Aleksiejaus Karo mokyklą, kurią baigė 1917 m. rudenį. Tolesnei tarnybai paskyrė į Sibiro šaulių brigadą Novonikolajevske. Ten 1918 m. vasario mėn. buvo demobilizuotas.

Novonikolajevske tuo metu buvo nemaža lietuvių, latvių ir lenkų. Lietuviai, kartais drauge su latviais, ruošdavo vakarėlius ir vaidinimus. Bendras lietuvių-lenkų parapijos klebonas buvo kun. Jurkūnas. Be Pažemėno, lietuvių veikloje dalyvavo karininkai P. Kregždė ir V. Jonynas.

Iš spaudos sužinoję apie Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą, visi pradėjo galvoti kaip sugrįžti į Lietuvą. Kelias buvo sunkus, pavojingas. Per Rusiją grįžtant reikėjo pereiti du frontus: prie Uralo kariavo Rusų Sibiro armija ir Čekoslovakų armija prieš komunistus, vakarų fronte — ru-

sai prieš vokiečius. Tačiau beveik visi, vienu ar kitu būdu, dasikasė Lietuvon.

Pažemėnas išvažiavo iš Novonikolajevsko rugsėjo pabaigoje. Lietuvon grįžo lapkričio mėnesį ir pradėjo mokytojauti toje pačioje Rozalimo mokykloje. Kelionės metu raudonarmiečiai jį suėmė Penzoje, kaltindami kaip kontrrevoliucionierių. Pažemėno apivaizdoje čekistai sušaudė 150 baltgvardiečių karininkų. Tačiau jam pasisekė išsiaiškinti ir išsilaisvinti.

Rozalime neilgai mokytojavo, 1919 m. balandžio 9 d. nuvyko į Kauną ir įstojo į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo I Atsargos batalione, vėliau performuotame į 10-tą pėst. pulką. 1924 m. baigė Aukštuosius karininkų kursus ir buvo paskirtas į 5-tą pėst. pulką. Vėliau buvo perkeltas į Karo Butų skyrių, į Kar. intendantūros technikos ir organizacijos komitetą. Iki Lietuvos kariuomenės likvidavimo, bolševikų okupacijos, buvo Kar. Tiekimo valdybos mobilizacijos dalies vedėju.

Plk. ltn. K. Pažemėnas, tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje, laisvu nuo

tarnybos laiku, studijavo Vytauto Didžiojo universitete ir 1932 m. baigė ekonomijos skyrių.

Pažemėniui yra nesvetima ir spaudos kritika. Jis paskelbė eilę straipsnių Mūsų Žinyne: Skysto kuro naudojimas automobiliams, 1934 m.; Karo finansavimas — 1935 m.; Karo meto žemės ūkis — 1936 m. ir kt.

1944 m. artėjant bolševikų frontui, jis pasitraukė į Vokietiją. Kartu su J. Daniusevičium suorganizavo Nuertingeno lietuvių gimnaziją, vėliau perkeltą į Schw. Gmuendę, kurioje buvo mokytoju ir inspektorium.

Į JAV atvyko 1949 m. ir apsigyveno Baltimorėje, kur eilę metų buvo šeštadieninės mokyklos vedėjas ir mokytojas, LB apylinkės vald. narys, Amerikos lietuvių tautinės s-gos sk. p-kas. Jo ir plk. ltn. M. Karašos iniciatyva, 1952 m. sausio 13 d. Baltimorėje buvo sušauktas atsargos karininkų susirinkimas, kuriame svarstyta įsteigti LVS Ramovės sk. Sausio 20 d. įvyko steigiamasis skyriaus susirinkimas, kurį įsteigus, Pažemėnas buvo išrinktas skyriaus pirmininku. Per visą Baltimorėje gyventą laiką jis aktyviai reiškėsi visuomeninėje veikloje.

1964 m. persikėlė gyventi į Los Angeles ir įsijungė į lietuvių kolonijos veiklą. 1972 m. nusikėlęs į San Francisco apylinkę, buvo Lietuvos Fondo ir Vasario 16-tos Gimnazijos įgaliotinis. Bet 1974 m. sugrįžo į Los Angeles. Šiais metais išrinktas į RAMOVĖS Los Angeles sk. valdybą. Jis taip pat, yra Amerikos Saugumo Tarybos, Common Cause ir JAV piano technikos sąjungos narys.

Nors sulaukęs garbingo amžiaus, bet nepalūžo dvasiniai ir kiek leidžia fizinės jėgos veikia lietuvių dirvuose.

Sukaktuvininkui linkima daug giedrių metų!

O. Žadvydus

PARTIZANAI ŠIAURĖS LIETUVOJE

(Mjr. P. Gudelio knygos "Joniškėlio Apskrities Partizanai" apžvalga)

Tuo pavadinimu spaudai yra paruštos dvi knygos, I ir II dalys. Čia pristatoma I-ji dalis, kuri jau yra spausdinama lietuvių spaustuviėje, Romoje. Susipažinus su knygomis, atrodo, kad jų pavadinimas yra persiauras knygų turinui ploto ir veiklos požūriais. Joniškėlio apskritis buvo I-jo pasaulinio karo vokiečių okupacijos administracinis padalinys, nepriklausomybės laikais buvęs tik Biržų apskrities valsčius. Pavadinimas tad gali sudaryti

įspūdį, jog knygos turinys bus siauras, parapijinis. Tai būtų klaidingas įspūdis. Šios apžvalgos atnašte norima duoti tikslesnę turinio apimtį.

Paveldėtas iš vokiečių administracinis centras gal atsitiktinai sutapo su pasiturinčiais, tautiniai sąmoningais sodžiaus žmonėmis bei veiklia tos srities inteligentija, gal gausesnė kaip kitur dėl ekonomiškai stipresnio sodžiaus. Dėl to joniškėliečiai buvo vieni veikliausių tolimųjų provincijų Vasario 16-sios Akto vykdytojų, kurių veikla išsiplėtė toli už jų apskrities ribų. Knyga plačiai paliečia kaimynines Šiaulių, Biržų ir Panevėžio apskritis bei jų tarpusavę veiklą. O laiko atžvilgiu atsiremiamą net į 1905-jų metų sukilimą, turėjusį įtakos žmonių politiniam bei tautiniam sąmoningumui, kuris buvo taip reikalingas Lietuvos valstybės atkūrimui.

Pradiniame nepriklausomybės organizavimo laikotarpyje, kai centras be labai bendrų nurodymų bei paraginimų nieko daugiau provincijoms negalėjo duoti, pastarosios turėjo verstis savo jėgomis ir ištekliais. Kadangi 1918-1919 metų sąvartoje bolševikai nevaržomi užplūdo Šiaurinę Lietuvą kuo ne iki Baltijos jūros, besikuriančioms savivaldyboms teko pačioms gintis ir nuo išorės priešų. Iš čia ir partizanų kilmė, kurių vardu knygos pavadintos, nors jų esminis turinys yra Joniškėlio apskrities bei valsčių savivaldybių kūrimas, bet tuo pačiu metu ir gynimasis nuo besiveržiančių priešų, kas tuomet buvo būdinga visai atsikuriančiai Lietuvai. Joniškėlio savivaldybininkų nuopelnas buvo, kad jie, bolševikams užėjus, jų nepabūgo, neišsiblaškę, bet nuėjo į pagrindį ir veikė diversiskai, žodžiu, patys gaminosi proklamacijas ir jas platino, organizavosi, ginklavosi, o momentui atėjus, puolė priešą su ginklu. Šio meto požūriui, tai buvo vieni pirmųjų pagrindininkų bei partizanų. Tiesa, ne vieni joniškėliečiai taip kūrėsi, bet autorius gal pagrįstai teigia, kad jie buvę vieni veikliausių. Tam teigimui yra ir gana konkretus įrodymas, tai jų suorganizuotas visas partizanų batalionas, įsijungęs į atsikuriančios Lietuvos kariuomenę, kai šioji, pildama bolševikus, pasiekė Panevėžį. Partizanai buvo su savais rūbais, arkalais ir patys apsiginklavę.

Partizaninis joniškėliečių sąjūdis tad buvo, toli gražu, ne parapijinis. Žinant, kad su jais bendradarbiavo ar veikė jų sudėtyje ir kaimyninių apskričių partizanai, joniškėliečiai nebebuvo visai vieni, bet, neabejotinai, jie sudarė to sąjūdžio branduolį ir jam vadovavo.

Laimingu sutapimu, knygų autorius yra ne tik tų įvykių pirmaujantis dalyvis, bet ir pajėgus tuos įvykius istoriškai aprašyti. Jis nesitenkina vien savo atsiminimais, bet juos dar paliečia gausia dokumentine medžiaga. Sklandant I-ją dalį, susiduri su daugybe intarpų: susirinkimų nutarimai, patvarkymai, skelbimai, asmeniškai parodymai, spaudos ištraukos ir kitoki palidymai sudaro didžiąją knygų dalį, atsiminimais tik suderintą bei papildytą. Tatai nė kiek neapsunkina knygų skaitymą, priešingai, domina, patraukia, nes betarpiškai matai žmones ir sekį įvykius. Tačiau knyga svarbi ne tiek lengvu skaitymu, kiek istorine tikrove. Tai yra akivaizdi, dokumentuota Nepriklausomybės atkūrimo iškarpa.

I-ji dalis, priešinga II-jai, yra daugiau savivaldybinė negu partizaninė. Tik bolševikų antplūdžiui sutrukdžius savivaldybinį darbą, savivaldybininkų viešas ir neviešas pasipriešinimas išsivystė į ginkluotą priešpuolį. Tenka pridėti, kad anuometinis pagrindis buvo pusiau viešas ir drąsus, nes bolševikai buvo dar persilpni ir neįgudę, kad taip nuožmiai žmones spausdė, kaip antrą kart užplūdę spaudė ir tebespaudžia. Tatai nereiškia, jog anuomet nebūta didelės rizikos — rizika neabejotinai buvo, buvo ir aukos, tik ne taip skaitlingos ir žiaurios, kokias Lietuvos žmonės vėliau patyrė.

Knygos istoriškumas, taigi, ir jos autentiškumas, daro ją aktualią ir dabarčiai, nes gi kova tebesitęsia. Po 22 metų pakartotų antpuolių bolševikai jau įstengė užimti visą kraštą ir ilgiems metams. Okupacijai pateisinti, jie kaip tik remiasi pirmuoju antpuoliu, aiškindami jį kaip įvykusių Lietuvoje liaudies revoliuciją, tik, esą, dvarininkų ir božučių laikinai užgniauztą. Atseit, 1940 metų okupacija buvusi anuometinės revoliucijos laimėjimų įkūnijimas.

Autorius kaip tik pabrėžia reikalą kovoti su šia bolševikų propaganda; jis viliasi, kad jo leidžiamos knygos bus aštrus ginklas kovoje prieš užsitęsusią okupaciją. Tikrai, čia apžvelgiama knyga akivaizdžiai parodo kokios idėjos anuomet veikė žmones, kokios buvo jų nuotaikos ir kas buvo jų tikrasis priešas. Joniškėlio partizanų išaugimas į batalioną, ir priešingai, bolševikų garsinamo Žemaičių pulko žlugimas, yra vienas ryškiausių anų nuotaikų pavyzdys. Žemaičių pulkas baigė savo dienas ne kitur, bet Joniškėly; lietuviai, atskirti nuo rusų, savu noru įsijungė į partizanų eiles.

P. Gudelis yra nepailstantis kovotojas prieš rusus-bolševikus, pradėjęs tą kovą jaunystėje, Joniškėlio partizanų eilėse, ją tęsia iki šiol, jau sulaukęs gilios senatvės. Gyvendamas jau tremtyje, jis ilgai ir kruopščiai rinko savo knygoms medžiagą, kad jos būtų kiek galima autentiškesnės, vaizduojant ano meto veiklą bei kovas. Anksčiau yra išleidęs, su LKVS "Ramovė" parama, "Bolševikų valdžios atsiradimas Lietuvoje 1918-1919 metais". Jis reikalingas paramos ir šioms knygoms leisti. Centro Valdyba, kaip žinote, nėra turtinga, tad kviečia skyrius bei paskirus narius knygų autorių paremti.

Partizanai yra artimi ir šauliams, laukiantina ir jų paramos. Užtektų bent 5 doleriais knygą užsiprenumeruoti, pinigus pasiunčiant Centro Valdybos izdiniukui šiuo adresu:

A. Repšys
1016 Linden Str.
Belwood, Ill. 60104
L.K.V.S. "RAMOVĖ"
Centro Valdyba

A.A. AV. KPT. KLEMAS
MARTINKUS

E. J.

Sunkios ir susikomplicavusios operacijos pasėkoje, 1974 m. rugpjūčio 9 d., Rio de Janeiro mieste, Brazilijoje, mirė buv. Lietuvos karo aviacijos kapitonas Klemas Martinus, sulaukęs 73 m. amžiaus. Palaidotas Katumbi kapinėse. R. de J. gyveno nuo 1946 m., kur daugelį metų išbuvo Dainavos dr-jos pirminku.

Liko duktė Ada Zemp su vyru, gyv. Paryžiuje, sesuo Sofija Mikolaitienė, gyv. Čikagoje, ir brolis Aleksas Atutis su šeima, gyv. taip pat Čikagoje. Velionis buvo transatlantinio lakūno Stasio Girėno pusbrolis.

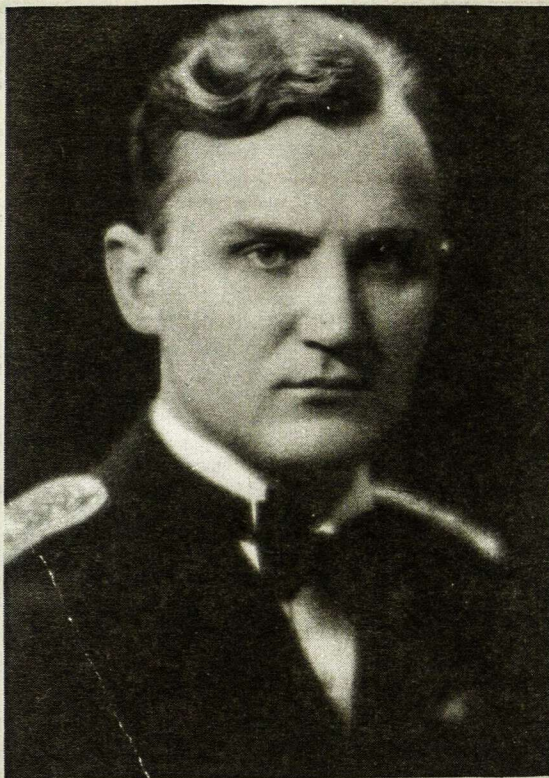
A.a. Klemas gimė 1901 m. vasario 16 d. Vytogalos km., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr. Gimnaziją baigė Šiauliuose. Karo tarnyboje išbuvo nuo 1920.X.25 iki 1934. II.1. Karo Mokyklos IV laidą baigė 1921.XII.18, buvo pakeltas į ltn. laipsnį ir paskirtas į 9-tą DLK Vytenio pėstininkų pulką. 1923 m. dalyvavo Klaipėdos krašto atdavime.

Nuo 1923.XI.21 buvo perkeltas aviacijos valdybon, pradėjo skraidyti, ir buvo paskirtas į Aviacijos teorijos kursus, kuriuos baigė 1924. VI.12. Į vyr. ltn. laipsnį pakeltas

1924.XII.18. Oro žvalgo laipsnis suteiktas 1926.VIII.1.

1927 m. tarnybos reikalais buvo išsiųstas Danijon ir Vokietijon. 1928 m. apdovanotas Liet. Nepriklausomybės 10 Metų Sukakt. jubiliejiniu medaliu. 1928 ir 1930 m. — vėl komandiruojamas Vokietijon. 1929. XI.23 pakeltas į kapitono laipsnį. Nuo 1931.I.19 iki II.6, kartu su mjr. J. Pyragium, dalyvavo tarptautinėse automobilių lenktynėse — Rallye Monte Carlo. 1932.XII.31 apdovanotas "Plieno Sparnų" garbės ženklu. 1933.XII.19, jam pačiam prašant, paleistas į atsargą, ir nuo 1934. II.1 išbrauktas iš av. karininkų sąrašų. 1936 m. buvo pašauktas skraidymų pakartojimui. II-jam Pas. Karui prasidėjus, nuo 1939.IX.17 iki IX.30 buvo mobilizuotas.

Iš viso Lietuvos karo aviacijoje išskraidė 546 valandas. 1924.VI.1 ir 1925.I.22 jam teko pergyventi lengvas lėktuvo avarijas. Savo prisiminimuose apie tarnybą Lietuvos karo aviacijoje, a.a. K. Martinus 1970.II.5 taip rašė:

Pirmą kartą skridau su ltn. Gaveliu — Alb C III. Uždavinys buvo — skristi iki Karmėlavos ir atgal, ir suskaičiuoti automobilius ir vežimus. Ltn. Gavelis patikrino, kad gerai suskaičiau. Dar kelis kartus skridau su ltn. Gaveliu Alb C IV. Po to pradėjau skraidyti su karo lak. Pavlovu. Paskiau skraidžiau su kitais lakūnais. 1925.I.22 skridau su kpt. Gricevičium — SVA. Grįžtant užkliu vom už medžio viršūnės ir nukritom. Jis susižeidė, o aš susitrenkiau kojos kelį. Per kelias dienas skausmas praėjo, ir skraidžiau toliau.

1927 m. pradėjau skraidyti su vyr. ltn. Januškevičium Alb B II, kaip mokins-lakūnas, ir tais pat metais liepos 4 d. išskridau savystoviai su Alb. B II. Liepos 26 d. išskridau su ANBO II savystoviai. Nemažai skraidžiau su ANBO II, ir jau galėjau daryti visas figūras. (...)

Dabar noriu aprašyti savo šokimus su parašutu. Paminėsiu šokimus, kurie buvo įdomesni, arba su kliūtėmis. Kiek kartų šokau per aviacijos šventes, nebeatsimenu.

Pirmas mano "šokimas" su parašutu man buvo laimingas tu, kad nešokau. 1924 metais vieną dieną į aerodromą atvažiuoja Čekoslovakijos parašiu-

tų fabriko atstovas ir atsiveža vieną parašytą išbandyti. Aš pasisiūliau šokti, bet kpt. Gustaitis nutarė (parašytą) geriau išbandyti su (dirbtinu) svoriu. Kai tą parašytą išmetė su svoriu, parašius tas neatsidarė. Aš pasijutau, kaip naujai gimęs. Atstovas, neatsisveikinęs, iš aerodromo pabėgo.

Pirmas mano tikras šokimas (buvo), rodo 1925 m. Skridau su kpt. Peseku. Aukštis — 1000 m. Iššokus, parašius normaliai atsidarė, bet buvo smarkus vėjas, ir mane nunešė tolakai nuo aerodromo. Nusileidau tvarkingai, bet pataikiau į p. Vailokaičio kopūstų daržą. Kol atsegiau diržo sągą, vėjas gerojai pavilklo. Atbėgusi sarginė pradėjo šaukti: iš kokios peklos tu čia nusileidai su ta baisia pūsle ir išvoliojai mano pono kopūstus?! Greit parašytą susivyniojau ir nuėjau į aerodromą.

Kitą kartą su parašytu šoku per aviacijos šventę (neatsimenu, su kuo skridau). Lynojo smulkus lietis, ir debesy buvo gana žemai. Iššoku iš 400 m. aukščio. Pradėjau kristi, žemė artėja, bet parašius neatsidarė. Staiga, pajutau, kad kažkas man muša į pakaušį. Griebiau su ranka (tai buvo mažiukas parašius, kuris atidaro didįjį), paplėšiau kiek pajėgiau, ir staiga parašius atsidarė, gal tik 100 m. nuo žemės. Nusileidau tvarkingai, bet atsikelti negalėjau, kojos kaip guminės. Greitai atvažiavo automobilis, mane paėmė ir pravežė pro publiką, kuri labai plojo.

Buvau skaitęs, kad žmogaus kūnas, krisdamas ore, nepasiekia didesnio greičio, kaip 200 km/val. Seniai svajojau iššokęs kristi laisvu kritimu. Jau buvau perkeltas į Šiaulių įgulą, daugiausiai skraidžiau su ltn. Varanavičium. Jam paaiškinau savo norą ir paprašiau papikiruoti su manim iki 200 km/val. greičio. Jis sutiko. Paskridę toliau nuo Šiaulių, pradėjom pikiuoti iš 3000 m. aukščio. Ansaldą puikiai atlaikė, ir aš visai gerai jaučiausi. Pakartojom dar porą kartų — tas pat. Prašiau ju niekam nesakyti apie mano pasirusimus, nes aš nebuvau tikras, ar kartais nepritruks man drąsos šokti laisvu kritimu.

1933.IX.24 Šiauliuose buvo ruošiamą aviacijos šventė. Išskrendu su mjr. Garoliu šokti su parašytu. Virš aerodromo, aukštis 1200 m. Atkabiniu automata, užkišu už diržo ir iššoku iš lėktuvo galva žemyn. Visą laiką kritau galva žemyn, nes galva sunkesnė už kojas. Kiek pajudinau ranką — oro spaudimas apvertė mane ant nugaros. Tai man visai nepatiko, bet greitai išbalansavau ir kritau normaliai. Žemė artėja, jau tik 200 m. Patraukiau atsargą, ir parašius atsidarė, o aš gražiai nu-

sileidau arti publikos. Gavau barti nuo įgulos viršininko ir nuo mjr. Garolio, kodėl juos neperspėjau, nes man krintant, jie visi labai jaudinosi. Aš atsakiau, kad nepasitikėjau savo drąsa.

Jau buvau susitaręs su plk. Gustaičiu, kad šoksiu laisvu kritimu iš 8000 m. aukščio. Kartą pakilom iki 8000 m., bet vėjas buvo didelis ir plk. Gustaitis man šokti neleido. Vėliau jau nebebuvė laiko pakartoti, nes greitai išėjau į atsargą.

Kpt. K. Martinkus Lietuvos karo aviacijoje buvo ne tik I-mo rango karo lakūnas, bet ir parašiutizmo entuziastas ir pradininkas. Turėdamas prekybinių sugebėjimų, K. Martinkus Lietuvoje buvo įsteigęs amerikiečių Hurley-Davidson motociklų ir prancūzų Peugeot automobilių atstovybes. Buvo traktorių ir kelių statybų mašinų Allis-Chalmers firmos atstovu, tarpininkavo Oerlikon patrankėlių užsakymuose. Paskutiniaisiais Nepriklausomybės metais Kaune turėjo atidaręs savo atstovybių įstaigą. Per jo atstovybes Lietuvos vyriausybė pirkė dvi prancūzų gamybos naikintuvų eskadriles: Dewoitine D-501 (14 lėktuvų) ir Morane-Saulnier 406 (užsakyta 13 lėktuvų). Paskutiniai, dėl prasidėjusio II-jo Psk. Karo, nebebuvė Lietuvai pristatyti.

Už aukas ir nuopelnus civilinei aviacijai, Liet. Aero Klubu pirm. prof. Z. Žemaitis 1937 m. Kl. Martinkui specialiu aktu suteikė LAK nario-labdario titulą.

1940 m. rusams okupavus Lietuvą, sužinojęs, kad bus suimtas, K. Martinkus su žmona ir dukrele pabėgo į Vokietiją. 1941 m. vokiečiams einant per Lietuvą, vyko su jų kariuomene kaip vertėjas, tuo išgelbėdamas daug kaimų ir gyvųjų nuo sunaikinimo. Buvo nuvykęs net iki Leningrado, vėliau su vokiečiais traukėsi atgal, ir 1944 m. rudenį jau buvo Vienoje, kaip civilis.

Karo pabaigą sulaukė Vokietijoje, prie Prancūzijos sienos, bet labai nelaimingai. Jam lipant iš rūsio atnešti dukrelei maisto, į namą pataikė artilerijos sviedinys, ir jį užvertė po griuvėsiais. Buvo atkastas, išliko gyvas, bet su sviedinio skeveldromis kūne.

Pasibaigus karui, kurį laiką gyveno Paryžiuje, neteko žmonos, norėjo emigruoti į JAV, bet buvo įskustas ir nepraėjo per "skrynin-gą". Gyvenimu nusivylęs, 1946 m. emigravo Brazilijon. Čia su vietiniu brazilu buvo pradėjęs siuвамų mašinų staliukų gaminimo biznį, kuris labai gerai sekėsi. Brazilui Klemą apgavus ir pabėgus, teko imtis kito darbo — litografijos spaus-tuvėje pardavimo agento.

1974 m. gegužės mėn. Klemas susirgo vidurių ulceriu. Savo sveikata nesirūpino. Po pasisekusios operacijos, bet labai nelaimingo susitrenkimo, liga susikomplicavo, ir to pasėkoje jis mirė. Laidotuvėms rūpinosi jo geriausias draugas J.E. Petraitis. Netekusi garbingai pasižymėjusio tautiečio ir visų labai gerbiamo ir malonaus asmens, Rio de Janeiro lietuvių kolonija labai liūdėjo. Ilsėkis ramybėje, Klemai.

A.A. KPT. JURGIS MITKUS

Savanoris-kūrėjas, mirė šių metų vasario 10 d., Detroite, ten ir palaidotas Sepulcher kapinėse. Gimęs 1891 m. balandžio 4 d., Carliavos valsč., Digrių km. Mokėsi Veiverių mokytojų seminarijoje, bet dėl lietuviškos veiklos iš jos buvo pavarytas.

1912 metais buvo pašauktas į Rusijos kariuomenę, kurioje velionį užtikio I-sis pasaulinis karas. Pirmomis karo dienomis puskarininkis Mitkus su Kazanės pulku išvyko į Rytprūsių frontą, dalyvavo didžiajame Rytprūsių mūšyje 1914 metais, kurį rusai skaudžiai pralaimėjo. Traukiantis per Lenkiją, psk. Mitkus artilerijos sviedinio buvo sunkiai sužeistas ir sutrenktas. Metus išgulėjęs karo ligoninėse pasveiko, bet dėl kūno sužalojimo ir klausos trūkumų 1915 metais iš kariuomenės buvo paleistas.

Iš kariuomenės išėjęs gyveno Petrapilyje, vėliau Voroneže, dalyvaudamas lietuvių išeivių veikloje. 1916 metais išlaikė pradinės mokyklos mokytojų egzaminus, o kiek vėliau baigė sąskaitybės kursus ir toje srityje rusų įmonėse kurį laiką dirbo. 1917-1918 metais Voroneže lankė Lietuvių mokytojų institutą.

1918 metų gale grįžta į Lietuvą ir tuoj įsijungia į Lietuvos valstybės atkūrimo sąjūdį. Prisistatęs atitinkamoje švietimo įstaigoje mokytoju, buvo priimtas ir paskirtas į Seinų apskritį. Natūralu, kad ano meto mokytojas buvo

kartu ir vietinės valdžios organizavimo dalyvis. Dar tebesilaikantys Lietuvoje vokiečių okupacinės valdžios pareigūnai trukdė organizavimo darbą, dėlse priemonių bei valdžios perdavimą, kas iššaukdavo žmonių maištą ir net ginkluotą akciją prieš vokiečius. Panašus ginčas kilo ir mokytojo Mitkaus apylinkėje ir net jam pačiam vadovaujant. Už tai jis vokiečių žandarų buvo suimtas ir būtų nuteistas sušaudyti. Tik dėka Seinų komendanto, karininko Asevičiaus griežto įsiterpimo į tą bylą, mokytojas buvo išgelbėtas. Komendantas, atvykęs su keliais raiteliais ir pareikalavęs, arba tuoj paleisti suimtąjį, arba jis pulsias vokiečius visu eskadronu. Turėjo komendantas eskadroną ar ne, bet vokiečiai pabijojo ir mokytoją paleido. Velionis, jau būdamas čia, Amerikoje' dėkingai prisiminė mjr. Asevičių, gyvenusį kaimyninėje Kana-doje, kaip jo gyvybės išgelbėtoją.

Lietuvos vyriausybės šaukimas vyrų prie ginklo, ir gal būt minėtas susidūrimas su vokiečiais, mokytoją Mitkų paskatino stoti savanoriu į kuriamą Lietuvos kariuomenę. 1919 metų balandžio 28 d. jis įsirašė Seinų komendantūroje, ten ir buvo paskirtas ūkiškoms pareigoms, karo valdininko teisėmis. Įstodamas kariuomenėn jau buvo vedęs Teresę Konstantinavičiūtę. 1920 m. kovo 1 d., jau būnant I-me atsargos b-ne, greit būsimame 10 p. pulke, buvo pakeltas į karo valdininko laipsnį.

10 p. pulką performavus į pasienio apsaugos batalionus, velionis trumpalaikiai tarnavo įvairiose dalyse bei įstaigose, kol 1927 m. vasario mėnesy buvo perkeltas į 7 p. pulką, tuomet stovėjusį Klaipėdoje. Šalia kitų administracinių pareigų, ten buvo kurį laiką išdininku, o ilgiausiai — ūkio raštvedžiu. Įvedus karo valdininkams administracijos karininkų laipsnius, 1927 metais jis buvo pakeltas į vyr. leitenanto, o 1929 m. jau į kapitono laipsnį.

7 p. pulko stovėjimo vietos pakeitimo pasėkoje, 1935 m. gegužės mėnesį velionis buvo perkeltas į Tiekimo Valdybą, jos ūkio skyriaus raštvedžiu, kur tarnavo iki lemtingųjų 1940-jų metų, kada Lietuvos valstybės ir jos kariuomenės gyvavimas raudonųjų okupacijos buvo nutrauktas. Tais pačiais metais, spalio pabaigoje, buvo iš kariuomenės paleistas. Įvykių raidoje lūkuria-vo, o vėliau slapstėsi, nes gavo žinių, jog esąs įtrauktas į išvežamųjų sąrašą. Vokiečių okupacijos metu dirbo Kaune, Paskirstymo įstaigoje.

Bendradarbiai prisimins velionį buvus draugišką, nuotaikingą pokalbiuose,

A. A. kpt. J. Mitkus

bet rimtą darbą. Jis pats ir šeima darniai jungėsi į pulko šeimų bendruomenę. Jo tarnybos lapas švarus: nei papeikimų, nei bausmių.

1944 metais, bėgančiųjų nuo antros rusų-bolševikų okupacijos masėje buvo ir Mitkų šeima. Vokietijoje, be kitų vietų, ilgiausiai gyveno Hanau stovykloje. Į Ameriką atvyko 1949 metais, į Detroitą, kuriame gyveno iki mirties. Dirbdamas vien fizinį darbą, ne tik išsilaikė, bet sukūrė pakankamai patogų ir kultūringą privatų gyvenimą savo nuosavuose namuose. Dukters ištekėjo. A.a. Teresė Jurgį paliko vieną jau nuo 1970 metų. Senatvėje glaudėsi dukters Aldonos ir žento Stašaičio namuose.

Velionis, aktyvus Nepriklausomybės kūrimo dalyvis, skaudžiai išgyveno jos praradimą. Tatai reiškesi jo ypatingai gyva bendruomenine veikla, kurios tikslas gi yra — išsilaikyti patiems ir susigrąžinti kas prarasta. Visų pirma, jis buvo ištikimas savanorių vėliavnešys — vėliava, jo rūpesčiu įsigyta bei pakrikštyta ir jo visada nešama, arba

asistuojama. Jis ilgametis Savanorių Sąjungos p-kas, taip pat ilgametis RAMOVĖS skyriaus valdybos narys ir tų organizacijų nuolatinis atstovas prie Detroito Organizacijų Centro, faktini ALT-os padalinio. Priklausė ir šauliams, kurių buvo pagerbtas, išrenkant jį Jūrų Šaulių kuopos garbės nariu. Nebeminint bendrinių organizacijų, dar priklausė Tautininkų Sąjungai, Dariaus-Girėno klubui, Lietuvių Namų draugijai, SLA 352 kuopai ir Lietuvių Fondui su 300 dolerių. Kol jo sveikata tesėjo, buvo aktyvus minėjimų, demonstracijų bei parengimų dalyvis ir uolus aukų rinkėjas. Mirė lengvai — užmigo ir nebenubudo.

Velionio bendruomeninė veikla buvo įvertinta gausiu detroitiečių dalyvavimu jo šermentyse. Atsisveikinimas įvyko vasario 13 d., Step(anausko) laido-tuvių namuose, RAMOVĖS skyriaus p-kui St. Šimoliūnui vadovaujant. Rymojo savanorių ir šaulių vėliavos, savanoriai, ramovėnai ir šauliai nešė garbės sargybą. Atsisveikino visų aukščiau minėtų organizacijų atstovai. At-

sisveikinimas buvo baigtas rožinio malda, vedama kun. Kriščiūnevičiaus.

Kitą dieną, po maldų ir pamokslo Dievo Apvaizdos bažnyčioje, palaikai buvo palydėti į Sepulcher kapines.

Tėvo, uošvio ir senelio liūdi: duk-tė Aldona su vyru Kaziu Stašaičiu ir sūnum Arūnu, ir duk-tė Gražina su vyru Algiu Petruliu ir jų dukterimis Dai-va ir Laura. Laidotuvių dalyviai, Stašaičių ir Petrulių buvo pakviesti į "Ro-mos" svetainę pietums. Sic transit vita.

J. Šepetys

LIŪDNA ŽINIA

Šių metų sausio 10 d. mirė ramovė-nas Juozas Grigas, sulaukęs 67 metų amžiaus. Buvo sąžiningas ir drausmingas skyriaus narys. Paliko liūdinčią žmoną Kazimierą, brolių Joną, dukrą Laimą, pus-brolį p. Kaličių, gyvenančius Toronte. Lietuvoje — brolių Antaną ir seserį Oną. Laidotuvių namuose karstas buvo pridengtas tautine vėliava, ramovėnai pasi-keisdami ėjo garbės sargybą. Palydėjęs į kapines, pirm. P. Polgrimas tarė atsisvei-kinimo žodį, vėliavą įteikė Juozo naš-lei Kazimierai. Laidotuvių namuose per du vakarus žmonių buvo daug, gi į kapines palydėjo 44 auto mašinos. Arti-miesiems ir giminėms, reiškiamą nuoširdi užuojauta.

Juozas buvo kilęs nuo Utenos.

Sausio 11 d. mirė mūsų St. Cathari-nes lietuvių kolonijos, gyventojas, Vita-lius Alonderis, sulaukęs 62 metų am-žiaus, kilęs nuo Palangos. Buvo ramaus būdo, rėmė tautinę veiklą ir pats dalyva-vo. Paliko giliam nuliūdime žmoną, du brolius, ir kitus gimines.

Mūsų mažoje lietuvių kolonijoje, ne-tekus dviejų dienų tarpe dviejų asme-nų, yra didelė spraga. Juozas buvo palai-dotas sausio 13, o Vitalius sausio 14 d. Reiškiamė Vitalio žmonai ir broliams ir kitiems artimiesiems gilią užuojautą.

Dalyvis

MIRĖ PLK. LTN. V.K. STRIMAS

Sausio 13 d., Hammersmith ligoninė-je, Londone, Anglijoje, mirė plk. ltn. Vladas Kostas Strimas. Velionis buvo gimęs 1898 m. sausio 6 d. Šakiuose. Dar prieš I Pas. karą pradėjo lankyti gimnaziją ir ją baigė jau nepriklauso-moje Lietuvoje.

1919 m. įstojo savanoriu į 2-ji pės-tininkų D.L.K. Algirdo pulką. Dalyvavo Nepriklausomybės kare ir buvo pakel-tas į puskarininkio laipsnį. 1921 m. gruodžio 18 d. baigė Karo Mokyklos IV laidą ir buvo pakeltas į leitenanto laipsnį. 1924 m. baigė Aukštųjų Kari-ninkų kursų V laidą. Iki 1935 m. tar-

Tarnybos metais buvo apdovanotas Lietuvos Kariuomenės Savanorio-Kūrėjo medaliu, Lietuvos ir Latvijos Nepriklausomybės medaliais ir kt.

Po antrojo karo atvyko į Angliją ir ilgesnį laiką gyveno Londone. Buvo Lietuvių Namų ir DBLS valdybose ir šias organizacijas visokeriopa rėmė. Dirbo visuomeninį darbą ir sielojosi lie-tuviškais reikalais. Buvo pareigingas, rū-pestingas ir kariškai tvarkingas. Jo as-menyje netekome susipratęsio ir tau-raus lietuviu.

navo 2 pėst. pulke, o vėliau buvo per-keltas į Kariuomenės štabą. Ten eida-mas įvairias pareigas užsitarnavo ma-joro laipsnį. 1939 m. buvo perkeltas į 9 pėst. L.K. Vytenio pulką, kur ėjo bataliono vado pareigas. Kartu buvo pas-kirtas ir to pulko teismo pirmininku. 1940 m. birželio 24 d. paskirtas 9 pėst. pulko vadu ir pakeltas į pulkininko lei-tenanto laipsnį. Bet jau tų metų rug-sėjo mėn. buvo atleistas iš tų pareigų ir paskirtas pulko likvidacinės komisi-jos pirmininku. Karinę tarnybą baigė 215 pulke (buv. 9 p.p.), būdamas ru-sų kalbos vyresnioju mokytoju.

A. A. plk. ltn. V. K. Strimas

Laidotuvėmis rūpinosi Londone gyvenantieji velionio giminės. Paskutinis patarnavimas velioniui buvo suteiktas šv. Andriejaus Bobola bažnyčioje. Reli-gines laidojimo apeigas atliko ir šv. mi-šias už velionį aukojo Londono lie-tuvių parapijos klebonas kun. J. Sa-kevičius. Giedojo sol. J. Černis. Da-lyvavo gražus būrelis Londono lietuvių, buvusių karių. Po pamaldų, mašinių vilkstinė velionį nulydėjo į amžinojo poilsio vietą. Palaidotas sausio 24 d., Londone, Gunnersbury kapinėse.

Brangus ginklo broli — Vytenieti, lai-būna tau lengva šaltoji Anglijos žemelė.

Viktoras Vytenietis

GERB. REDAKTORIAU,

Dažnai skaitau lietuviškuose laik-raščiuose apie mirusius veikėjus, kur aprašo jų praeitį ir nuveiktus darbus. Tačiau, jie to jau negirdi ir neįaučia.

Aš gi, norėčiau išreikšti pagarbą dar nepriklausomos Lietuvos laikų vie-nam šauliui, ilgamečiui "Varpo" cho-ro dainininkui, lietuviškos veiklos rė-

mėjui, visuomenininkui, pasišventusiam tėvynės Lietuvos reikalams. Berods, laisvos Lietuvos laikais jis buvęs kariuomenėje — viršila. 1974 m. liepos 22 d. išėjo į pensiją ir į poilsį, bet tuo pačiu dar daugiau įsijungė į visuomeninį darbą. Jam skiriu šias eilutes, mano širdies sukurtas:

*Nuskinsiu aš tulpės raudoną žiedą
Ir segsiu prie tavo krūtinės narsios.
Tu lyg aras koveis su likimu,
Likai iš tėvynės išbloktas sąnus.*

*Nepalūžai audrose, bado skurde,
Neverkei lyg mažas kūdikis svetur.
Likęs be tėvynės, be savo namų
Užgrądinta širdimi stojai į kovą su
likimu.*

*Antrą tėvynę radai, Kanados žemę,
Bet Lietuva buvo su tavim.
Tu gyvenai savo tėvynės kančias,
Tu gyvenai ilgesiu laisvos Lietuvos.*

*Praslinko daugel metų nuo tų dienų
baisių.*

*Tu eini poilsin po sunkių darbų,
Bet krūtinė alsuoja tuo pačiu troškimu:
Laisvės Tėvynei, laisvos Lietuvos!*

*Tad linkime tau mes visi,
Mielas bičiuli, ir draugas visų,
Ilsėkis ir džiaukis pelnytu darbu
Nuveiktu dėl tėvynės mūsų visų.*

A. Vingevičienė
Kanada

Vokietijos LB Tarybos rinkimus 1974 lapkričio 23 pravedusi Rinkimų komisija (iš k. į deš.): Algimantas Dauris ir Aleksas Puškorius (nariai), dr. med. Stasys Šereika (pirm.), Klemansas Zakis (vicepirm.) ir sunkiausia rinkimų našta ant savo pečių nešęs Juozas Venys (sekret.).

LAIŠKAI KARIUI

Sveikindamas KARIO štabą 20 metų darbo sukakties proga, prof. dr. Jonas Puzinas rašo:

“... visad stebiuos ir džiaugiuos Jūsų energija, atsidėjimu ir sugebėjimu taip ilgai išlaikyti ir gražiai redaguoti tą puikų žurnalą. Nuoširdžiausiai

linkiu ir toliau tęsti tą reikšmingą kultūrinę ir patriotinę darbą. To paties linkiu ir Jūsų artimiesiems talkininkams! Siunčiame mudu su žmona bent simbolišką auką “Kariui” — 10 dolerių”.

Dėkojame mūsų KARIO bendradarbiui prof. J. Puzinui už linkėjimus, įvertinimą ir paramą.

Red.

Inžinerijos bataliono puskarininkių ir kareivių grupė, 1933 m. Kaune. (nuotrauką atsiuntė KARIO skaitytoja Antanina Budžinauskienė)

AUKOJO KARIUI:

Sausis, 1975

\$30.00:

LKVS "Ramovė" Bostono Skyrius

\$25.00:LŠST VI. Pūtvio kp. Toronto, Can.
Petkevičius Alk., N. Washington, PA**\$20.40:**

LKVS "Ramovė" Detroito Skyrius

\$20.00:

Žiogas D., Delhi, Canada

\$15.00:

Bulota Antanina, Lakewood, Col.

\$12.00:

Am. Liet. Tautinės S-gos, E. St. Lois sk.

\$11.00:Kepalas Alg., E. Meadow, NY
Povilavičius Ig., Yonkers, NY**\$10.00:**

Sakalas Pr., Hamilton, Canada

\$6.00:Butėnas Jz., Chicago, IL
Daunys K., Toronto, Canada
Janonis Flg., Brockton, MA
Karaliūnas J., Hamilton, Canada
Lisauskas M., Waterbury, CT
Nemanis Alk., Chicago, IL
Pundzevičius St., Great Neck, NY
Tamošaitis L., Woodhaven, NY**\$5.50:**

X, Vancouver, Canada

\$5.00:Abraitis J., Chicago, IL
Bačauskas K., Woodhaven, NY
Budzinauskas Antanina, Waterbury, CT
Dalinkevičius Marija, Phila., PA
Dudėnas K., Chicago, IL
Ignas Monika, Cleveland, OH
Juškevičius Kl., Chicago, IL
Končius Jz., Chicago, IL
Lambertas Kr., Pittston, PA
Matukas A., Chicago, IL
Mockaitis P., Chicago, IL
Narbutas J., Ville St. Laurent, Canada
Navickas Vl., Chicago, IL
Pečenkis P., Elizabeth, NJ
Petrauskas A., Dearborn, MI
Repečka M., Hamilton, Canada
Skirmuntas Vl., Kenosha, WI
Tamulis A., Cleveland, OH
Vieraitis K., Chicago, IL

Vitkus M., Miami, FL

\$4.00:Baniulis St., Cicero, IL
Rimas Z., Brooklyn, NY
Telksnys J., Great Neck, NY**\$3.00:**Balsys Alz., New York, NY
Barvydas St., Detroit, MI
Cieminis A.M., Rochester, Canada
Klimas A., Hamilton, Canada
Pocius Aug., Rockford, IL
Ramas J., Elizabeth, NJ
Šaudzis Liucija, Phila., PA
Šlapelis J., Euclid, OH
Tallat-Kelpša St., Baltimore, MD
Vadopalas J., Cicero, IL
Vasikauskas Vl., Richmond Hill, NY
Vaškūnas Vy., Brooklyn, NY
Židžiūnas V., Worcester, MA**\$2.00:**Balaišis K., Cleveland, OH
Baltušis L., Chicago, IL
Ceilius J., Woodhaven, NY
Dubauskas V., Woodhaven, NY
Dūda K., Boston, MA
Girčys B., Chicago, IL
Karis V., London, England
Mačėnas Jz., Chicago, IL
Mikeliūnas D., Michigan City, IN
Pangonis St., Omaha, NB
Pažemėnas K., Los Angeles, CA
Puskunigis K., Chicago, IL
Smailys J., Omaha, NB
Strazdas Z., Wethersfield, CT
Strimaitis J., Elizabeth, NJ
Šukaitis A., Hamilton, Canada
Vadišius K., Verdun, Canada
Vingevičienė A., Toronto, Canada
Virbickas L., Brooklyn, NY
Žitkus Pr., Chicago, IL**\$1.00:**Adamkavičius Ig., Chicago, IL
Barzdukas K., Chicago, IL
Buškevičius Pr., Hartford, CT
Dambrauskas P., Hot Springs, AR
Jelionis Adlf., Chicago, IL
Juškėnas G., Celevald, OH
Kirstukas J., Baltimore, MD
Mačys St., Cleveland, OH
Michels Br. H., Washington, DC
Muraška J., Waterbury, CT
Stelmokas J., Lansdowne, PA
Sutkus J., Chicago, IL
Vedeckas L., Worcester, MA
Žebertavičius V., Detroit, MI**\$0.50:**

Burneikis Pov., Chicago, IL

Vasaris, Kovas, 1975

\$200.00:

LŠST Centro Valdyba

\$127.58:LKVS "Ramovė", Sydney sk., Australija
(\$75.00 surinkta ram. V. Kondracko)**\$50.00:**

LKVS "Ramovė", Hardford'o Sk.

\$25.00:Legeckis Elena, Jamaica, NY
Rudzevičius B., V. Vokietija**\$20.00:**LKVS "Ramovė", Niagaros Pus. Sk.,
Kanada

Suvis J., Chatham, NJ

\$18.00:

LKVS "Ramovė", Rochester'io Sk.

\$10.00:Jasiūnas E., Chicago, IL
Mariūnas Alk., V. Vokietija
Petrušaitis P., Racine, WI
Puzinas J., Chicago, IL
Vakselis A., Richmond Hill, NY
Vilkutaitis V., E. Northport, NY**\$6.00:**Andriukonis V., Arlington, MA
Janulis V., Cicero, IL
Kaklauskas J., Cleveland, OH
Lukas Alf., Detroit, MI
Mazilis St., Fishkill, NY
Pleškys A., Chicago, IL
Šepetyš J., Detroit, MI
Trečiokas K., Union, NJ
Vencius Z., V. Vokietija
Vizbaras J., Boston, MA*(nukelta į virš. 4 psl.)***ATITAIŠOME**Prašau atitaisyti a. a. Jono Žuko ne-
krologe korektūros klaidą, atspausdintą
KARIO 1974 m. gruodžio mėn. 10 nr.Atspausdinta: Išrinktas į kuopos val-
dybą ėjo vadovo pareigas iki netikėtos
mirties.Turi būti: ... ėjo jaunimo vadovo
pareigas.

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

O. Žadvydus

\$5.00:

Diržys A., Brooklyn, NY
 Everlin St. L., Venel, NJ
 Gruodis J., Monticello, NY
 Latviūnas St., Wolsott, CT
 Mieželis Vl., Phoenix, AZ
 Mitkus J., Detroit MI
 Narbutas B., Vista, CA
 Rauba J., Gr. Rapids, MI
 Simanas J., Toronto, Canada
 Strakauskas M., Waterbury, CT

\$4.00:

Opanavičius L., St. Paul, Canada

\$3.63:

Stuehler R., Australija

\$3.00:

Gepneris J., Chicago, IL
 Jakimavičius Vl., Brockton, MA
 Keiba Vl., Rochester, NY
 Reikalas N., Kenosha, WI
 Tervydis Vl., Collinsville, IL

\$2.00:

Augutis J., Rockford, IL
 Brazas Kazė, Oak Lawn, IL

Čerškus V., Windsor, Canada
 Dapkus J., Hartford, CT
 Griauzdė A.P., Avon, MA
 Griežė-Jurgelevičius S., Dorchester, MA
 Janukėnas T., Dorchester, MA
 Jasinskas J., Ocean City, NJ
 Kaladzinskas A., V. Vokietija
 Kazlauskas K., Baltimore, MD
 Klimas Alb., Gr. Rapids, MI
 Kukarskas J., Baltimore, MD
 Markelis Stp., Baltimore, MD
 Sakas V., Hamilton, Canada
 Šimkus M., Baltimore, MD
 Škirpa K., Washington, DC

\$1.00:

Blauzdys F., Detroit, MI
 Chiras V., Hemet, CA
 Laurent A., Chicago, IL
 Nesavas J., Detroit, MI
 Pileckienė J., Chicago, IL
 Ramoška J., Chicago, IL
 Šaulys P., Brockton, MA
 Šimkus M., Baltimore, MD
 Tamošiūnas V., Detroit, MI

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Ceklus, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.